

การศึกษาเศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

กรณีศึกษา : สินค้าข้าว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่
กันยายน 2557

BUREAU OF AGRICULTURAL ECONOMIC RESEARCH
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURE AND COOPERATIVES
AGRICULTURAL ECONOMIC RESEARCH NO.
SEPTEMBER 2014

บทคัดย่อ

การศึกษา เศรษฐกิจ สินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (AEC) : กรณีสินค้าข้าว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว รวมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันในสินค้าข้าวของไทยเปรียบเทียบกับ 3 ประเทศ ด้วยวิธีการหา ค่าดัชนีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Relative Comparative Advantage Index : RCA) และการวิเคราะห์ Boston Consulting Group Matrix (BCG Matrix) ในตลาดโลก และตลาดอาเซียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางการเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทย

ผลการศึกษา พบว่า ไทยมีเสถียรภาพในการผลิตข้าว เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศเอื้อต่อการปลูกข้าว ทำให้สามารถปลูกข้าวได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งยังสามารถผลิตข้าวได้หลากหลายชนิด ทุกชั้นคุณภาพ สามารถตอบสนองกับความต้องการของตลาดได้ทุกตลาด ประกอบกับมีผู้ประกอบการโรงสีข้าวที่มีศักยภาพสูง มีเทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัยในการผลิตและแปรรูป และส่งออกข้าวได้มากเป็นอันดับ 1 ของโลก สำหรับสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาร์ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเป็นอันดับ 4 ของอาเซียน ส่วนใหญ่ส่งออกข้าวสารคุณภาพต่ำ โดยส่งออกข้าวได้มากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากไทยและเวียดนาม ทั้งนี้สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตั้งเป้าหมายที่จะกลับขึ้นมาเป็นผู้ส่งออกข้าว หลักของโลกอีกครั้งหลังจากที่เคยเป็นประเทศผู้ส่งออก ข้าวรายใหญ่ของโลกเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากมีศักยภาพในการขยายพื้นที่การปลูกข้าวได้อีกมาก ประกอบกับ แรงงานมีจำนวนมากและค่าจ้างแรงงานต่ำ ตลอดจนนโยบายการเปิดประเทศของเมียนมาร์ ส่งผลให้ต่างประเทศให้ความสนใจที่จะลงทุนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เพิ่มขึ้น ส่วน สปป.ลาว มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวเป็นอันดับ 7 และมีผลผลิตเป็นอันดับ 8 ของอาเซียน โดยผลิตและบริโภคข้าวเหนียวเพื่อใช้ภายในประเทศเป็นหลัก สปป.ลาว มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพที่จะขยายพื้นที่การปลูกและผลผลิตได้อีกมากโดยเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง 7 แห่ง การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่ ยังใช้แรงงานคนและสัตว์ ประกอบกับ ค่าจ้างแรงงานต่ำ ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวต่ำ ราชอาณาจักร กัมพูชา มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเป็นอันดับ 6 ของอาเซียน พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นลักษณะนาขั้นน้ำฝนซึ่งให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ มีข้อจำกัดเรื่องชลประทานและเทคโนโลยีการผลิต สามารถส่งออกข้าวเป็นอันดับที่ 4 ของอาเซียน รองจากไทย เวียดนาม และ สาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาร์ ทั้งนี้ ราชอาณาจักรกัมพูชาตั้งเป้าการส่งออกข้าวให้ได้ 1 ล้านตันในปี 2558

การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าข้าว ด้วยการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก พบว่า ไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า ทั้ง 3 ประเทศ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกของทั้ง 3 ประเทศในช่วงระยะเวลา ที่ศึกษามีแนวโน้มลดลง สำหรับราชอาณาจักร กัมพูชา มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2548 และปี 2552-2554 หมายความว่า ราชอาณาจักร กัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกในช่วงระยะเวลาดังกล่าว และความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สำหรับตลาดอาเซียน พบว่า ไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่าไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน สำหรับ สปป.ลาว มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2547-2549 และปี 2552-2553 หมายความว่า สปป.ลาว

มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ส่วนราชอาณาจักรกัมพูชา มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2547-2548 ปี 2550-2551 และปี 2554 หมายความว่าราชอาณาจักรกัมพูชามีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ของไทย สปป. ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษามีแนวโน้มลดลง

สำหรับการวิเคราะห์ ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบ ช่วงปี 2547-2550 กับช่วงปี 2551-2554 พบว่า ในช่วงปี 2547-2550 ตลาดข้าวของไทยอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) หลังจากนั้น ในช่วงปี 2551-2554 ตลาดข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Dogs) สำหรับ สปป.ลาว อยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) ทั้ง 2 ช่วงเวลา ส่วนราชอาณาจักรกัมพูชา ในช่วงปี 2547-2550 ตลาดข้าว อยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) และได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้ามีปัญหา (Question Marks) ในช่วงปี 2551-2554 แทน

ดังนั้น เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของข้าวไทย ในด้านการผลิต จำเป็นต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน การผลิต พัฒนาเมล็ดพันธุ์ พัฒนาระบบชลประทาน ให้กระจายทั่วถึง ตลอดจนเพิ่มคุณภาพของผลผลิต พัฒนาสายพันธุ์ข้าวหอมมะลิให้มีคุณค่าและลักษณะเฉพาะตัวเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของข้าวหอมมะลิไทย รวมทั้ง พัฒนาข้าวสายพันธุ์พื้นเมืองให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อเข้าครองตลาดในกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะ สำหรับด้านการตลาด ควรให้ความสำคัญในการรักษาและขยายตลาดข้าว กลุ่มผู้บริโภคเฉพาะและตลาด ระดับบน พัฒนาสินค้าข้าวที่มีคุณภาพข้าวและระดับราคาที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้าวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน ให้ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำได้รับรู้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการปรับตัว บริหารการนำเข้าข้าวอย่างจริงจังเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบการผลิตและการตลาดข้าวไทย ตลอดจนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ข้าวไทยให้มีต้นทุน การขนส่งต่ำลง เพื่อให้ไทยยังคงมีศักยภาพและเป็นผู้นำการส่งออกข้าวในอนาคตต่อไป

คำนำ

การศึกษา เศรษฐกิจ สินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (AEC) กรณีศึกษา : สินค้าข้าว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว รวมทั้ง วิเคราะห์ ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน สินค้าข้าวของไทยเปรียบเทียบกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Relative Comparative Advantage Index : RCA) และการวิเคราะห์ Boston Consulting Group Matrix (BCG Matrix) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทาง การเพิ่มศักยภาพ การผลิตและการตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทย

ในการนี้ สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน และแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลต่อการศึกษครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
กันยายน 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ข
คำนำ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญตารางผนวก	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	2
1.4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	2
1.4.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	
2.1 การตรวจเอกสาร	4
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	5
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	
3.1 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	8
3.2 สปป.ลาว	12
3.3 ราชอาณาจักรกัมพูชา	19
บทที่ 4 สถานการณ์ข้าวไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา	
4.1 ไทย	25
4.2 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	35
4.3 สปป.ลาว	47
4.4 ราชอาณาจักรกัมพูชา	55
บทที่ 5 การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าว	
5.1 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA)	61
5.1.1 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก	62
5.1.2 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดอาเซียน	63
5.2 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (Boston Consulting Group : BCG)	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุป และข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุป	67
6.2 ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	73

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	มูลค่าการค้าระหว่างไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2552-2555	10
2	ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ปี 2551-2554	14
3	สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี ตามระดับการส่งเสริมการลงทุนและเขตการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล สปป.ลาว	19
4	มูลค่าการค้าระหว่างไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา	21
5	เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของไทย ปี 2550/51 – 2555/56	26
6	ปริมาณและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ปี 2555/56 รายเดือน	27
7	ปริมาณและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวนาปรัง ปี 2556 รายเดือน	28
8	อุปสงค์และอุปทานข้าวของไทย ปี 2551 - 2556	29
9	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทย ปี 2551 - 2556	30
10	ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ และราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี. ปี 2551 - 2555	31
11	ประเด็นและเป้าหมายร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ปี 2555-2559	31
12	มาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ	33
13	ฤดูกาลเพาะปลูกข้าวสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	36
14	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ข้าวสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2550/51-2555/56	38
15	แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 5 อันดับแรก ปี 2553/54	38
16	ปริมาณการใช้ข้าวภายในประเทศ ปี 2551 - 2556	39
17	ปริมาณส่งออกข้าวสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2551/52 - 2555/56	40
18	ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ข้าว 25% ปี 2550 – 2555 รายเดือน	42
19	มูลค่าการค้าสินค้าข้าวชายแดนไทย-สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2550 - 2556	42
20	โครงการเกษตรกรพันธสัญญาของ RSC	45
21	ฤดูกาลปลูกข้าวของ สปป.ลาว	48
22	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ สปป.ลาว ปี 2550/51 – 2555/56	49
23	ปริมาณการใช้ข้าวภายในประเทศ ปี 2551 - 2556	51
24	ปริมาณการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ปี 2551 - 2555	51
25	ปริมาณการนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว ปี 2551 - 2555	52
26	ความสัมพันธ์ของพันธุ์ข้าวกับลักษณะพื้นที่ปลูก	56
27	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวราชอาณาจักรกัมพูชา ปี 2550/51 – 2555/56	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
28	ปริมาณการใช้ข้าวภายในประเทศ ปี 2551 - 2556	58
29	ปริมาณการส่งออกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชา ปี 2550 - 2554	59
30	ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดโลก ปี 2547 - 2554	63
31	ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดอาเซียน ปี 2547 - 2554	64
32	ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการเติบโตของตลาด ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบช่วงปี 2547-2550 กับช่วงปี 2551-2554	65

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวกที่		หน้า
1	มูลค่าการส่งออกข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ไปยังตลาดโลก ปี 2547-2554	74
2	มูลค่าการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม ไปยังตลาดอาเซียน ปี 2547-2554	75
3	มูลค่าการส่งออกสินค้าของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และ ราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดโลก ปี 2547-2554	76
4	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน ปี 2547-2554	77

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ลักษณะโมเดลของ BCG Matrix	7
2	แผนที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	8
3	แผนที่ สปป.ลาว	12
4	แผนที่ราชอาณาจักรกัมพูชา	20
5	เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปีและนาปรัง ปี 2555/56	27
6	แหล่งเพาะปลูกข้าวนาปีที่สำคัญ ปี 2555/56	28
7	แหล่งเพาะปลูกข้าวนาปรังที่สำคัญ ปี 2556	28
8	แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	35
9	ลักษณะพื้นที่ปลูกข้าวในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	37
10	สัดส่วนพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ ปี 2553/54	39
11	ท่าเรือขนส่งที่สำคัญของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	41
12	โครงสร้างสหพันธ์ข้าวเมียนมาร์ (Myanmar Rice Federation : MRF)	44
13	แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของ สปป.ลาว	47
14	สัดส่วนปริมาณผลผลิตข้าวของ สปป.ลาว ปี 2554/55	49
15	ร้อยละความเพียงพอของความต้องการข้าวต่อการบริโภค ปี 2553	50
16	ด้านการค้าชายแดนข้าวไทยกับ สปป.ลาว	53
17	พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวราชอาณาจักรกัมพูชา ปี 2550/51 – 2554/55	57
18	ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทยสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดโลก ปี 2547-2554	63
19	ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดอาเซียน ปี 2547 - 2554	64
20	การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ของข้าวไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดอาเซียนเปรียบเทียบกับช่วงปี 2547-2550 กับช่วงปี 2551-2554	66

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2510 จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกรวมทั้งหมด 10 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายในภูมิภาค โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ อาเซียนได้ให้ความสำคัญในการขยายตลาดสินค้าภายในภูมิภาค ในปี 2535 จึงได้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ เขตการค้าเสรีอาเซียน เพื่อให้การค้าภายในอาเซียนปราศจากการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร และใช้อัตราภาษีศุลกากรต่ำที่สุด และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างสภาพในการแข่งขันของอาเซียน ตลอดจนสามารถรับกับสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าของโลกที่จะเสรียิ่งขึ้น โดยในปี 2546 ผู้นำอาเซียนได้ลงนามใน ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน นเห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี 2563 เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งและความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค และได้มีการเลื่อนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 เพื่อให้ทันกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว ซึ่งโครงสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community: ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC)

แม้ว่าในปี 2558 ไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียนอีก 9 ประเทศจะต้องให้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับอาเซียนเอง ทั้งนี้ แต่การแข่งขันด้านการผลิต และการค้าภายในอาเซียนเองก็ยังคงเกิดขึ้นและสินค้าเกษตรของไทยยังคงได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามข้อตกลงการเปิดเสรีการค้าสินค้าด้านอัตรารายเข้าศุลกากร โดยหนึ่งใน สินค้าเกษตรไทย ที่ได้รับผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันจากการเปิด ดการค้าเสรี ได้แก่ ข้าว ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าเกษตรที่ไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกที่สำคัญของโลกโดยในปี 2554 ไทยเป็นผู้ผลิตข้าวอันดับ 6 ของโลกรองจากประเทศจีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ และเวียดนามตามลำดับ แต่เป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก ครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 30.70 ของตลาดโลก รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 20.37 ของตลาดโลก(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2554)

นอกจากนี้ อาเซียนยังถือว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของโลก โดยในปี พ.ศ. 2554 อาเซียนสามารถผลิตข้าวได้ปริมาณ 113.28 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24 ของการผลิตข้าวโลก ทั้งหมด การส่งออกข้าวของอาเซียนไปยังตลาดโลก มีปริมาณ 19.30 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.84 ของการส่งออกข้าวโลกทั้งหมด ซึ่งประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เป็นผู้ส่งออกสำคัญ ได้แก่ ไทย และเวียดนาม ตามลำดับ สำหรับการนำเข้าข้าวของอาเซียนจากตลาดโลก มีปริมาณ 5.47 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15 ของการนำเข้าข้าวโลกทั้งหมด ซึ่งประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เป็นผู้นำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ตามลำดับ สำหรับประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ได้แก่ ไนจีเรีย จีน อิรัก แอฟริกาใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น ส่วนประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยในอาเซียน ได้แก่ เวียดนาม อินเดีย

สหรัฐอเมริกา และปากีสถาน เป็นต้น สำหรับกัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ มีการพัฒนาการผลิตและส่งออกข้าวมากขึ้น รวมทั้งปี พ.ศ. 2558 อาเซียนจะเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ย่อมส่งผลทำให้การแข่งขันในการผลิตและการส่งออกข้าวของประเทศในอาเซียนมีความเข้มข้นมากขึ้น การวิเคราะห์ถึงศักยภาพการแข่งขันข้าวไทยและข้าวกลุ่มสมาชิกอาเซียนจึงมีความสำคัญยิ่ง

ดังนั้น เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในด้านสินค้าข้าว สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้ทำการศึกษา เศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) : กรณีสินค้าข้าว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา โดยวิเคราะห์ถึงศักยภาพสินค้าข้าวของไทยเปรียบเทียบกับ 3 ประเทศ เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์การผลิต การตลาด และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า ข้าว ตลอดจนการนำผลการศึกษา ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทาง การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด และ นโยบายที่เกี่ยวข้องในสินค้าข้าวของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน ของสินค้าข้าวของไทย เปรียบเทียบกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ศึกษาสถานการณ์การผลิต การตลาด และนโยบายสินค้าข้าวของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในช่วงปีการเพาะปลูก 2550/51-2555/56

1.3.2 ศึกษาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา โดยใช้ข้อมูลการส่งออกข้าวรายปี ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2554

1.3.3 ระยะเวลาของการศึกษา : 1 ตุลาคม 2555 – 30 กันยายน 2556

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ปลูกข้าว ผู้ประกอบการค้า ข้าว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับสินค้าข้าว ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวม ข้อมูล ที่ได้จาก เอกสารวิชาการ วารสาร ตลอดจนหนังสือที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชน เช่น กรมการค้าต่างประเทศ กรมศุลกากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย International Trade Centre (Trade Map) และกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (USDA) เป็นต้น

1.4.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการอธิบายให้ทราบถึงสถานการณ์การผลิต การตลาด การส่งออก กฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าข้าว

2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าข้าว โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) และการวิเคราะห์ด้วยวิธี Boston Consulting Group (BCG Matrix)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางการเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของไทย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

อัทธ์ พิศาลวานิช (2554) ได้ทำการศึกษา เปรียบเทียบถึงศักยภาพการผลิตและการตลาด ระหว่างข้าวไทยและข้าวเวียดนาม ผลจากการศึกษาพบว่าในประเทศอาเซียน เวียดนามมีผลผลิตต่อไร่สูงเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่ไทยเป็นอันดับที่เจ็ด ด้านต้นทุนการผลิตของจังหวัดเกิ่นเทอ ของเวียดนาม มีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 4,978 บาทต่อไร่ ส่วนจังหวัดอยุธยาอยู่ที่ 5,800 บาทต่อไร่ นอกจากนี้เวียดนามยังมีนโยบายที่ทำให้รายได้ของชาวนาสูง คือนโยบาย 3 ลด 3 เพิ่ม นโยบายลดต้นทุนการผลิตและนโยบาย 30% เป็นต้น ส่วนการทำตลาดข้าวของเวียดนามนั้น พบว่ารัฐบาลเวียดนามมอบหมายให้บริษัท Vinafood1 และ Vinafood2 เป็นหน่วยงานที่ทำตลาดในต่างประเทศ การทำความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศในกลุ่มอาเซียนและนอกกลุ่มอาเซียน ด้านการจัดการการตลาด ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลเวียดนามให้ความสำคัญอย่างมาก ดังนั้นเพื่อที่จะเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันรัฐบาลไทยจะต้องพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต พร้อมทั้งจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทยเพื่อการแข่งขันในตลาดอาเซียนโดยความร่วมมือระหว่างเกษตรกร โรงสีและผู้ส่งออก

ณัฐกมล นพแก้ว (2553) ได้ศึกษาถึงสภาพการผลิตและการตลาดข้าวของแต่ละประเทศภายในกลุ่มอาเซียน รวมถึงวิเคราะห์โครงสร้างลักษณะการส่งออกและการนำเข้าข้าวของแต่ละประเทศภายในกลุ่มอาเซียน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวของแต่ละประเทศอาเซียนไปประเทศในกลุ่มอาเซียนเปรียบเทียบกับคู่แข่งในประเทศอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2529-2544 กลุ่มประเทศอาเซียน มีสัดส่วนการส่งออกข้าวไปยังประเทศนอกกลุ่มอาเซียนลดลง ยกเว้นในช่วงปี พ.ศ. 2545-2548 ที่กลุ่มประเทศอาเซียนมีสัดส่วนการส่งออกข้าวไปยังกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยตนเองลดลง เมื่อเทียบกับการส่งออกข้าวไปยังประเทศนอกกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนได้แก่ ไทย เวียดนาม กัมพูชาและเมียนมาร์ ส่งออกข้าวไปยังประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์เป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าในตลาดข้าวประเทศไทยเผชิญคู่แข่งการแข่งขันสูงจากประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยตนเอง และเมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน (ค่า RCA) สามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบในการส่งออกข้าวขาวในตลาดบรูไน ตลาดข้าว กัมพูชา ตลาดข้าวอินโดนีเซีย ตลาดข้าวลาว ตลาดข้าวเมียนมาร์ ตลาดข้าวสิงคโปร์ และตลาดข้าวเวียดนาม ซึ่งไทยยังอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเกือบทุกตลาดในกลุ่มอาเซียน ส่วนเวียดนามอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบในตลาดข้าวมาเลเซีย และตลาดข้าวฟิลิปปินส์ ซึ่งเวียดนามเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย

อัจฉราภรณ์ ศรีสว่าง (2551) ได้ศึกษาตลาดส่งออกข้าวของไทย พบว่า ภูมิภาคเอเชียยังเป็นตลาดส่งออกหลักของไทย แต่ในขณะเดียวกันได้มีตลาดเกิดใหม่ เช่น ตลาดในภูมิภาคแอฟริกาและตะวันออกกลางที่มีแนวโน้มเพิ่มความสำคัญมากขึ้น และไทยยังมีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวในระดับที่สูงกว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญโดยเฉพาะเวียดนาม แต่ความได้เปรียบของประเทศไทยกำลังมีแนวโน้มที่ลดลง นอกจากนี้ได้พบว่ามีสัดส่วนของปริมาณการบริโภคต่อปริมาณการผลิตข้าวของไทย และต้นทุนการผลิตข้าวของไทย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวของไทยในตลาดอเมริกาเหนือ และมีเพียงปัจจัยต้นทุนการผลิตข้าวของไทยที่มีผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวของไทย ในตลาด

กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ส่วนในตลาดเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา พบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีผลต่อความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวของไทย นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรเร่งพัฒนาปรับปรุงศักยภาพในการแข่งขันให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพของสินค้าข้าว และทางด้านประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งการที่จะไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้จะต้องให้ความสำคัญ กับการลงทุนวิจัยในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าว และการปรับปรุงคุณภาพของพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิตในด้านของการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด

ประภาพร ศรีเทรา (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์การแข่งขันการค้าข้าวส่งออกของประเทศไทยและเวียดนาม พบว่าแนวโน้มของปริมาณส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ แต่ส่วนแบ่งตลาดของไทยกลับลดลง ในขณะที่เวียดนามมีแนวโน้มการส่งออกที่สูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและส่วนแบ่งตลาด แต่ถ้าเปรียบเทียบปริมาณการส่งออกแล้ว ปริมาณข้าวส่งออกของไทยยังคงสูงกว่าของเวียดนามถึง 2.05 เท่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ทั้งประเทศไทยและเวียดนามส่งออกข้าวได้มากขึ้น ก็คือการขยายตัวของตลาดนำเข้าข้าวที่มีมากขึ้นตามการขยายตัวของประชากรโลก แต่ตลาดส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม ต่างก็ไม่กระจ่าง และไทยยังเสียเปรียบเวียดนามในด้านการแข่งขันในทุกๆ ตลาด จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของความยืดหยุ่นแห่งการทดแทนกันของของกา รส่งออกข้าวไทยต่อเวียดนามนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการแข่งขันในการส่งออกข้าวระหว่างไทยและเวียดนามในตลาดโลก ก็คือ อัตราส่วนของราคาข้าวส่งออกระหว่างไทยกับเวียดนาม อัตราส่วนของอุปทานเพื่อการส่งออกของไทยต่อเวียดนาม และอัตราการพึ่งพาการนำเข้าของประเทศไทยนำเข้าข้าวของโลก

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเบลาบาลาสซา เป็นการพิจารณาจากต้นทุนเปรียบเทียบและความแตกต่างของปัจจัยที่มีใช้ด้านราคา เช่น ชื่อเสียงของสินค้าที่มีต่อแบบแผนของการค้าระหว่างประเทศและภายใต้สมมติฐานว่าทุกประเทศมีรสนิยมเหมือนกัน มีภาวะภาษีของแต่ละอุตสาหกรรมเหมือนกัน และอัตราส่วนมูลค่าการส่งออก-นำเข้าจะสะท้อนถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้า ถ้าพิจารณาการส่งออกและนำเข้าในสินค้าประเภทเดียวกัน ดังนั้น ตามแนวคิดทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าของเบลาบาลาสซา ประเทศหนึ่งจะผลิตสินค้าชนิดหนึ่งที่มีต้นทุนเปรียบเทียบต่ำที่สุด และจะให้อีกประเทศหนึ่งผลิตสินค้าประเภทอื่น โดยการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างการส่งออก ซึ่งแนวคิดนี้ได้แสดงแนวความคิดในเรื่อง RCA (Competitiveness and Complementarities) โดยอาศัยทฤษฎีการแข่งขัน ซึ่งหมายถึง การที่ประเทศสมาชิกทำการผลิตสินค้าประเภทคล้ายๆ กัน ทำให้มีโครงสร้างการส่งออกและนำเข้าคล้ายๆ กัน จึงมีการแข่งขันกัน และการอาศัยซึ่งกันและกัน หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกทำการผลิตสินค้าต่างกัน ทำให้มีโครงสร้างการส่งออกและการนำเข้าที่ต่างกัน จึงต้องมีการอาศัยซึ่งกันและกัน

การวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ วัดโดยใช้ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) โดยวัดจากการเปรียบเทียบสัดส่วนของสินค้าในการส่งออกของประเทศหนึ่ง ๆ กับสัดส่วนของสินค้านั้นในตลาด

ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพื่อการส่งออกสามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$RCA = \frac{X_{ik} / X_i}{X_k / X_w}$$

โดย

X_{ik} = มูลค่าการส่งออกของสินค้า k ของประเทศ i ไปยังตลาดที่สนใจ

X_i = มูลค่าการส่งออกของสินค้าของประเทศ i ทั้งหมดไปยังตลาดที่สนใจ

X_k = มูลค่าการส่งออกของทุกประเทศ (w) ในตลาดสินค้า k ไปยังตลาดที่สนใจ

X_w = มูลค่าการส่งออกของสินค้าของทุกประเทศในทุกสินค้าไปยังตลาดที่สนใจ

ในที่นี้

k คือ สินค้าแต่ละรายการที่นำมาศึกษา

i คือ ประเทศผู้ส่งออก

ค่า RCA ที่ได้จากการคำนวณ มากกว่า 1 หรือน้อยกว่า 1 มีความหมาย ดังนี้

ถ้าค่า $RCA > 1$ แสดงว่า สัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i สูงกว่าสัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของโลกต่อการส่งออกทั้งหมดของโลกหรือประเทศ i อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k

ถ้าค่า $RCA < 1$ แสดงว่า สัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i ต่ำกว่าสัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของโลกต่อการส่งออกทั้งหมดของโลกหรือประเทศ i อยู่ในฐานะที่เสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k

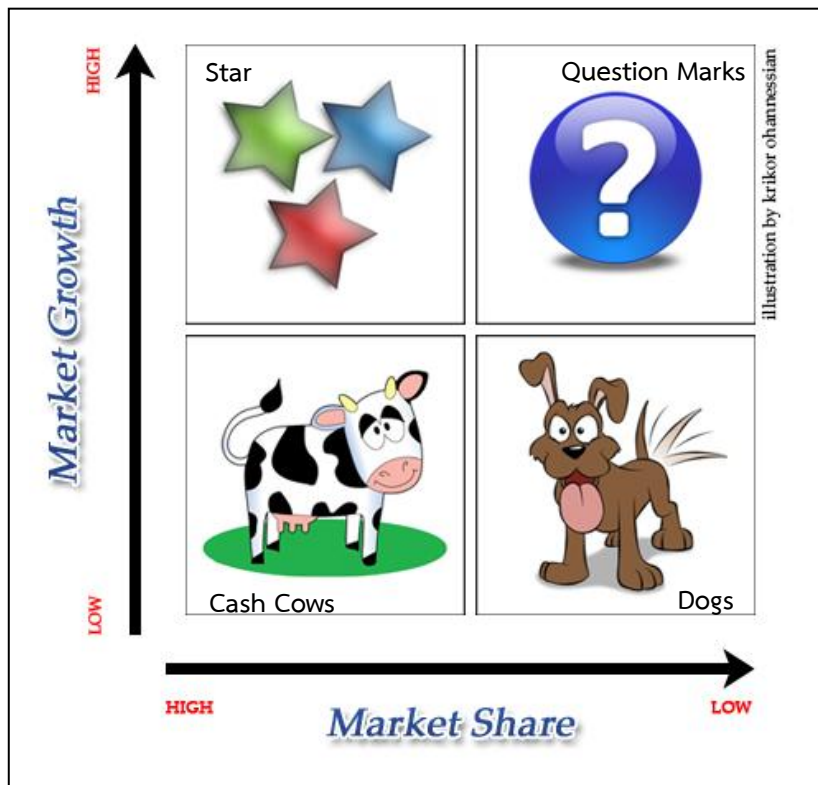
ถ้าค่า $RCA = 1$ แสดงว่า สัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i เท่ากับสัดส่วนของการส่งออกสินค้า k ของโลกต่อการส่งออกทั้งหมดของโลก

ทั้งนี้ ค่า RCA เป็นเพียงดัชนีที่บอกเพียงว่า ประเทศที่ทำการส่งออกนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าหรือไม่ ไม่สามารถนำค่าของประเทศต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับกันได้ว่าประเทศใดมีความได้เปรียบมากกว่ากัน แต่จะอธิบายได้ว่าภาคการส่งออกของประเทศนั้นมีการพึ่งพาการส่งออกสินค้าชนิดดังกล่าวมากกว่าอีกประเทศ

2.2.2 Boston Consulting Group (BCG Matrix) เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลสถานะภาพของหน่วยธุรกิจว่าอยู่ในตำแหน่งใด ซึ่ง BCG matrix จะแสดงฐานะหรือความแข็งแกร่งของบริษัทเมื่อเทียบกับตลาดสินค้านั้นๆ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา 2 เกณฑ์ คือ

1) ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) เป็นการเปรียบเทียบกับคู่แข่งว่าส่วนแบ่งตลาดของผลิตภัณฑ์ของบริษัทเป็นกี่เท่าเมื่อเทียบกับคู่แข่งที่สำคัญ

2) ความน่าสนใจของตลาด (Market Attractiveness) หรือ อัตราการเติบโตของตลาดสินค้า (Market Growth Rate) คือ อัตราการขยายตัวของตลาดสินค้าทั้งตลาดไม่ใช่ของบริษัท เพราะเกณฑ์ที่ใช้นี้เพื่อต้องการดูว่าตลาดสินค้านั้นๆ มีความน่าสนใจมากน้อยเพียงใด

ภาพที่ 1 ลักษณะโมเดลของ BCG Matrix

ความหมายในแต่ละควอดแดนต์ของ BCG Matrix มีดังนี้

Star ได้แก่ ธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดสูง อัตราความเจริญเติบโตสูง ธุรกิจได้กำไรสูงอันเกิดจากตลาดโตอย่างรวดเร็ว ดังนั้น มักมีเงินสดน้อยหรือขาดแคลนเงินสด

Cash Cows เป็นธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดสูง อัตราการเจริญเติบโตต่ำ ธุรกิจได้กำไรสูง และมีเงินสดเหลืออยู่มากเพราะตลาดเจริญเติบโตน้อย และอาจนำเงินสดไปลงทุนในธุรกิจอื่น

Question Marks ได้แก่ ธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดต่ำในตลาดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูง ธุรกิจกำไรน้อย ทั้งๆ ที่มีโอกาส เพราะมีปัญหาในการดำเนินงาน

Dogs ได้แก่ ธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ อัตราการเจริญเติบโตต่ำ ธุรกิจกำไรน้อย ขีดความสามารถต่ำ

บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

3.1 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

3.1.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 678,500 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดต่อกับ 5 ประเทศ กล่าวคือ ทิศตะวันตกติดกับอินเดีย และบังคลาเทศ ทิศเหนือติดกับจีน ทิศตะวันออกติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและไทย ทิศใต้เป็นชายฝั่งทะเลติดอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน

สำหรับพรมแดนที่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ติดกับประเทศไทย มีความยาวทั้งสิ้น ประมาณ 1,385 กิโลเมตร ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง พื้นที่พรมแดนติดต่อในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 4 รัฐ 1 เขต ได้แก่ รัฐฉาน รัฐกะยา รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี

ภาพที่ 2 แผนที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
ที่มา : <http://www.thaigoodview.com>

2) เขตการปกครอง

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศและ นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล เมืองหลวงคือ นเปยดอว์ (Nay Pyi Taw) และแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 รัฐ (State) และ 7 เขตการปกครอง ประกอบด้วย

- (1) รัฐชิน (Chin State)
- (2) รัฐคะฉิ่น (Kachin State)
- (3) รัฐกะเหรี่ยง (Kayin State)
- (4) รัฐคะยา (Kaya State)
- (5) รัฐมอญ (Mom State)
- (6) รัฐยะไข่ (Rakhine State)
- (7) รัฐฉาน (Shan State)

สำหรับ 7 เขตการปกครองประกอบด้วย

- (1) เขตอิระวดี (Ayeyarwady Division)
- (2) เขตพะโค (Bago Division)
- (3) เขตมาเกว (Magway Division)
- (4) เขตมัณฑลเลย์ (Mandalay Division)
- (5) เขตสะกาย (Sagaying Division)
- (6) เขตตะนาวศรี (Tanintharyi Division)
- (7) เขตย่างกุ้ง (Yangon Division)

3) ประชากร

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 60 ล้านคน ประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ 135 ชนเผ่า 8 เชื้อชาติที่สำคัญ ได้แก่ เมียนมาร์ร้อยละ 68 ไทใหญ่ร้อยละ 8 กะเหรี่ยงร้อยละ 7 ยะไข่ร้อยละ 4 จีน ร้อยละ 3 มอญร้อยละ 2 และอินเดียร้อยละ 2 โดยเป็นประชากรอยู่ในกำลังแรงงานทั้งสิ้น 31.7 ล้านคนหรือ คิดเป็นร้อยละ 52.8 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 70 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 7 และภาคบริการร้อยละ 23 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90 คริสต์ร้อยละ 5 และอิสลามร้อยละ 4 ใช้ภาษาสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการและการติดต่อทางการค้าและธุรกิจ

3.1.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

ปี 2553 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) คิดเป็นมูลค่า 42,207 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีรายได้ประชาชาติ 880 เหรียญสหรัฐฯต่อคนต่อปี มูลค่าการส่งออกรวม 7.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ มูลค่าการนำเข้ารวม 4.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ได้ดุลการค้า 3.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญ คือ ก๊าซธรรมชาติ อัญมณี ถั่วเมล็ดแห้งต่างๆ ไม้ซุง และสินค้าประมง เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ คือ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักรต่างๆ น้ำมันปาล์มเพื่อบริโภค และผลิตภัณฑ์ยารักษาโรค เป็นต้น ประเทศคู่ค้าสำคัญ แก่ จีนและประเทศในภูมิภาคอาเซียน

สำหรับการค้าระหว่างไทยและ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีทั้งในรูปการค้าปกติ (Normal Trade) และการค้าชายแดน (Border Trade) ระหว่าง ปี 2552 – 2555 โดยมูลค่าการค้ารวมเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 13.52 ต่อปี มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 23.21 ต่อปี และมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 7.32 ต่อปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 มูลค่าการค้าระหว่างไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2552 - 2555

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	มูลค่า				อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
	2552	2553	2554	2555	
การค้ารวม					
มูลค่าการค้ารวม	148,628.29	155,631.63	192,390.97	21,1345.96	13.52
มูลค่าการส่งออก	52,652.37	65,631.18	85,879.95	96,526.45	23.21
มูลค่าการนำเข้า	95,975.92	90,000.45	106,511.02	114,819.51	7.32
ดุลการค้า	-43,323.55	-24,369.27	-20,631.07	-18,293	
การค้าชายแดน					
มูลค่าการค้ารวม	134,766.40	137,869.29	164,375.26	180,471.53	11.09
มูลค่าการส่งออก	42,604.39	50,854.43	60,599.26	69,975.66	18.10
มูลค่าการนำเข้า	92,162.01	87,014.86	103,776.00	110,495.87	7.47
ดุลการค้า	-49,557.62	-36,160.43	-43,176.74	-40,520.21	

ที่มา: กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

3.1.3 นโยบาย

1) นโยบายการเกษตร

ภาคเกษตรกรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ 2 กระทรวง คือ กระทรวงเกษตรและชลประทาน (Ministry of Agriculture and Irrigation) และกระทรวงปศุสัตว์และประมง (Ministry of Livestock and Fisheries) แบ่งภารกิจดังนี้

(1) กระทรวงเกษตรและชลประทาน (Ministry of Agriculture and Irrigation) กำกับดูแลด้านการผลิตพืชเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในและส่งออกเพื่อสร้างรายได้แก่ประเทศ รวมทั้งการพัฒนาการเกษตรของประเทศเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทั้งในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว รวมทั้งการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนา การเกษตร คือ

- 1.1) การใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้น
- 1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.3) การลดการสูญเสียระหว่างการผลิต
- 1.4) การจัดตั้งฟาร์มต้นแบบ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร

1.5) การสร้างความเข้มแข็งในการเข้าถึงตลาดภายในและต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังทำการพัฒนาด้านการชลประทานของประเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านการเพาะปลูก การจัดทำฐานข้อมูลด้านการเกษตรให้ผู้ใช้ประโยชน์เข้าถึงข้อมูลได้สะดวกขึ้น การแก้ไขกฎระเบียบภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการในประเทศและนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในธุรกิจภาคการเกษตร

(2) กระทรวงปศุสัตว์และประมง (Ministry of Livestock and Fisheries) เป็นกระทรวงที่กำกับดูแล ด้านปศุสัตว์ และประมง ในการพัฒนาด้านปศุสัตว์และประมงนี้ ได้มีการจัดทำกรอบการพัฒนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ทั้งผู้ประกอบการในประเทศและนักลงทุนต่างชาติ เข้ามาร่วมลงทุนด้านอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์สามารถส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งได้มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่นำเข้ากุ้งและปลาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งนโยบายของรัฐบาลด้านประมง และปศุสัตว์กำหนดไว้ดังนี้คือ

2.1) สนับสนุนการพัฒนาด้านปศุสัตว์และการประมง

2.2) เพิ่มปริมาณการผลิตเนื้อสัตว์และปลามากขึ้น ให้เพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ ส่วนที่เหลือจึงจะส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ

2.3) ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและขยายพันธุ์

2.4) ยกย่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของ ผู้ทำการประมงและเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ให้สูงขึ้น

2.5) ขยายการผลิต การแปรรูป และการตลาดแก๊สสินค้าประมง โดยเฉพาะฟาร์มกุ้ง โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการมากขึ้น

2) นโยบายส่งเสริมการลงทุน

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีกฎหมายการลงทุนต่างชาติ (Myanmar Investment Law : MIL) ประกาศใช้ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2531 ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (Myanmar Investment Commission : MIC) และจากการที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ประกาศนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำให้สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นที่สนใจของนักลงทุนต่างประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จึงดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศให้เอื้อต่อการลงทุนมากขึ้น โดยในเดือนกันยายน 2555 รัฐสภาสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้ผ่านร่าง กฎหมายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศฉบับใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนจากภายนอกมากที่สุดซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) อนุญาตให้บริษัทต่างชาติถือหุ้น 50 เปอร์เซ็นต์ในกิจการร่วมทุนหรือ Joint Venture ได้

(2) ยินยอมให้กองทุนต่างชาติสามารถลงทุนใน Joint Venture ได้ 50 เปอร์เซ็นต์

(3) อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเช่าที่ดินเบื้องต้นได้เป็นระยะเวลา 50 ปี โดยมีเงื่อนไขให้สามารถต่อสัญญาได้

ทั้งนี้ ได้ขจัดอุปสรรคต่อการลงทุนของต่างชาติเรื่องข้อกำหนดที่ระบุว่านักลงทุนจะต้องมีเงินลงทุนเริ่มต้นขั้นต่ำ 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณ 155 ล้านบาท) เพื่อดึงดูดการลงทุนใหม่จากต่างชาติ

สำหรับการเช่าและใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร นักลงทุนต่างชาติสามารถเช่าที่ดิน เพื่อดำเนินโครงการลงทุนระยะยาวเบื้องต้นได้ 50 ปี กรณีเช่าจากรัฐบาล ระยะเวลาในการเช่าอาจยืดหยุ่น ได้ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของรัฐบาล สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นสำคัญและสามารถต่ออายุได้ตามที่ MIC พิจารณา เสนอ โดยผู้ลงทุนจะต้องแนบร่างข้อตกลงการเช่าที่ดินนั้นด้วย กรณีการเช่าที่ดินจากเอกชน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สามารถดำเนินการได้ไม่เกินคราวละ 1 ปี และต่ออายุทุก 1 ปี

การใช้ประโยชน์จ ากที่ดิน นักลงทุนชาวต่างชาติสามารถลงทุนด้านการเกษตร เช่น การเพาะปลูก ผลิต แปรรูปและจำหน่ายพืชล้มลุก (รวมทั้งมัน สำปะหลังและยาสูบ) และทำไร่หรือแปรรูปพืช เป็นยา กาแฟ ชา น้ำมันปาล์ม พืชสวนและจำหน่ายผลผลิตของตนได้ โดยมีกระทรวงเกษตรและชลประทาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาและอนุมัติโครงการลงทุนด้านเกษตรกรรม รวมทั้งกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนภาคเกษตรกรรมมากขึ้น (ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้ง โรงงานอุตสาหกรรมเกษตร พัฒนากิจการอุตสาหกรรมเกษตรขนาดเล็ก และการใช้เทคโนโลยี ยี่ขนาดเบาใน โรงงาน การค้าผลิตผลทางการเกษตร วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือการเกษตร) โดยนักลงทุนสามารถขอยื่น อนุมัติโครงการตามแผนการส่งเสริมการลงทุน

3.2 สปป.ลาว

3.2.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

สปป.ลาว มีพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทย เป็น ประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน ไม่มีดินแดนติดทะเล พื้นที่ร้อยละ 90 เป็นเขาและที่ราบสูง มีพรมแดนติดกับ ประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ทิศเหนือ ติดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ทิศใต้ ติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา ทิศตะวันออก ติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทิศตะวันตกติดกับราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว ปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มีทรัพยากรสำคัญ ได้แก่ ไม้ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เหล็ก ถ่านหิน ทองคำ ทองแดง และแหล่งน้ำผลิตไฟฟ้า

ภาพที่ 3 แผนที่ สปป.ลาว

ที่มา : Google Map

2) ประชากร

สปป.ลาว มีประชากร 6,695,166 คน โดยร้อยละ 55 เป็นชาว สปป.ลาว รองลงมา คือ ขมุ ม้ง และชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ โดย ประชากร อยู่ในช่วงอายุ 0-14 ปี มากที่สุด คือร้อยละ 35.50 และมีกำลังแรงงานในปี 2553 อยู่ในภาคเกษตร ร้อยละ 75

3.2.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

1) สภาพเศรษฐกิจ

หลังจากที่ประเทศ สปป.ลาว ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจในปี 2529 เป็นเศรษฐกิจแบบจินตนาการใหม่(New Economic Mechanism : NEM) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสรีมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของ สปป.ลาว ดีขึ้น โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวเพิ่มขึ้นจาก 474 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2529 เป็น 1,320 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2554

ดัชนีเศรษฐกิจของ สปป.ลาว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ในปี 2554 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมเท่ากับ 8,297,664,741 ดอลลาร์สหรัฐ มาจากภาคเกษตรกรรมร้อยละ 30.80 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 34.67 และภาคบริการร้อยละ 34.53 เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนในปี 2551-2553 พบว่า ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของ สปป.ลาว มากขึ้น เนื่องจากรัฐบาลของ สปป.ลาว ได้ส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและมีแผนก่อสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจำนวนมาก อีกทั้งยังต้องการผลักดัน สปป.ลาว ให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้ส่งออกและผลิตกระแสไฟฟ้าหลักของอาเซียน รวมถึงส่งเสริมการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์จากต่างชาติ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทต่อเศรษฐกิจ สปป.ลาว เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ สถานที่สำคัญที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกโลก สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ รวมถึงการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของชาว สปป.ลาว ยังเป็นรูปแบบดั้งเดิม มีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ความเป็นมิตร และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่ำ จึงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ภาคบริการยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สปป.ลาว มาโดยตลอด (ตารางที่ 2)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ภาคอุตสาหกรรมจะเข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจ สปป.ลาว มากขึ้น แต่การดำรงชีพของคน สปป.ลาว ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพิงเกษตรกรรมเป็นหลัก เทคโนโลยีทางการเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำ โดยพืชเกษตรที่สำคัญของ สปป.ลาว ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ถั่ว อ้อย และกาแฟ

ตารางที่ 2 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ปี 2551-2554

เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ	ปี			
	2551	2552	2553	2554
จำนวนประชากร	6,022,001	6,112,143	6,200,894	6,288,037
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP: current US\$)	5,443,930,125	5,832,882,922	7,181,441,152	8,297,664,741
ร้อยละสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวม				
ภาคเกษตร	34.86	35.04	32.75	30.80
ภาคอุตสาหกรรม	28.56	26.66	31.80	34.67
ภาคบริการ	36.58	38.30	35.45	34.53
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (US\$)	904	954	1158	1320
GDP growth (annual %)	8	8	9	8
อัตราเงินเฟ้อ	8.86	-2.93	10.02	4.35

ที่มา: ธนาคารโลก วันที่ 20 พฤษภาคม 2556

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สปป.ลาว ได้เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกปี 2524 และมีการทบทวนใหม่ทุก 5 ปี ปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2554-2558) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1) เป้าหมายหลัก

2.1.1) กำหนดให้เศรษฐกิจต้องขยายตัวอย่างมั่นคง GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ต่อปี และให้ประชากรมี GDP ต่อหัว 1,700 ดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2558 ในการนี้ สปป.ลาว ต้องใช้งบประมาณ 127,000 พันล้านกีบ หรือร้อยละ 32 ของ GDP ซึ่งร้อยละ 10-12 มาจากงบประมาณรัฐบาล ร้อยละ 24-26 มาจากเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ร้อยละ 50-56 มาจากการลงทุนของต่างประเทศ และร้อยละ 10-12 มาจากเงินกู้ธนาคาร โดยตั้งเป้าหมายให้เงินเฟ้อต่ำกว่าร้อยละ 8 (อัตราขยายตัวของ GDP) ให้หนี้สาธารณะต่ำกว่าร้อยละ 45 ของ GDP และให้เงินออมของเอกชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ต่อปี

2.1.2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDG) ในปี 2558 ประกอบด้วย 8 เป้าหมาย คือ ขจัดความยากจนและหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมกันทางเพศ ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ ต่อสู้โรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

2.1.3) พัฒนาประเทศเพื่อให้พ้นจากสภาพประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Country: LDC) ในปี 2563

2.1.4) มุ่งการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1.5) รักษาเสถียรภาพทางการเมือง สันติภาพ และความสงบเรียบร้อยในสังคม

2.2) เศรษฐกิจมหภาค

2.2.1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี โดยภาคเกษตร ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี และมีสัดส่วนร้อยละ 23 ของ GDP ภาคอุตสาหกรรม ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี และมีสัดส่วนร้อยละ 39 ของ GDP ภาคบริการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 ต่อปี และมีสัดส่วนร้อยละ 38 ของ GDP และรายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 1,700 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี

2.2.2) การบริโภคในประเทศมีสัดส่วนร้อยละ 75 ของ GDP การลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนมีสัดส่วนร้อยละ 40 ของ GDP การส่งออกร้อยละ 35 ของ GDP และการนำเข้าร้อยละ 50 ของ GDP

2.3) เศรษฐกิจจุลภาค

2.3.1) เพิ่มผลผลิตข้าวเป็น 4 ล้านตันต่อปี โดยมีเป้าหมายผลผลิต 3.9 ล้านตันต่อเฮกตาร์

2.3.2) ภาคปศุสัตว์ขยายตัวร้อยละ 4-5 ต่อปี

2.3.3) ภาคส่งออกขยายตัวร้อยละ 18 ต่อปี และการนำเข้าขยายตัวร้อยละ 8 ต่อปี

2.3.4) ขยายไฟฟ้าให้ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 80 ของครัวเรือนทั้งหมด และ ขยายน้ำประปาให้ครอบคลุมร้อยละ 67 ของประชากรในเขตเมือง

2.3.5) ผลิตแร่ธาตุที่สำคัญเพิ่มขึ้น โดยตั้งเป้าการผลิตทองแดง 86,200 ตันต่อปี ทองคำ 6 ตันต่อปี และถ่านหิน 728,000 ตันต่อปี

2.3.6) ธุรกิจการบินขยายตัวร้อยละ 8-10 ต่อปี

2.3.7) ขยายบริการโทรคมนาคมให้ครอบคลุมร้อยละ 90 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ และ ขยายบริการโทรศัพท์ให้ครอบคลุมร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด

2.4) การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

2.4.1) รักษาเขตพื้นที่ป่าไว้ที่ร้อยละ 65 ของพื้นที่ทั้งหมด

2.4.2) ลดอัตราการความยากจนให้ต่ำกว่าร้อยละ 19 ของประชากร และน้อยกว่าร้อยละ 11 ของครัวเรือนทั้งหมดในปี 2558

2.4.3) เพิ่มสัดส่วนการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นร้อยละ 97 และระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 75 ในปี 2558

2.4.4) เพิ่มสัดส่วนประชากรที่รู้หนังสือเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 99

2.4.5) สร้างวิทยาลัยอาชีวะอย่างน้อย 3 แห่งในเมืองที่สำคัญทางเศรษฐกิจ

2.4.6) ให้ประชากรร้อยละ 80 เข้าถึงน้ำสะอาด และร้อยละ 60 มีห้องสุขาใช้

2.4.7) ควบคุมอัตราว่างงานไม่เกินร้อยละ 2

2.4.8) ลดสัดส่วนแรงงานในภาคเกษตรให้ เหลือร้อยละ 70 เพิ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ ก่อสร้าง และเหมืองแร่เป็นร้อยละ 7 และเพิ่มแรงงานภาคบริการเป็นร้อยละ 23 ของแรงงานทั้งหมด

2.4.9) สร้างสมดุลระหว่าง จำนวนแรงงาน และความต้องการ แรงงาน โดยคาดว่า จำนวนแรงงานในปี 2558 จะมี 3.26 ล้านตำแหน่ง ความต้องการแรงงานมี 3.17 ล้านคน โดยในแต่ละปีจะมีจำนวนแรงงานใหม่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 55,365 คน ภายใน 5 ปี จะมีแรงงาน ในภาคเกษตร เพิ่มขึ้น 209,669 คน ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 14,272 คน และภาคบริการเพิ่มขึ้น 52,431 คน

นอกจากนี้ การพัฒนาต้องมีลักษณะยั่งยืน โดยการพัฒนาทางสังคม และวัฒนธรรม ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาสิ่งแวดล้อม มีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย (Industrialization and modernization)

3) นโยบาย

3.1) นโยบายด้านการเกษตร

ผลผลิตทางการเกษตรใน สปป .ลาว อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ปัจจัยการผลิตที่มีขีดจำกัด เกษตรกรขาดการเข้าถึงข้อมูล เกษตรกรมี เงินทุนไม่เพียงพอ ไม่มีเครดิต การเข้าถึงตลาดถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางกายภาพ เช่น การคมนาคมที่ไม่สะดวกระบบการตลาดที่มีผู้แข่งขันน้อยราย ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคหรือตลาดโลกอยู่ในระดับที่ต่ำด้วย และยังมีกรบุกเบิกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร จึงได้มีการวางแผนพัฒนาการเกษตรเพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเกษตรของโลก เป็นแบบทันสมัยมากขึ้น มีการรวมกลุ่มระหว่างประเทศต่างๆ เช่น ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (Asean Economics Community: AEC) กรอบความร่วมมือโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) รวมถึงการเกษตรแบบใหม่ เช่น อาหารปลอดภัย (Food Safety) เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) พิษขบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) และตลาดคาร์บอน Carbon Market โดยการพัฒนาการเกษตร ป่าไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชนบท อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาการเกษตรแบบทันสมัยอย่างค่อยเป็นค่อยไป เน้นที่กา ผลิตสินค้าเกษตร การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเป้าหมายไปที่ เกษตรกร รายย่อย พร้อมกับรักษาระบบนิเวศ น์ของพื้นที่ป่า ภายในปี 2020 แต่เป้าหมายที่จะทำภายในปี 2015 นี้ คือ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารเป็นลำดับแรก เพิ่มและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร พัฒนารูปแบบการผลิตที่ยั่งยืน และการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน

โดยกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตด้านอาหาร การตั้งกลุ่ม พัฒนาสินค้าเกษตรและเกษตรกร รูปแบบการผลิตอย่างยั่งยืน การจัดสรรที่ดินและการพัฒนาชนบท การพัฒนาป่าไม้ การจัดการชลประทานเพื่อการเกษตร โครงสร้างพื้นฐานของการทำการเกษตรและป่าไม้ การวิจัยและพัฒนา รวมถึงการพัฒนาบุคลากร

3.2) นโยบายด้านต่างประเทศ

สปป.ลาว ดำเนินนโยบายด้านต่างประเทศที่มุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์แบบรอบด้าน กับทุกประเทศบนพื้นฐานของ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่แบ่งแยกลัทธิอุดมการณ์ เพื่อขอรับการสนับสนุน และความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายตามที่พรรค ประชาชนปฏิวัติลาว ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ สปป.ลาว ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นลำดับแรก ได้แก่ เวียดนาม จีน พม่า กัมพูชา ฝอย รongลงมา เป็นประเทศร่วมอุดมการณ์ ได้แก่ รัสเซีย เกาหลีเหนือ และคิวบา อย่างไรก็ตาม แม้ว่า สปป.ลาว จะพยายาม ดำเนินความสัมพันธ์ กับประเทศต่าง ๆ ได้สมดุลเพื่อลดการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก แต่ด้วย ข้อจำกัดของ สปป.ลาว ที่ไม่มีทางออกทางทะเล และระดับการพ ฒนาทางเศรษฐกิจที่ยังถือว่าอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับความใกล้ชิดด้านอุดมการณ์และประวัติศาสตร์ การต่อสู้เพื่อเอกราช ทำให้ สปป.ลาว มี ความสัมพันธ์พิเศษกับเวียดนามและจีน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับ สปป.ลาว ในปัจจุบันดำเนินไปอย่างราบรื่นบน พื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเกื้อกูล ได้แก่ ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ วันที่ 19 ธันวาคม 2553 ถือเป็นวัน ครบรอบ 60 ปีของความสัมพันธ์ทางการทูต ที่ได้รับการสถาปนาเมื่อปี 2493 ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันจัด กิจกรรมเพื่อฉลองสัมพันธ์ไมตรีที่ได้ดำเนินมาด้วยความราบรื่นอีกโอกาสหนึ่ง

3.3) นโยบายด้านการลงทุน

สภาแห่งชาติลาวได้ เห็นชอบกฎหมาย 'ด้วยการส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่' เมื่อเดือน กรกฎาคม 2552 เพื่อใช้แทนกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนภายใน ฉบับเลขที่ 10/สพข. ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2547 และกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนของต ่างประเทศ ฉบับเลขที่ 11/สพข. ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2547 ดังนั้น ภายใต้กฎหมายฉบับใหม่ 'นักลงทุนลาวและนักลงทุนต ่างชาติจะได้รับสิทธิประโยชน์' เดียวกัน

สาระสำคัญของกฎหมาย 'ด้วยการส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่' คือ การปรับปรุงการ อำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนผ่านบริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เพื่อลดขั้นตอนการ ระยะเวลาพิจารณาอนุมัติโครงการลงทุน และการเสนอมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การยกเว้นภาษี โดย พิจารณาจากประเภทกิจการ พื้นที่ลงทุน และการอนุญาตให้ลงทุนต่างชาติดีสิทธิในการซื้อที่ดินเพื่ออยู่อาศัย

3.3.1) รูปแบบการลงทุนจากต่างประเทศ การลงทุนโดยตรงของต ่างประเทศใน สปป.ลาว มี 3 รูปแบบ คือ

- (1) การลงทุนฝ่ายเดียวของผู้ลงทุนภายในประเทศ หรือต่างประเทศ
- (2) การลงทุนแบบหุ้นส่วนระหว่างผู้ลงทุนภายในกับต ่างประเทศ เป็น การร่วม ลงทุนระหว่างคนลาวกับคนต ่างชาติโดยมีกรรมสิทธิ์ 'วมกันและจัดตั้งนิติบุคคลใหม่' ขึ้นภายใต้ กฎหมาย ของ สปป.ลาว โดยผู้ลงทุนต ่างชาติต้องถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุนทั้งหมด การบริหารงานโ ครงการ ลักษณะนี้ให้กำหนดไว้ในสัญญาร่วมทุนและกฎระเบียบของนิติบุคคลที่ตั้งขึ้น

(3) การลงทุนธุรกิจร่วมตามสัญญา เป็นการลงทุนร่วมระหว่างนิติบุคคลลาวกับนิติบุคคลต่างประเทศโดยไม่ได้ตั้งนิติบุคคลใหม่ 'หรือสาขาใน สปป .ลาว นิติบุคคลลาวต้องแจ้งให้หน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า กระทรวงแผนการและการลงทุนทราบเพื่อดำเนินการตามระเบียบ และสัญญาการร่วมทุนต้องนำไปให้สำนักงานทะเบียนศาลรับรอง

3.3.2) ประเภทกิจการ

(1) กิจการทั่วไป ผู้ลงทุนต้องยื่นคำร้องผ่านศูนย์บริการ One Stop Service ของแผนก อุตสาหกรรมและการค้า เพื่อขอขึ้นทะเบียนวิสาหกิจ ผู้ลงทุนต่างประเทศที่ลงทุนในกิจการทั่วไปต้องลงทุนไม่น้อยกว่า 1 พันล้านกีบ กิจการทั่วไปที่ไม่ใช่กิจการควบคุมจะได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายใน 10 วันทำการ สำหรับกิจการควบคุมใช้เวลาพิจารณาไม่เกิน 1-3 วันทำการ เมื่อได้รับใบทะเบียนวิสาหกิจแล้ว ผู้ลงทุนสามารถดำเนินธุรกิจได้ทันที

(2) กิจการสัมปทาน เช่น สัมปทานที่ดิน เหมืองแร่ ' พลังงานไฟฟ้า สายการบิน โทรคมนาคม ประกันภัย สถาบันการเงิน ผู้ลงทุนต้องยื่นคำร้องผ่านศูนย์บริการ One Stop Service ของแผนก แผนการและการลงทุน เพื่อพิจารณาและนำเสนอรัฐบาล หรือแขวง การคัดเลือกผู้ลงทุนอาจใช้ การเปรียบเทียบ การประมูล หรือการประเมินผล เมื่อรัฐบาลหรือแขวงอนุมัติแล้ว กระทรวงแผนการและการลงทุน หรือแผนกแผนการและการลงทุนประจำแขวง (แล้วแต่กรณี) จะออกใบทะเบียนสัมปทานให้ผู้ลงทุน และผู้ลงทุนต้องดำเนินการภายใน 90 วัน

(3) กิจการการพัฒนาเขตเศรษฐกิจเฉพาะ เขตเศรษฐกิจเฉพาะคือ พื้นที่ที่รัฐบาล อนุมัติให้ผู้ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค เพื่อรองรับการลงทุนและการประกอบธุรกิจใน เขตดังกล่าวจึงมีระเบียบที่ต่างจากพื้นที่ทั่วไป เขตเศรษฐกิจเฉพาะมีหลายแบบ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตอุตสาหกรรม เขตการผลิตเพื่อส่งออก เขตการค้าปลอดภาษี เป็นต้น ผู้ประสงค์จะตั้งเขตเศรษฐกิจเฉพาะต้องยื่นคำร้องผ่านแผนกอุตสาหกรรมและการค้า ซึ่งจะเสนอให้รัฐบาลพิจารณา

3.3.3) การส่งเสริมการลงทุน

ทุกโครงการของวิสาหกิจ การลงทุน จากต่างประเทศจะได้รับ การส่งเสริม การลงทุนเพิ่มเติม ดังนี้

(1) กำไรที่นำไปขยายกิจการที่ได้รับอนุญาต จะได้รับการยกเว้นภาษีกำไรในปีการบัญชีถัดไป

(2) ส่งผลกำไร ทุน และรายรับอื่นๆ หลังจากที่ได้เสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมอื่นๆ ตามกฎหมายแล้ว กลับประเทศของตนหรือผ่านประเทศที่สามได้ โดยผ่านธนาคารของ สปป.ลาว

(3) ได้รับยกเว้นภาษีนำเข้า และอากรที่เก็บจากการนำเข้า อุปกรณ์ เครื่องมือไหลพาหนะการผลิตโดยตรง วัตถุดิบที่ไม่มีอยู่ภายในประเทศหรือมีแต่ไม่เพียงพอ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่นำเข้ามาเพื่อแปรรูปหรือประกอบเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อส่งออก

(4) ได้รับยกเว้นภาษีขาออก สำหรับผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออก

(5) อนุญาตให้ชาวต่างชาติที่ลงทุนใน สปป .ลาว มากกว่า 500,000 ดอลลาร์สหรัฐมีสิทธิถือครองที่ดินเพื่ออยู่อาศัยตามระยะเวลาของโครงการลงทุน ที่ รัฐบาล สปป.ลาว ส่งเสริมการลงทุนในสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม และบริการ โดยมีการให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุนตามประเภทกิจการที่รัฐบาลให้ความสำคัญ เช่น กิจการที่ช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ยากและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน กิจการโครงสร้างพื้นฐาน และกิจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี ตามระดับส่งเสริมการลงทุนและเขตกาส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล สปป.ลาว

รายการ	เขตที่ 1 พื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร โครงสร้างพื้นฐานไม่ สะดวก	เขตที่ 2 พื้นที่ที่มีสาธารณูปโภค พื้นฐานทางเศรษฐกิจ บางส่วน	เขตที่ 3 เขตเมืองใหญ่มี สาธารณูปโภคพื้นฐาน พร้อม
กิจการที่ได้รับการส่งเสริมระดับที่ 1	ยกเว้นภาษีกำไร 10 ปี	ยกเว้นภาษีกำไร 6 ปี	ยกเว้นภาษีกำไร 4 ปี
กิจการที่ได้รับการส่งเสริมระดับที่ 2	ยกเว้นภาษีกำไร 6 ปี	ยกเว้นภาษีกำไร 4ปี	ยกเว้นภาษีกำไร 2 ปี
กิจการที่ได้รับการส่งเสริมระดับที่ 3	ยกเว้นภาษีกำไร 4 ปี	ยกเว้นภาษีกำไร 2 ปี	ยกเว้นภาษีกำไร 1 ปี
นโยบายส่งเสริมเฉพาะ ได้แก่ การสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน อนุบาล โรงเรียนวิชาชีพ วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศูนย์ค้นคว้าวิจัย และกิจการสาธารณูปโภค	ยกเว้นค่าเช่าหรือค่า สัมปทาน 15 ปี และ ยกเว้นภาษีกำไรเพิ่มอีก 5 ปี	ยกเว้นค่าเช่าหรือค่า สัมปทาน 10 ปี และ ยกเว้นภาษีกำไรเพิ่มอีก 5 ปี	ยกเว้นค่าเช่าหรือค่า สัมปทาน 3 ปี และ ยกเว้นภาษีกำไรเพิ่มอีก 5 ปี

ที่มา : คู่มือส่งเสริมการค้าการลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สถานเอกอัครราชทูต
ณ เวียงจันทน์ และสำนักส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เวียงจันทน์, มิถุนายน 2553.

3.3 ราชอาณาจักรกัมพูชา

3.3.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะทั่วไป

ราชอาณาจักรกัมพูชา ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำโขงตอนล่าง มีพื้นที่ทั้งหมด 181,035 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดกับ 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สปป .ลาว และเวียดนาม สำหรับเขตแดนที่ติดกับ ไทยมีประมาณ 798 กิโลเมตร โดยทิศเหนือติดกับจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด และทิศใต้ติดอ่าวไทย นอกจากนี้ยังมีพรมแดนติดกับพรมแดน สปป .ลาว 541 กิโลเมตร และเวียดนาม 1,228 กิโลเมตร

อาชีพหลักของชาวราชอาณาจักรกัมพูชา คือ การเกษตรกรรม ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 70 ส่วนใหญ่เพาะปลูกอยู่รอบๆ ทะเลสาบ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีสินค้าเกษตรส่งออก ได้แก่ ข้าว ผลิตภัณฑ์ปลา ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง สัตว์มีชีวิต ผลไม้ และปลา

ภาพที่ 4 แผนที่ราชอาณาจักรกัมพูชา

2) ประชากร

ปี 2556 ราชอาณาจักรกัมพูชา มีประชากร ประมาณ 15 ล้านคน เป็นชาว กัมพูชา ร้อยละ 90 รองลงมา ได้แก่ ชาวเวียดนามร้อยละ 5 ชาวจีนร้อยละ 1 และอื่นๆ ร้อยละ 4 โดยมีแรงงานในภาคเกษตรร้อยละ 55.80 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 16.90 และภาคบริการร้อยละ 27.30 (ข้อมูลจาก www.cia.gov)

3.3.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product : GDP) ของราชอาณาจักรกัมพูชา ปี 2555 มีมูลค่า 14,061.80 ล้านเหรียญสหรัฐ ขยายตัวจากปี 2554 ร้อยละ 7.26 คิดเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว 945.99 เหรียญสหรัฐ โดยผลิตภัณฑ์ในปี 2554 มาจากภาคบริการ ร้อยละ 39.81 รองลงมาเป็นผลิตภัณฑ์จากภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 36.68 และภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 23.50

สำหรับปี 2556 ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดว่าเศรษฐกิจ ของราชอาณาจักรกัมพูชา จะยังคงมีแรงส่งให้เติบโตกว่าร้อยละ 7 โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากเงินลงทุนจาก ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจภาคการเกษตร ท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ การก่อสร้าง การเงิน และการส่งออกที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ปี 2552-2555 มูลค่าการค้าระหว่างไทยและ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า เนื่องจากไทยส่งออกสินค้าไปยัง ราชอาณาจักรกัมพูชา มากขึ้น แม้ว่าไทยนำเข้าสินค้าจากราชอาณาจักรกัมพูชามากขึ้นเช่นกัน โดยปี 2555 ไทยมีมูลค่าการค้ากับ ราชอาณาจักรกัมพูชา เท่ากับ 124,580.26 ล้านบาท ขยายตัวจากปี 2554 ร้อยละ 43.84 โดยเป็น มูลค่าการส่งออกเท่ากับ 116,780.03 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 7,800.23 ล้านบาท ขยายตัวจากปี 2554 ร้อยละ 43.75 และร้อยละ 45.18 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 4 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท				อัตรายายตัว (%)			
	2552	2553	2554	2555	2552	2553	2554	2555
มูลค่ารวม	56,577.34	81,135.03	86,611.74	124,580.26	-19.21	43.41	6.75	43.84
มูลค่าการส่งออก	53,917.76	74,265.08	81,238.91	116,780.03	-19.56	37.74	9.39	43.75
มูลค่าการนำเข้า	2,659.58	6,869.95	5,372.83	7,800.23	-11.57	158.31	-21.79	45.18
ดุลการค้า	51,258.18	67,395.13	75,866.08	108,979.80	-19.93	31.48	12.57	43.65

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

3.3.3 ด้านนโยบาย

ปัจจุบัน รัฐบาล ราชอาณาจักรกัมพูชา อยู่ระหว่างดำเนินการตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ (National Strategic Development Plan Update: NSDP Update) ปี พ.ศ. 2552–2556 ยุทธศาสตร์ลดความยากจนแห่งชาติ (National Poverty Reduction Strategy: NPRS) รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติ (Cambodian's Millennium Development Goals: CMDGs) ซึ่งล้วนเป็นยุทธศาสตร์หลักที่รัฐบาล ราชอาณาจักรกัมพูชา ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ราชอาณาจักรกัมพูชาเดินหน้าไปสู่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน และใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งเน้นส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลชุดปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

หลังจากสงครามภายในประเทศเริ่มสงบลง ราชอาณาจักรกัมพูชาได้หันมาพัฒนาและฟื้นฟูประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่ง ราชอาณาจักรกัมพูชามีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีการทำการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว จนสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนต่างชาติได้ในระดับหนึ่ง สำหรับในระยะต่อไป คาดว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของราชอาณาจักรกัมพูชาจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีทิศทางชัดเจนขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศใน 4 สาขาหลัก ได้แก่ ด้านการเกษตร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาภาคเอกชน และสนับสนุนการสร้างงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข

อย่างไรก็ดี รัฐบาล ราชอาณาจักรกัมพูชา ประกาศดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด โดยมุ่งเน้นบทบาทที่จะไม่แทรกแซงราคาสินค้าหรือบริการ แต่จะช่วยชี้แนะนโยบายด้านการค้า แก่ นักธุรกิจในประเทศและชาวต่างชาติให้ประกอบธุรกิจสอดคล้องกับทิศทางนโยบายและกฎหมายของประเทศ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคให้เพียงพอและเอื้อต่อการค้า เช่น ปรับปรุงบูรณะถนน สนับสนุนให้มีการผลิตสินค้าในประเทศให้มีปริมาณและคุณภาพ ดียิ่งขึ้น เสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตลาดภายในกับตลาดต่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ รัฐบาล ราชอาณาจักรกัมพูชา ยังเปิดรับการลงทุนในทุกด้าน ทำให้รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศมาโดยตลอด และได้ปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย องค์กรของรัฐ เพื่อปฏิบัติต่อนักลงทุนต่างชาติเช่นเดียวกับนักลงทุนท้องถิ่นโดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกและการให้สิทธิประโยชน์

ต่างๆ แก่โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ตลอดจนการอนุญาตให้โอนเงินตราต่างประเทศได้อย่างเสรี ทั้งนี้ นักลงทุนต่างชาติสามารถลงทุนและถือหุ้นร้อยละ 100 ในกิจการต่างๆ ทั้งสามารถถือครองทรัพย์สินต่างๆ ได้โดยเสรี ยกเว้นที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ซึ่งสงวนไว้สำหรับบุคคลในชาติ และมีอาชีพหรือธุรกิจที่สงวนสำหรับบุคคลในชาติหรือต้องร่วมลงทุนกับคนในชาติเพียงไม่กี่รายการ เช่น มัคคุเทศก์นำเที่ยว โรงเรียนข้าว และโรงอิฐ เป็นต้น นอกจากนี้สิทธิประโยชน์ที่ระบุไว้จะต้องได้รับการอนุมัติจากกระทรวงกัมพูชา (The Council for the Development of Cambodia: CDC) ซึ่งแต่ละโครงการจะได้รับสิทธิประโยชน์ที่อาจแตกต่างกัน เพื่อจูงใจในการลงทุน

โดย นโยบายของราชอาณาจักรกัมพูชา มีดังนี้

1) นโยบายด้านการค้าต่างประเทศ

ราชอาณาจักรกัมพูชา ไม่มีข้อกีดกันทางการค้าโดยใช้ใบอนุญาตหรือโควตานำเข้า ยกเว้นกับสินค้าที่ต้องห้ามตามกฎหมาย หรือสินค้าตามข้อกำหนดต้องขอใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ยา วัคซีนโรค อัญมณี ทองคำ และกรด เป็นต้น การอนุญาตให้นำเข้ายารักษาโรค ผู้นำเข้าและผู้ผลิตยาในต่างประเทศจะต้องจดทะเบียนตำรับยารักษาโรคที่กระทรวงสาธารณสุข กัมพูชา ก่อน และเมื่อต้องการนำเข้า ต้องขอใบอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุข โดยใบอนุญาตมีอายุให้นำเข้าภายใน 6 เดือน ส่วนการนำเข้ากรด ต้องขอใบอนุญาตนำเข้าจากกระทรวงอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม ราชอาณาจักรกัมพูชา ยังไม่มีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า แต่มีกฎหมายเกี่ยวกับสลากการระบุส่วนผสมและอายุผลิตภัณฑ์ จากการที่ ราชอาณาจักรกัมพูชา ไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของประชาชนได้เพียงพอ สินค้าอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยการนำเข้า โดยมีกฎระเบียบและมาตรการด้านการนำเข้า-ส่งออกเป็นตัวควบคุม เช่น การนำสินค้าเข้าประเทศต้องผ่านการตรวจสอบประเมินราคาและชำระอัตราศุลกากรตามที่กำหนดในพิกัดศุลกากร ของราชอาณาจักรกัมพูชา ทั้งนี้กระทรวงเศรษฐกิจและการคลังจ้างให้บริษัทเอกชน คือ บริษัท Societe Generale de Surveillance S.A. หรือ SGS ตรวจสอบและประเมินราคาสินค้าก่อนการนำเข้า คือ ผู้ที่จะทำการส่งออกสินค้าไปยัง ราชอาณาจักรกัมพูชาซึ่งมีมูลค่า FOB เกินกว่า 4,000 ดอลลาร์สหรัฐ จะต้องแจ้งต่อสำนักงานฯ บริษัท SGS ในประเทศที่ทำการส่งออก เพื่อทำการตรวจสอบสินค้าก่อนการส่งออก ซึ่งเมื่อสินค้าผ่านการตรวจสอบแล้ว บริษัท SGS จะออกเอกสาร RIA (Registered Import Advice) ให้แก่ผู้นำเข้าใน ราชอาณาจักรกัมพูชา เพื่อนำไปผ่านพิธี การศุลกากรนำเข้าต่อไป โดยผู้นำเข้าต้องเป็นผู้ชำระค่าธรรมเนียม PSI (Pre-Shipment Inspection) ในอัตราร้อยละ 0.8 ของมูลค่า FOB ของสินค้า ซึ่งมีกรมศุลกากร กระทรวงเศรษฐกิจและการคลังเป็นผู้จัดเก็บภาษีนำเข้า

2) นโยบายด้านเกษตร

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของ ราชอาณาจักรกัมพูชา คือ ข้าว เนื่องจาก ราชอาณาจักรกัมพูชามีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวแต่ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของ ราชอาณาจักรกัมพูชา ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากยังขาดเทคโนโลยีด้านการผลิตและการแปรรูป รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะยกระดับการผลิตและส่งออกข้าวของประเทศ มีเป้าหมายที่จะส่งออกข้าวให้ได้อย่างน้อยปี ละ 1 ล้านตัน และเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกข้าวของโลกภายในปี 2558 ภายใต้นโยบาย Rice – White Gold โดยเน้นการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนตลอดห่วงโซ่คุณค่า ตั้งแต่เกษตรกรจนถึงผู้ส่งออก เน้นการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบชลประทาน และระบบตรวจรับรองคุณภาพ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้มากขึ้น เพื่อที่จะยกระดับ การเกษตรจากภาคการผลิตไปสู่พาณิชย์ให้มากขึ้น นอกจากข้าวแล้ว ยางพารายังเป็นพืช

เศรษฐกิจสำคัญอีกชนิดหนึ่ง ที่รัฐบาลยังสนับสนุนให้เกษตรกรและภาคเอกชนขยายพื้นที่ปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิต และการส่งออกที่มากขึ้น เพื่อพัฒนาภาพพจน์ให้เป็นสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง คาดว่าในอีก 5-10 ปีข้างหน้าราชอาณาจักรกัมพูชาจะส่งออกยางพารามากกว่า 10 ล้านตัน

3.3.4 ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนและโอกาสทางธุรกิจเกษตรในราชอาณาจักรกัมพูชา

1) ปัจจัยสนับสนุนการลงทุนธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูป

1.1) พื้นที่เหมาะแก่การทำการเกษตร ราชอาณาจักรกัมพูชามีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร สามารถเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจได้หลายชนิด โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 65 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั่วประเทศ รวมทั้งพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว งา มันสำปะหลัง และยางพารา

1.2) ขาดแคลนผู้ประกอบการที่มีทักษะและความพร้อมในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรยังไม่ได้มาตรฐานและคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเล็กที่ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม เน้นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคเป็นหลัก ยังขาดความรู้และเทคโนโลยีในการเพาะปลูกพืชในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต อาทิ เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าไปเติมเต็มในส่วนนี้ได้

1.3) รัฐบาลราชอาณาจักรกัมพูชามุ่งสนับสนุนการลงทุนในธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูป ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้แก่เกษตรกร ซึ่งมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 70 ของประชากรทั่วประเทศ และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะธุรกิจเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ รัฐบาลให้สิทธิพิเศษในการลดหย่อนภาษีสำหรับการนำเข้าเครื่องจักรที่ใช้ในการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก รวมทั้งอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติลงทุนในธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูปได้ 100% ในกิจการส่วนใหญ่ ยกเว้นบาง สาขา เช่น การเพาะปลูกพืชพื้นเมือง ได้แก่ สมุนไพร และยา ซึ่งสงวนไว้สำหรับเกษตรกรชาวกัมพูชา

2) โอกาสทางธุรกิจที่น่าสนใจ

2.1) ธุรกิจโรงสีข้าว โรงสีข้าวในราชอาณาจักรกัมพูชา ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เนื่องจากผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านเงินทุนและยังใช้เครื่องจักรกลที่มีเทคโนโลยีไม่ทันสมัย ทำให้โรงสีข้าวรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาได้เพียงบางส่วน นอกจากนี้ โรงสีข้าวส่วนใหญ่ยังไม่สามารถควบคุมคุณภาพของ ข้าวที่สีได้ ทำให้ข้าวเปลือกที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งต้องส่งออกไปเวียดนามและไทยเพื่อผ่านกระบวนการสีข้าวอี กต่อหนึ่ง ส่งผลให้การสร้างมูลค่าเพิ่มในประเทศต่ำกว่าที่ควรจะเป็น รัฐบาลจึงสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศในธุรกิจโรงสีข้าว ทั้งนี้ ปัจจุบันมีนักลงทุนจากไทย เวียดนาม และจีนเข้าไปตั้งโรงสีข้าวในจังหวัดพระตะบอง ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุดของราชอาณาจักรกัมพูชาจนได้รับการขนานนามว่า Rice Bowl of Cambodia และจังหวัดบันเตียเมียนจายซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญอีกแห่งหนึ่ง

2.2) ธุรกิจสวนยางและโรงงานแปรรูปยางธรรมชาติขึ้นต้น ในช่วงที่ผ่านมานักลงทุนต่างชาติเข้าไปปลูกยางพาราใน ราชอาณาจักรกัมพูชา เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดย ในปี 2554 มูลค่าการลงทุนปลูกยางพาราใน ราชอาณาจักรกัมพูชา ขยายตัวสูงถึง 2.55 เท่า จากปี 2553 ซึ่งเป็นผลมาจากราคายาง พาราที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ประกอบกับรัฐบาลสนับสนุนการลงทุนในธุรกิจดังกล่าว ส่งผลให้ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกยางพาราใน ราชอาณาจักรกัมพูชา 1.33 ล้านไร่ จากพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางพาราทั้งหมด 1.88 ล้านไร่ สะท้อนให้เห็นว่า ราชอาณาจักรกัมพูชา ยังมีศักยภาพในการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราได้อีก ทั้งนี้ ปัจจุบันมีนักลงทุนจากไทย

เวียดนาม จีน มาเลเซีย และเกาหลีใต้ เข้าไปลงทุนปลูกยางพาราและตั้งโรงงานแปรรูปยางในหลายจังหวัดทางฝั่งตะวันออกของประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกยางพาราสำคัญ เช่น กัมปงจาม กำปงธม และมณฑลศรี เป็นต้น

2.3) ธุรกิจเกษตรอินทรีย์ สินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและกำลังเป็นที่นิยมในตลาดญี่ปุ่น ยุโรป และสหรัฐอเมริกา รัฐบาลจึงส่งเสริมการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อส่งออก เนื่องจากราชอาณาจักรกัมพูชา มีศักยภาพสูงในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จากความพร้อมของสภาพดินและน้ำที่ยังปลอดจากมลพิษ โดยรัฐบาลมีนโยบายมุ่งสู่การเป็น “ฟาร์มปลอดสารพิษแห่งเอเชีย (Green Farm of Asia)” ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีการผลิตที่หลากหลายขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพารายได้จากอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและการท่องเที่ยว ทั้งนี้ธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของราชอาณาจักรกัมพูชา ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกสำคัญมีเพียงข้าวและเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ขณะที่การปลูกผักและผลไม้อินทรีย์อื่นยังมีน้อย จึงนับเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการเข้าไปลงทุนและให้ความช่วยเหลือในการถ่ายทอดทักษะความรู้และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรท้องถิ่นเพื่อบุกเบิกธุรกิจดังกล่าวในราชอาณาจักรกัมพูชา

2.4) การส่งออกเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร เช่น รถไถ รถเก็บเกี่ยว รถตัดหญ้า เครื่องสูบน้ำ เครื่องปั้มน้ำ เครื่องสีข้าว และเครื่องอบ ทั้งนี้ เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมกับตลาดราชอาณาจักรกัมพูชา ควรมีเทคโนโลยีไม่ซับซ้อน ใช้งานสะดวก สามารถซ่อมบำรุงได้ง่าย และราคาไม่สูงนัก เนื่องจากเกษตรกรของราชอาณาจักรกัมพูชาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและมีข้อจำกัดด้านเงินทุน

บทที่ 4

สถานการณ์ข้าวไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

4.1 ไทย

4.1.1 การผลิต

1) ข้าวนาปี

ปี 2550/51-2554/55 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 57.39 ล้านไร่ 23.59 ล้านตัน ในปี 2550/51 เป็น 65.30 ล้านไร่ 25.87 ล้านตัน ในปี 2554/55 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.83 และ 2.79 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากภาครัฐดำเนินโครงการประกันรายได้และโครงการรับจำนำ ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในเรื่องผลตอบแทนและรายได้ที่จะได้รับจากการขายข้าวเปลือก จึงใจให้ขยายเนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามผลผลิตขยายตัวเพิ่มขึ้นไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่เพาะปลูกเนื่องจากในปี 2553 เกิดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลและปัญหาภัยแล้ง ปี 2554 ประสบภัยน้ำท่วมรุนแรง ในทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงจากไร่ละ 411 กิโลกรัม ในปี 2550/51 เป็นไร่ละ 396 กิโลกรัม ในปี 2554/55 หรือลดลงร้อยละ 0.99 ต่อปี (ตารางที่ 5)

สำหรับการผลิตข้าวนาปี ปี 2555/56 คาดการณ์ ณ เดือนมิถุนายน 2556 มีเนื้อที่เพาะปลูก 64.35 ล้านไร่ ผลผลิต 26.60 ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 413 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี 2554/55 เนื้อที่เพาะปลูกลดลงร้อยละ 1.46 แต่ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.82 และร้อยละ 4.29 ตามลำดับ เนื้อที่เพาะปลูกข้าวให้เร็วขึ้นจากเดิมปลูกเดือนพฤษภาคมเป็นเดือนเมษายนแทน ส่วนเกษตรกรบางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน และเกษตรกรบางส่วนในภาคใต้ปรับเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำ และยางพารา สำหรับผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต มีโรคและแมลงระบาดเพียงเล็กน้อย แม้ว่าบางพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ประสบภัยแล้งและฝนทิ้งช่วงในเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม ทำให้การเจริญเติบโตของต้นข้าวไม่ ดีเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมผลผลิตข้าวทั้งประเทศเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 5)

ผลผลิตออกสู่ตลาดช่วงเดือนสิงหาคม 2555 – เมษายน 2556 โดยออกสู่ตลาดมากในเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2555 ปริมาณรวม 20.42 ล้านตันข้าวเปลือก หรือคิดเป็นร้อยละ 76.78 ของผลผลิตข้าวนาปีทั้งหมด (ตารางที่ 6)

แหล่งเพาะปลูกข้าวนาปีส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปี 2555/56 มีเนื้อที่เพาะปลูก 39.00 ล้านไร่ รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีเนื้อที่เพาะปลูก 14.76 9.60 และ 0.99 ล้านไร่ ตามลำดับ (ภาพที่ 2) สำหรับจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวนาปีมากที่สุดในปี 2555/56 ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ มีผลผลิต 1.36 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมา มีผลผลิต 1.34 และ 1.27 ล้านตัน ตามลำดับ (ภาพที่ 6)

ตารางที่ 5 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของไทย ปี 2550/51 – 2555/56

รายการ	ปี 2551 (2550/51)	ปี 2552 (2551/52)	ปี 2553 (2552/53)	ปี 2554 (2553/54)	ปี 2555 (2554/55)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี 2556 (2555/56)	ผลต่าง ร้อยละ
					(2)		(1)	(1) และ (2)
ข้าวนาปี								
เนื้อที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	57.39	57.42	57.50	64.57	65.30	3.83	64.35	-1.46
ผลผลิต (ล้านตัน)	23.59	23.50	23.43	25.74	25.87	2.79	26.60	2.82
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	411	409	407	399	396	-0.99	413	4.29
ข้าวนาปรัง								
เนื้อที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	12.80	12.40	15.22	16.10	18.10	10.01	14.80	-18.24
ผลผลิต (ล้านตัน)	8.89	8.51	8.97	10.26	12.23	8.59	9.98	-18.42
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	695	687	589	637	676	-1.30	675	-0.15
ข้าวมรวม								
เนื้อที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	70.19	69.82	72.72	80.68	83.40	5.02	79.15	-5.10
ผลผลิต (ล้านตัน)	32.48	32.02	32.40	36.00	38.10	4.46	36.58	-4.01
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	463	459	445	446	457	-0.55	462	1.09

หมายเหตุ : ประมาณการ ณ เดือนมิถุนายน 2556

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2) ข้าวนาปรัง

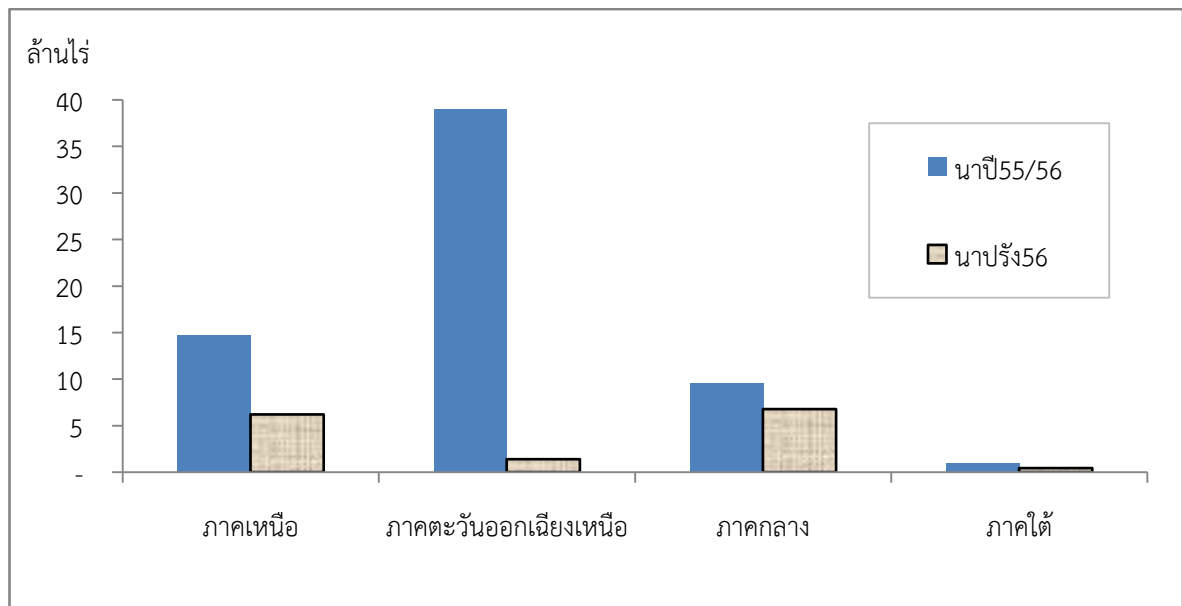
ปี 2551 – 2555 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 12.80 ล้านไร่ และ 8.89 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2551 เป็น 18.10 ล้านไร่ และ 12.23 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.01 และร้อยละ 8.59 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากโครงการประกันรายได้และโครงการรับจำนำในช่วงดังกล่าว ใจให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูก ส่วนผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงจากไร่ละ 695 กิโลกรัม ในปี 2551 เหลือไร่ละ 676 กิโลกรัม ในปี 2555 หรือลดลงในอัตราร้อยละ 1.30 ต่อปี เนื่องจากปัญหาภัยแล้ง และเกิดการระบาดของรุนแรงของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในปี 2553 (ตารางที่ 5)

สำหรับการผลิตข้าวนาปรัง ปี 2556 คาดการณ์ ณ เดือน มิถุนายน 2556 มีเนื้อที่เพาะปลูก 14.80 ล้านไร่ ผลผลิต 9.98 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 675 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี 2555 ทั้งเนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ลดลงร้อยละ 18.24 ร้อยละ 18.42 และร้อยละ 0.15 ตามลำดับ เนื่องจากปริมาณน้ำในเขื่อนขนาดใหญ่ทั่วประเทศมีปริมาณน้อยกว่าปีที่แล้ว กรมชลประทานประกาศให้เกษตรกรงดการปลูกข้าวนาปรังในบางพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมให้ไปปลูกพืชอื่นที่ใช้น้ำน้อยกว่าแทน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

และถั่วเหลือง ทำให้เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังลดลง ส่วนผลผลิตต่อไร่คาดว่าจะลดลงเล็กน้อยเนื่องจากปีนี้อากาศร้อน แล้ง และปริมาณน้ำไม่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของข้าวได้ (ตารางที่ 5)

ผลผลิตออกสู่ตลาด ช่วง เดือนกุมภาพันธ์ - ตุลาคม 2556 ซึ่งออกสู่ตลาดมากในเดือน เมษายน - พฤษภาคม 2556 ปริมาณรวม 5.04 ล้านตันข้าวเปลือก หรือคิดเป็นร้อยละ 50.41 ของผลผลิตข้าวนาปรังทั้งหมด (ตารางที่ 7)

แหล่งเพาะปลูกข้าวนาปรังส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางมีเนื้อที่เพาะปลูก 6.78 ล้านไร่ รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีเนื้อที่เพาะปลูก 2.20 1.39 และ 0.43 ล้านไร่ ตามลำดับ (ภาพที่ 5) โดยจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวนาปรังมากที่สุดในปี 2556 ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี มีผลผลิต 0.88 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดพิษณุโลก มีผลผลิต 0.71 และ 0.69 ล้านตัน ตามลำดับ (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 5 เนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปีและนาปรัง ปี 2555/56

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 6 ปริมาณและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ปี 2555/56 รายเดือน

รายการ	ปริมาณผลผลิตและร้อยละข้าวนาปีจากการเก็บเกี่ยวรายเดือน ปี 2555/56									รวม
	สค.55	กย.	ตค.	พย.	ธค.	มค.56	กพ.	มีค.	เมย.	
- รวมทั่วประเทศ (ล้านตันข้าวเปลือก)	1.27	1.65	1.75	12.88	7.54	1.04	0.31	0.11	0.05	26.60
- ร้อยละ	4.77	6.22	6.57	48.44	28.34	3.90	1.16	0.41	0.19	100

หมายเหตุ : ประมาณการณ์ ณ เดือนมิถุนายน 2556

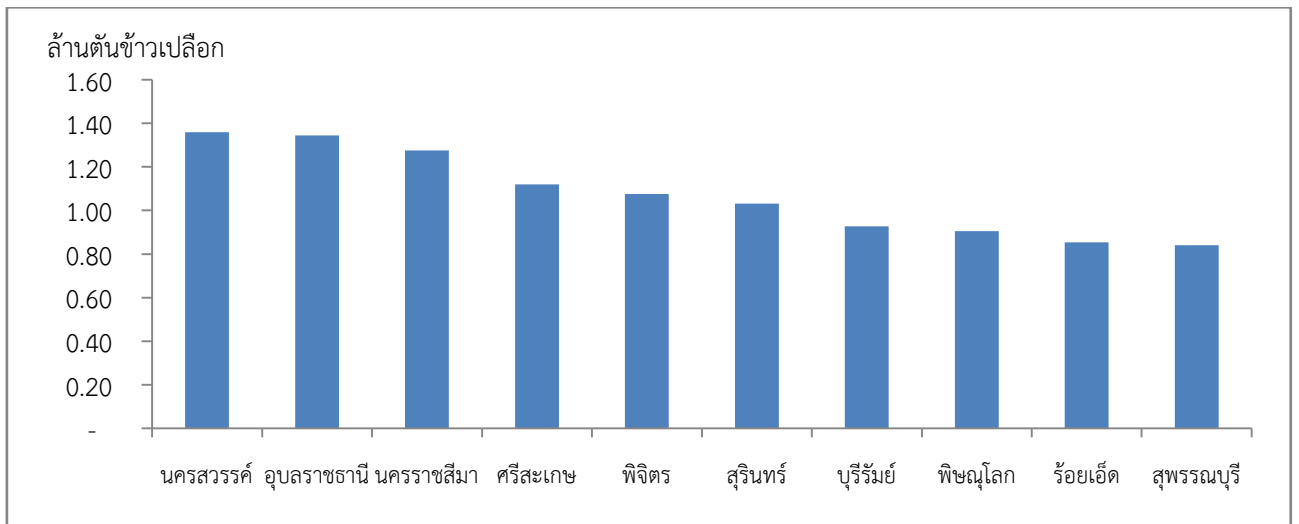
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 7 ปริมาณและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวนาปรัง ปี 2556 รายเดือน

รายการ	ปริมาณผลผลิตและร้อยละข้าวนาปรังจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนปี 2556									รวม
	ก.พ.56	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มี.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	
- รวมทั้งประเทศ (ล้านตันข้าวเปลือก)	0.36	1.37	2.88	2.16	1.40	1.13	0.59	0.07	0.02	9.98
- ร้อยละ	3.65	13.77	28.81	21.60	14.04	11.28	5.95	0.74	0.16	100

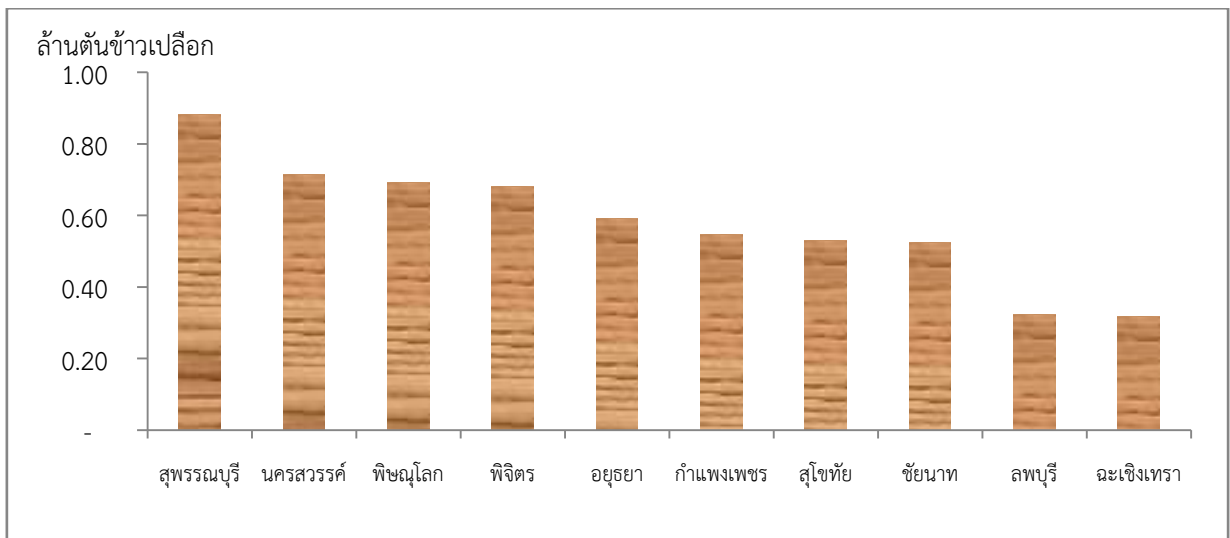
หมายเหตุ : ประมาณการณ์ ณ เดือนมิถุนายน 2556

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ภาพที่ 6 แหล่งเพาะปลูกข้าวนาปีที่สำคัญ ปี 2555/56

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ภาพที่ 7 แหล่งเพาะปลูกข้าวนาปรังที่สำคัญ ปี 2556

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.1.2 การตลาด

1) ความต้องการใช้

ปี 2551 – 2555 ความต้องการใช้ภายในประเทศเพื่อการบริโภค ทำ เมล็ดพันธุ์ อาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมแปรรูปอื่นๆ ลดลงจาก 15.00 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2551 เหลือ 14.00 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 2.16 ต่อปี เนื่องจากความต้องการใช้เพื่อการบริโภคลดลง

สำหรับ ปี 2556 คาดว่าความต้องการใช้ในประเทศจะอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับปี 2555 โดยอยู่ที่ 14.01 ล้านตันข้าวเปลือก(ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 อุปสงค์และอุปทานข้าวของไทย ปี 2551 - 2556

หน่วย : ล้านตันข้าวเปลือก

รายการ	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555*	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี 2556*	ผลต่าง ร้อยละ (1)และ(2)
					(2)		(1)	
ผลผลิต	32.48	32.02	32.40	36.00	38.10	4.46	36.58	-4.01
ความต้องการใช้	15.00	15.07	15.38	13.90	14.00	-2.16	14.01	0.07
การส่งออก	15.48	13.06	13.54	16.22	10.20	-5.99	9.85-10.15	-3.43
	(10.22)	(8.62)	(8.94)	(10.71)	(6.73)		(6.50-6.70)	

หมายเหตุ : * ประมาณการ ณ เดือนกันยายน 2556 , () หน่วยล้านตันข้าวสาร ,
อัตราแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร 1 : 0.66

2) การส่งออก

ในช่วง ปี 2551 – 2555 ปริมาณการส่งออก ลดลงจาก 10.22 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2551 เป็น 6.73 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 5.99 ต่อปี และมูลค่า ลดลงจาก 203,219 ล้านบาท ในปี 2551 เหลือมูลค่า 142,976 ล้านบาท ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 5.57 ต่อปี

ทั้งนี้ ปี 2554 ไทยส่งออกข้าวได้มากเป็นประวัติการณ์ ปริมาณ 10.71 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจากปี 2553 ที่ส่งออกได้ 8.94 ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.80 เนื่องจากประเทศผู้ส่งออก และผู้นำเข้าข้าวบางประเทศประสบปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมทั้งบางประเทศใช้มาตรการห้ามส่งออกข้าว ขณะที่บางประเทศผู้นำเข้าต้องนำเข้าข้าวเพื่อสำรองข้าวในสต็อกที่ลดลง ส่งผลให้สั่งซื้อข้าวจากไทยเพิ่มขึ้น

สำหรับปี 2556 คาดว่าไทยจะส่งออกได้ใกล้เคียงกับปี 2555 คือส่งออกประมาณ 6.5-6.7 ล้านตันข้าวสารเนื่องจากราคาข้าวไทยยังอยู่ในเกณฑ์สูง ส่งผลให้ลูกค้าปรับเปลี่ยนไปซื้อข้าวจากประเทศคู่แข่งทั้ง เวียดนามและอินเดียแทน โดยในช่วง 7 เดือนแรก (ม.ค. – ก.ค. 2556) ไทยส่งออกข้าว 3.61 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 75,350 ล้านบาท เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2555 ที่ส่งออกได้ 3.81 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 79,810 ล้านบาท ทั้งปริมาณและมูลค่าลดลงร้อยละ 5.25 และร้อยละ 5.59 ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทย ปี 2551 – 2556

ปี	ปริมาณ (ล้านตันข้าวสาร)	มูลค่า (ล้านบาท)
2551	10.22	203,219
2552	8.62	172,208
2553	8.94	168,193
2554	10.71	196,117
2555	6.73	142,976
อัตราเพิ่มร้อยละ	-5.99	-5.57
2556*	6.50 - 6.70	

หมายเหตุ : * ประมาณการ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

3) ราคา

(1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ปี 2551 – 2555 ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้สำหรับข้าวเปลือกหอมมะลิ และข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาว ความชื้น 14-15% เพิ่มขึ้นจากตันละ 12,536 บาท และ 6,327 บาท ในปี 2551 เป็นต้นละ 15,365 บาท และ 11,925 บาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.98 และ 17.84 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนข้าวเปลือกเจ้าความชื้น 14-15% ลดลงจากตันละ 10,524 บาท ในปี 2551 เหลือตันละ 10,156 บาท ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 0.51 ต่อปี (ตารางที่ 10)

(2) ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี.

ปี 2551 – 2555 ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี. ข้าวหอมมะลิ ชั้น 2 (ใหม่) และข้าวเหนียวเมล็ดยาว 10% เพิ่มขึ้นจากตันละ 910 ดอลลาร์สหรัฐฯ (30,083 บาท/ตัน) และ 585 ดอลลาร์สหรัฐฯ (19,289 บาท/ตัน) ในปี 2551 เป็นต้นละ 1,080 ดอลลาร์สหรัฐฯ (33,295 บาท/ตัน) และ ตันละ 815 ดอลลาร์สหรัฐฯ (25,132 บาท/ตัน) ในปี 2555 เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.60 และ 13.98 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนข้าว 5% ลดลงจากตันละ 688 ดอลลาร์สหรัฐฯ (22,767 บาท/ตัน) ในปี 2551 เหลือตันละ 575 ดอลลาร์สหรัฐฯ (17,733 บาท/ตัน) ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 3.59 (ตารางที่ 10)

สำหรับแนวโน้มราคาข้าวไทยปี 2556 คาดว่าจะใกล้เคียงกับปี 2555 เนื่องจากความต้องการข้าวของโลกยังคงมีอยู่ ประกอบกับนโยบายรับจำนำของภาครัฐที่กำหนดราคารับจำนำ ในราคาสูงนำตลาด

ตารางที่ 10 ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ และราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ปี 2551 - 2555

ปี	ข้าวหอมมะลิ			ข้าวขาว			ข้าวเหนียวเมล็ดดียาว		
	เกษตรกร (บาท/ตัน)	ส่งออก F.O.B. ^{1/}		เกษตรกร ^{2/} (บาท/ตัน)	ส่งออก F.O.B. ^{3/}		เกษตรกร ^{4/} (บาท/ตัน)	ส่งออก F.O.B. ^{5/}	
		(\$/ตัน)	(บาท/ตัน)		(\$/ตัน)	(บาท/ตัน)		(\$/ตัน)	(บาท/ตัน)
2551	12,536	910	30,083	10,524	688	22,767	6,327	585	19,289
2552	13,819	937	31,884	9,468	554	18,912	9,363	524	17,818
2553	13,171	1,023	32,149	8,315	493	15,505	15,109	901	28,235
2554	14,961	1,043	31,537	9,662	550	16,634	13,614	999	30,204
2555	15,365	1,080	33,295	10,156	575	17,733	11,925	815	25,132
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	4.98	4.60	1.94	-0.51	-3.59	-6.09	17.84	13.98	11.15

หมายเหตุ: 1/ ราคาส่งออก F.O.B ข้าวหอมมะลิชั้น 2 (ใหม่), 2/ ราคาข้าวเปลือกเจ้าความชื้น 14-15% ที่เกษตรกรขายได้
3/ ราคาส่งออก F.O.B. ข้าว 5%, 4/ ราคาข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดดียาว ความชื้น 14-15% ที่เกษตรกรขายได้
5/ ราคาส่งออก F.O.B. ข้าวเหนียวเมล็ดดียาว 10%

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.1.3 นโยบายและมาตรการ

1) ด้านการผลิต

(1) ยุทธศาสตร์ข้าว ปี 2555-2559 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ปี 2555-2559 ดังนี้ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ประเด็นและเป้าหมายร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ปี 2555-2559

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าหมาย (Target)
1. การวิจัยและพัฒนา	1.1 ได้พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี ด้านทานโรค แมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน้อย 12 พันธุ์ เมื่อสิ้นสุดปี 2559 1.2 ได้เทคโนโลยีการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์อย่างน้อย 8 เทคโนโลยี เมื่อสิ้นสุดปี 2559
2. การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์	2.1 ผลผลิตข้าวต่อไร่ในปีเพาะปลูก 2559/60 เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 ของผลผลิตข้าวต่อไร่ในปีเพาะปลูก 2554/55 2.2 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อตันในปีเพาะปลูก 2559/60 ลดลงอย่างน้อยร้อยละ 15 ของต้นทุนการผลิตข้าวต่อตันในปีเพาะปลูก 2554/55

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าหมาย (Target)
3. การสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนา	3.1 ชาวนาได้รับการบริการและสนับสนุนทางด้านวิชาการและข้อมูล ข่าวสาร ตั้งแต่ปี 2555 ถึงปี 2559 เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน
	3.2 ศูนย์ข่าวชุมชนมีความเข้มแข็งจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เมื่อ สิ้นสุดปี 2559

ที่มา : กรมการข้าว

(2) การกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 ซึ่งข้าวมียพื้นที่ความเหมาะสมรวมทั้งประเทศ 76 จังหวัด 809 อำเภอ 5,880 ตำบล จำนวนพื้นที่ 43.918 ล้านไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ปลูกข้าวในเขตพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 17.346 ล้านไร่ และเขตพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 26.572 ล้านไร่ และมีพื้นที่เขตไม่เหมาะสมสำหรับการปลูก ข้าวรวม 27.408 ล้านไร่ ประกอบด้วยเขตพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) 16.186 ล้านไร่ และเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 11.222 ล้านไร่ รวมทั้งได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในและพื้นที่นอกเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2556

(3) การจัดระบบการปลูกข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินโครงการจัดระบบการปลูกข้าว ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2553 เพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกข้าวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการปลูกข้าวไม่พร้อมกันในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องทั้งในด้านการบริหารจัดการน้ำ การระบาดของศัตรูข้าว ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ระบบนิเวศน์ในนาข้าวเสียความสมดุล รวมทั้งคุณภาพข้าวในภาพรวมของประเทศลดต่ำลง โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและจัดให้มีการชดเชยสิทธิประโยชน์บางส่วนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามระบบการปลูกข้าวแบบใหม่ ซึ่งกำหนดช่วงเวลาปลูกข้าวให้สอดคล้องกับการจัดสรรน้ำชลประทาน รวมทั้งให้มีช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตลอดจนการเพาะปลูกพืชหลังนา กำหนดพื้นที่ดำเนินการ 22 จังหวัด (กำแพงเพชร เชียงราย นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย อุทัยธานี ชัยนาท นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง นครนายก ฉะเชิงเทรา ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี) ระยะเวลาดำเนินการปี 2554-2557 โดยระบบการปลูกข้าวแบ่งเป็น 4 ระบบ ดังนี้ (1) ระบบที่ 1 ได้แก่ ข้าวนาปี - ข้าวนาปรัง - พืชหลังนา (2) ระบบที่ 2 ได้แก่ ข้าวนาปี - ข้าวนาปรัง - เว้นปลูก (3) ระบบที่ 3 ได้แก่ ข้าวนาปี - พืชหลังนา - ข้าวนาปรัง และ (4) ระบบที่ 4 ได้แก่ ข้าวนาปี - เว้นปลูก - ข้าวนาปรัง ทั้งนี้จะมีการศึกษาและส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาหรือพืชปุ๋ยสดที่มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านกายภาพ ชีวภาพ และเศรษฐกิจสังคม เพื่อเป็นทางเลือกแก่เกษตรกร โดยพืชหลังนาที่ภาครัฐจะส่งเสริมได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน และข้าวโพดฝักอ่อน ส่วนพืชปุ๋ยสดได้แก่ ถั่วพรี ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ โสนแอฟริกัน และปอเทือง ซึ่งเกษตรกรสามารถเลือกให้เหมาะสมกับความรู้ความชำนาญและพื้นที่ของตนเองได้

(4) การลดต้นทุนการผลิตข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำโครงการหมู่บ้านชุมชนต้นแบบการลดต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน ปี 2558 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการค้าข้าวของไทย โดย มาตรการลดต้นทุนการผลิตข้าว ประกอบด้วยมาตรการ 3 ข้อต้องทำ คือ (1) ต้องปลูกข้าวไม่เกิน 2 ครั้ง (2) ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดี (3) ต้องทำบัญชีฟาร์ม และ มาตรการ 3 ข้อต้องลด คือ (1) ลดอัตราเมล็ดพันธุ์ (2) ลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่ไม่ถูกต้อง (3) ลดการใช้สารเคมี

2) ด้านการตลาด

โครงการรับจำนำข้าวเปลือก รัฐบาลดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตั้งแต่ 2554/55 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์โครงการ คือ (1) เพื่อเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกรได้มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น สร้างอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก (2) เพื่อยกระดับรายได้และลดช่องว่างรายได้ รวมทั้งเพิ่มการใช้จ่ายของเกษตรกร และ (3) เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการขยายตัวของการบริโภคภายใน รวมทั้งสร้างความแข็งแกร่งและความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศและการพึ่งพาตนเอง ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดราคารับจำนำสูงนำตลาด และเกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ จะจำนำข้าวเปลือกได้ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง/แปลง/ราย

3) ด้านต่างประเทศ นโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ ดังตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 มาตรการนำเข้าข้าวภายใต้กรอบการเจรจาต่างๆ

กรอบการเจรจาการค้า	รายการ
1 .WTO	อัตราภาษีในโควตา 30% ปริมาณโควตา 249,757 ตัน อัตราภาษีนอกโควตา 52%
2. AFTA (อาเซียน)	ลดภาษีเหลือ 0% ตั้งแต่ปี 2553 โดย - ต้องนำเข้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อการอุปโภค/บริโภคสำหรับมนุษย์เท่านั้น - ต้องนำเข้าระหว่างเดือนพฤษภาคม- กรกฎาคม และระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม ของแต่ละปี - ต้องนำเข้าทางด่านศุลกากร 6 ด่านที่กำหนดไว้เท่านั้น
3. ความตกลงเขตการค้าเสรี ไทย – ออสเตรเลีย (Thailand – Australia Free Trade Agreement : TAFTA)	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 โดยภาษีเหลือ 0% ตั้งแต่ปี 2548

ตารางที่ 12 (ต่อ)

กรอบการเจรจาการค้า	รายการ
4. ความตกลงเขตการค้าเสรี ไทย - นิวซีแลนด์ (Thailand - New Zealand Closer Economic Partnership : TNZCEPA)	มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 โดยภาษีเหลือ 0% ตั้งแต่ปี 2548
5. ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย - ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement : JTEPA)	มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 โดยทยอยลดภาษีเฉพาะในโควตาเหลือ 0% ในวันที่ 1 เมษายน 2560 เป็นต้นไป
6. ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - เกาหลี (ASEAN – Republic of Korea Free Trade Agreement: AKFTA)	มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ปลายปี 2551 โดยทยอยลดภาษีเหลือ 0% ในปี 2559
7. ความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน – จีน (Asean-China Free Trade Agreement : ACFTA)	เป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวสูง Highly Sensitive List : HSL) ไม่ได้นำมาเจรจาลดภาษี ยังต้องนำเข้าภายใต้ WTO
8. ความตกลงการค้าเสรี อาเซียน – อินเดีย (ASEAN – INDIA Free Trade Agreement: AFTA)	มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม 2553 โดยอัตราภาษีนำเข้าข้าวของไทย อยู่ในกลุ่มสินค้าที่ไม่นำมาลดภาษี (Exclusion List: EL) กำหนดอัตราภาษี 30%
9. ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP)	ไม่ได้นำมาเจรจาลดภาษีจึงต้องนำเข้าภายใต้ WTO

โดยมาตรการส่งออกข้าวสารของไทย ระเบียบและหลักเกณฑ์การส่งออก ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2549 กำหนดไว้ดังนี้ (1) ไร่ข้าวและข้าวเปลือก ในหลักการไม่อนุญาตให้ส่งออก และ (2) ข้าวชนิดอื่น ให้ส่งออกได้โดยไม่จำกัดปริมาณ โดยผู้ส่งออกต้องขออนุญาตเป็นผู้ประกอบการค้าข้าวประเภทส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศตาม พ.ร.บ. การค้าข้าว พ.ศ. 2489 ต่อกกรมการค้าภายใน และขึ้นทะเบียนเป็น “ผู้ส่งออกข้าว” ต่อกกรมการค้าต่างประเทศ นอกจากนี้การส่งออกข้าวต้องขออนุญาตส่งออก ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ข้าวเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2555

สำหรับการนำเข้าข้าวเปลือก กระทรวงพาณิชย์กำหนด เป็นสินค้าควบคุมห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ มอบหมาย โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาควบคุมการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้าบางอย่าง (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2496 นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดเป็นสิ่ง

ต้องห้าม บุคคลใดนำเข้าหรือนำผ่านต้องได้รับอนุญาตจาก กอธิบติกรมวิชาการเกษตร ตามประกาศเรื่องการ กำหนดพืช และพาหะจากแหล่งที่กำหนดเป็นสิ่งต้องห้าม ข้อยกเว้น และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2550 ข้อ 3 ลงวันที่ 26 เมษายน 2550 โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 6 และ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ซึ่งในทางปฏิบัติการที่จะได้รับ อนุญาตให้นำเข้าได้ ต้องผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช เพื่อป้องกันศัตรูพืชมิให้ระบาดเข้ามาใน ราชอาณาจักร

4.2 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

4.2.1 การผลิต

1) แหล่งปลูกสำคัญ อยู่บริเวณ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ บริเวณพื้นที่ภาคใต้ตอนบนปาก แม่น้ำอิรวดี ติดอ่าวมะตะมะของทะเลอันดามัน (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

2) ฤดูกาลเพาะปลูก แบ่งเป็น 2 ฤดู คือ

(1) ฤดูฝน (Monsoon paddy หรือ Wet season paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือน พฤษภาคม และเก็บเกี่ยวเดือนตุลาคมเป็นต้นไป การเพาะปลูกข้าวในฤดูฝนคิดเป็นร้อยละ 85 ของพื้นที่ปลูกทั้ง ประเทศ (ประมาณ 40 – 43 ล้านไร่) ผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 493 - 534 กิโลกรัม (60 - 65 ตะกั้วเอเคอร์^{1/})

(2) ฤดูร้อน (Summer paddy หรือ Dry season paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือนตุลาคม และเก็บเกี่ยวข้าวเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป การเพาะปลูกข้าวในฤดูร้อนคิดเป็นร้อยละ 15 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ(ประมาณ 7-8 ล้านไร่) ผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 576 - 617 กิโลกรัม (70 - 75 ตะกร้า/เอเคอร์^{1/})

ตารางที่ 13 ฤดูกาลเพาะปลูกข้าวสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

พื้นที่ปลูก	พค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
ฤดูฝน (Monsoon paddy หรือ Wet season paddy)														
เมียนมาร์ตอนล่าง (Lower Myanmar)	S	S	S	S	S	H	H	H	H					
เมียนมาร์ตอนกลาง (Central Myanmar)			S	S	S	S	H	H	H					
ฤดูร้อน (Summer paddy หรือ Dry season paddy)														
เมียนมาร์ตอนล่าง (Lower Myanmar)						S	S	S	S	H	H	H		
เมียนมาร์ตอนกลาง (Central Myanmar)									S	S	S	S/H	H	H

ที่มา : U Kyaw Myint. , Rice Supply Chain in Myanmar.

3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

ข้าวสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มที่สำคัญ ดังนี้

(1) Emata Group เป็นพันธุ์ข้าวเมล็ดปานกลางถึงยาว (Medium to long grain) ปลูกได้ตลอดทั้งปี มีโมลอสประมาณร้อยละ 23-25 ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 740 – 823 กิโลกรัม (90 - 100 ตะกร้า/เอเคอร์)

(2) Special Emata เป็นพันธุ์ข้าวเมล็ดยาวถึงยาวพิเศษ (long grain & extra- long grain) ปลูกได้ปีละ 1 ครั้ง เช่น พันธุ์ Zeera, Sin Thwe Lat, Innma Yebaw และ Lone Thwe Mhwe

(3) Pow San Hmwe เป็นพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 411 – 493 กิโลกรัม (50 – 60 ตะกร้า/เอเคอร์) แหล่งปลูกข้าว Pow San ได้แก่บริเวณปากแม่น้ำอิระวดี พื้นที่ปลูกประมาณ 16 – 17 ล้านไร่

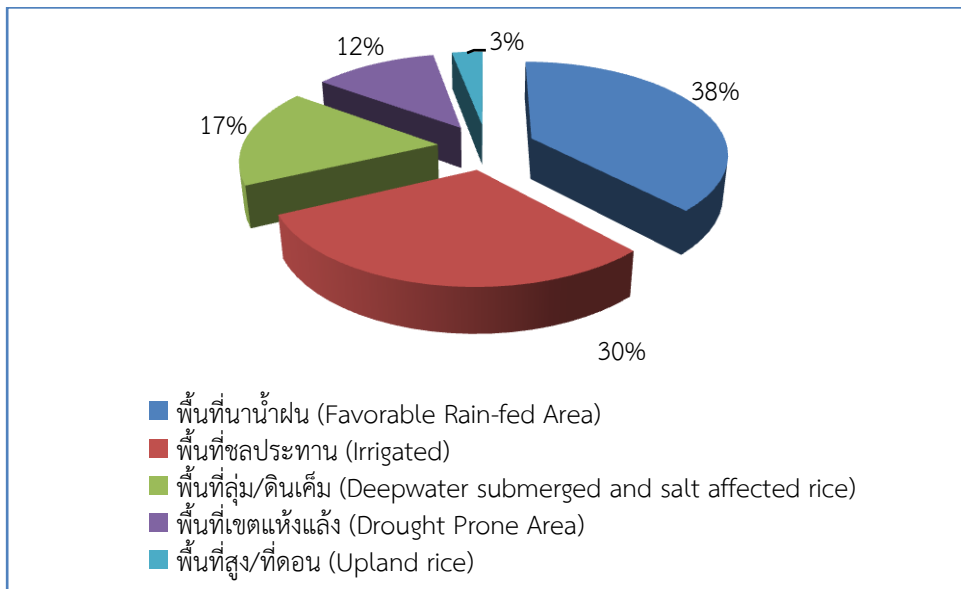
ข้าว ปอร์ ซาน มุย (ในภาษาเมียนมาร์) หรือ ข้าว เพลิร์ล ปอร์ ซาน (Pearl Paw San) เป็นข้าวเมล็ดกลม มีความยาวเพียง 5.0-5.5 มิลลิเมตร แต่เมื่อหุงสุกจะมีขนาดเพิ่มขึ้นได้ 3-4 เท่า และมีกลิ่นหอม ซึ่งเป็นข้าวที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดสุดยอดข้าวในงานการประชุมข้าวโลก เมื่อวันที่ 19-21 ตุลาคม 2554 ณ นครโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม โดยชนะข้าวกว่า 30 สายพันธุ์ที่ส่งเข้าประกวด (เกณฑ์การตัดสินข้าวพิจารณาจากรสชาติ สี และคุณภาพของตัวข้าวเป็นสำคัญ)

(4) ข้าวพันธุ์พื้นเมือง (Local varieties) ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 320-480 กิโลกรัม

^{1/} 1 ตะกร้า เท่ากับ 46 lb หรือ 20.81 กิโลกรัม และ 1 เอเคอร์ เท่ากับ 2.53 ไร่

4) ลักษณะพื้นที่ปลูกข้าว แบ่งออกเป็น 5 พื้นที่ (ภาพที่ 9) ดังนี้

1.4.1) พื้นที่ชลประทาน (Irrigated)	30%
1.4.2) พื้นที่น่าน้ำฝน (Favorable Rain-fed Area)	38%
1.4.3) พื้นที่เขตแห้งแล้ง (Drought Prone Area)	12%
1.4.4) พื้นที่ลุ่ม/ดินเค็ม (Deepwater submerged and salt affected rice)	17%
1.4.5) พื้นที่สูง/ที่ดอน (Upland rice)	3%

ภาพที่ 9 ลักษณะพื้นที่ปลูกข้าวในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ที่มา : Khin Lay Swe, Country report on rice cultivation practice : Myanmar

5) เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ผลิตข้าวได้มากเป็นอันดับ 4 ของอาเซียน รองจาก อินโดนีเซีย เวียดนาม และไทย ตามลำดับ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2550/51-2554/55) เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวลดลงร้อยละ 1.33 ร้อยละ 2.29 และร้อยละ 0.93 ตามลำดับ เนื่องจาก ช่วงปลายปี 2551 เกิดภัยพิบัติพายุไซโคลนนาร์กิสทำให้พื้นที่ปลูกข้าว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้รับความเสียหายประมาณร้อยละ 63 ของเนื้อที่เพาะปลูกข้าวทั่วประเทศ เมล็ดพันธุ์ได้รับความเสียหายประมาณร้อยละ 85 ส่งผลให้เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดพันธุ์สำหรับเพาะปลูกในช่วงนั้น และในปี 2554/55 เนื้อที่เพาะปลูกลดลง เนื่องจากมีการปรับปรุงแผนที่รังวัด การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ส่วนผลผลิตต่อไร่ลดลงเนื่องจาก บางพื้นที่ได้รับผลกระทบจากฝนตกหนัก ส่งผลให้ผลผลิตข้าวรวมทั้งประเทศลดลง

สำหรับปี 2555/56 คาดว่าเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเท่ากับ 46.80 ล้านไร่ ผลผลิต 29.26 ล้านตัน ข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 627 กิโลกรัม (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ข้าวสารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ปี 2550/51 - 2555/56

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2550/51	50.59	50.49	32.57	645
2551/52	50.59	50.49	32.06	635
2552/53	50.42	50.36	32.17	638
2553/54	50.30	50.07	32.06	640
2554/55	47.46	47.29	29.01	613
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	-1.33	-1.38	-2.29	-0.93
2555/56	46.80	46.65	29.26	627

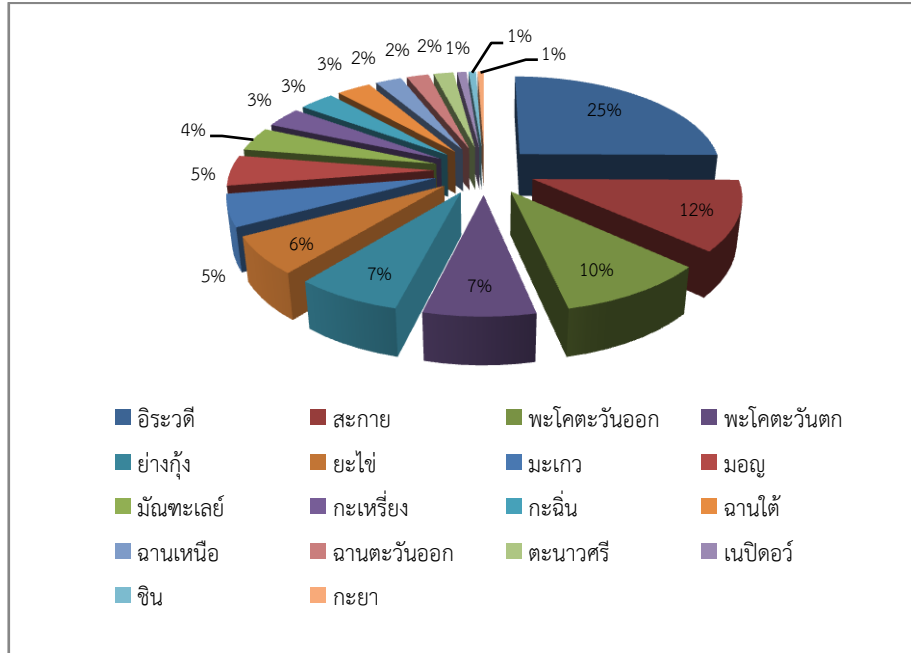
ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ คือบริเวณเขตอิระวดี คิดเป็น ร้อยละ 25.13 ของเนื้อที่เพาะ ปลูกข้าวทั่วประเทศ รองลงมาได้แก่ เขตสะกาย ร้อยละ 11.53 เขตพะโก ตะวันออก ร้อยละ 9.93 เขตพะโคตะวันตก ร้อยละ 7.34 และเขตย่างกุ้ง ร้อยละ 7.01 ของเนื้อที่เพาะปลูกข้าว ทั่วประเทศ ตามลำดับ (ตารางที่ 15 และภาพที่ 10)

ตารางที่ 15 แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 5 อันดับแรก ปี 2553/54

เขต/รัฐ	ฤดูฝน (ไร่)	ฤดูร้อน (ไร่)	รวม (ไร่)	สัดส่วนการปลูก (ร้อยละ)
1 อิระวดี (Ayeyarwaddy Region)	9,388,235	3,256,411	12,644,647	25.13
2 สะกาย (Sagaing Region)	4,624,114	1,175,810	5,799,924	11.53
3 พะโคตะวันออก (Bago East)	4,501,219	495,685	4,996,904	9.93
4 พะโคตะวันตก (Bago West)	3,203,511	488,606	3,692,118	7.34
5 ย่างกุ้ง (Yangon Region)	3,036,010	488,938	3,524,948	7.01
6 อื่นๆ	17,713,684	1,936,422	19,650,105	39.06
รวม	42,466,773	7,841,872	50,308,646	100.00

ที่มา : Myanmar Rice Federation (MRF)

ภาพที่ 10 สัดส่วนพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศปี 2553/54

ที่มา : Myanmar Rice Federation (MRF)

6) ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ

ความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ ประมาณ 19.20 ล้านตันต่อปี โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551-2555) ปริมาณความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศ มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.64 ต่อปี ซึ่งอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรเมียนมาร์สำหรับคนในเมืองเฉลี่ย 120-130 กิโลกรัมต่อคนต่อปี และสำหรับคนในชนบทเฉลี่ย 200-210 กิโลกรัมต่อคนต่อปี อย่างไรก็ตามปี 2556 คาดการณ์ว่าปริมาณความต้องการใช้ข้าวภายในประเทศลดลงเหลือ 18.13 (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ปริมาณการใช้ข้าวภายในประเทศ ปี 2551-2556

ปี	การบริโภคข้าวภายในประเทศ (Domestic Utilization) (ล้านตันข้าวสาร)
2551	18.24
2552	19.43
2553	19.59
2554	20.29
2555	18.43
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	0.64
2556	18.13

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

4.2.2 การตลาด

1) การส่งออก

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ส่งออกข้าวเป็นอันดับที่ 3 ของอาเซียนรองจากไทย และเวียดนาม โดยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ซึ่งในช่วงปี 2493-2503 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ส่งออกข้าวได้มากที่สุดประมาณ 1 ล้านตันต่อปี และได้รับฉายาว่า “ชามข้าวแห่งเอเชีย (Rice Bowl of Asia)” แต่หลังสงครามโลกสิ้นสุดลง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสงคราม ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาควบคุมการส่งออก ส่งผลให้การส่งออกข้าวลดลงไป อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประเทศไทย สามารถส่งออกข้าวได้เพิ่มขึ้นและ เป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก แทน อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตั้งเป้าหมายที่จะกลับขึ้นมาเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับต้นๆ ของโลกอีกครั้ง ทั้งนี้รัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงการจัดการธุรกิจข้าว มีการแทรกแซงตลาด และ จัดตั้งสมาคมอุตสาหกรรมข้าวของ เมียนมาร์ (Myanmar Rice Industry Association : MRIA) เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2553 เพื่อผลักดันการพัฒนาการผลิตข้าวและการส่งออกข้าว แข่งขันกับไทยและเวียดนาม รวมทั้งวางแผนที่เพิ่มปริมาณการส่งออกให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ซื้อ ที่เพิ่มมากขึ้น

ในปีงบประมาณ 2551/52 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ส่งออกข้าวประมาณ 700,000 – 800,000 ตัน โดยส่วนใหญ่ส่งออกข้าว 25% ซึ่งเป็นข้าวสารคุณภาพต่ำประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น ไต้หวัน ฮ่องกง บังกลาเทศ แอฟริกาใต้ สิงคโปร์ รัสเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น สำหรับการส่งออกข้าวในปีงบประมาณ 2555/56 คาดว่ามีปริมาณ 2.10 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 40 จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ที่ 1.50 ล้านตัน และมากกว่าในปีงบประมาณ 2554/55 ประมาณ 1.70 เท่าตัว และในปีงบประมาณ 2556/57 คาดการณ์ว่า สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์จะส่งออกข้าวประมาณ 3 ล้านตัน โดยมีนโยบายขยายตลาดส่งออกข้าวไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป เช่น สเปน โปรตุเกส และเบลเยียม รวมถึงประเทศรัสเซียด้วย และในเดือนพฤษภาคม 2556 ญี่ปุ่นได้นำเข้าข้าวจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นครั้งแรกในรอบ 45 ปี หลังจาก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ชนะการประมูลข้าว ปริมาณ 5,000 ตัน ราคาตันละ 490 ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งทั้ง 2 เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จะกลับมาเป็นผู้ส่งออกข้าวหลักของโลกอีกครั้งหนึ่ง (ตารางที่ 17)

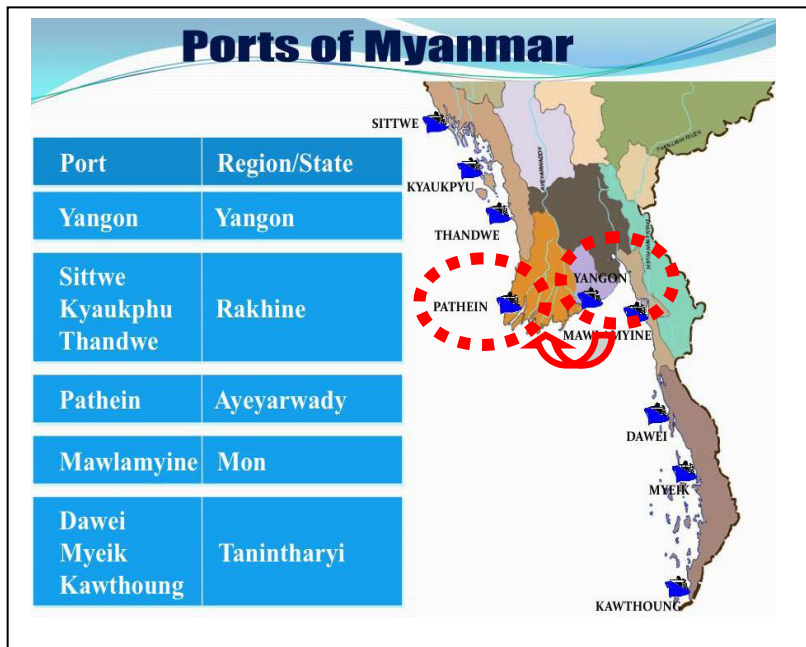
ตารางที่ 17 ปริมาณส่งออกข้าวสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2551/52 - 2555/56

ปีงบประมาณ	ปริมาณส่งออก (ล้านตัน)	มูลค่าส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)
2551/52	0.712	210.44
2552/53	0.897	280.16
2553/54	0.536	198.08
2554/55	0.793	309.12
2555/56 (ประมาณการ)	2.100	Na
2556/57 (ประมาณการ)	3.000	Na

หมายเหตุ : ปีงบประมาณของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ระหว่างวันที่ 1 เม.ย.-31 มี.ค. ของทุกปี

ที่มา : Myanmar Rice Federation (MRF)

การส่งออกข้าวในอดีตจะส่งผ่านท่าเรือย่างกุ้ง ซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกขนส่งสินค้าที่ใหญ่ที่สุดใน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สามารถรองรับเรือที่มีระวางตั้งแต่ 15,000 ตัน ขึ้นไป (การขนส่งทางเรือ ประมาณร้อยละ 90 ของทั้งประเทศ จะใช้บริการผ่านท่าเรือย่างกุ้ง) แต่ในระยะหลัง สาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาร์สามารถส่งออกผ่านท่าเรือปาเต็ง/ พะสิม (Pathein) เมืองหลวงของเขต อีระวดี ซึ่งอยู่ห่างจาก เมือง ย่างกุ้งไปทางทิศตะวันตกประมาณ 190 กิโลเมตร โดยเป็นเขตที่ราบปากแม่น้ำ อีระวดีซึ่งเป็นแหล่งปลูก ข้าวที่ สำคัญของประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงท่าเรือส่งออกทำให้ประหยัดค่าขนส่งข้าวเข้ากรุงย่างกุ้ง ประมาณร้อยละ 30-40 ของราคาข้าว และช่วยให้ต้นทุนด้านการตลาดของพ่อค้าลดลง รวมทั้งเกษตรกรมี กำไรมากขึ้น ข้าว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 ท่าเรือขนส่งที่สำคัญของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
ที่มา : อัคร พิศาลวนิช มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

2) ราคาส่งออก

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2550 – 2554) ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี (FOB) ของข้าวชนิด 25% เพิ่มขึ้นจากตันละ 260 เหรียญสหรัฐฯ ในปี 2550 เป็นตันละ 389 เหรียญสหรัฐฯ ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.49 ต่อปี

สำหรับปี 2555 ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี (FOB) เฉลี่ย 6 เดือน (ม.ค.-มิ.ย.) ตันละ 345 เหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากตันละ 390 เหรียญสหรัฐฯ ของช่วงเดียวกันของปี 2554 ร้อยละ 11.53 (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ข้าว 25% ปี 2550 – 2555 รายเดือน

ปี	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	เฉลี่ย
2550	355			211				239	225	250	266	275	260
2551	277	287	305	323	319		380	415	448	380	325	304	342
2552	288	283	286	283	298	318	311	320	311	305	314	321	303
2553	330	336	351	345	346	340	337	331	333	339	366	385	345
2554	388	389	384	394	391	393	385	386	395	376	389	395	389
2555	384	352	326	326	332	348							345

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

3) การค้าชายแดน

จากรายงานสถิติการค้าชายแดนไทยกับเมียนมาร์ของด่านศุลกากรประเทศไทย ทั้ง 12 ด่าน ที่ติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ พบว่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ ของสินค้าข้าว มีเพียงด่านเดียว คือ ด่านศุลกากรแม่สอด(ศภ.3) จังหวัดตาก

โดยการนำเข้าข้าวจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ผ่านด่านมีปริมาณไม่แน่นอน และมีการนำเข้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 มูลค่าการค้าสินค้าข้าวชายแดนไทย-สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี 2550 - 2556

ปี	มูลค่าการนำเข้าข้าว (ล้านบาท)	สัดส่วนเมื่อเทียบกับ (%)	
		มูลค่าการนำเข้า จากทุกด่าน	มูลค่าการนำเข้า เฉพาะด่านแม่สอด
2550	-	-	-
2551	-	-	-
2552	351.75	0.38	23.52
2553	0.12	น้อยมาก	0.01
2554	-	-	-
2555	25.56	0.02	1.81
2556 (มค.-พค.)	23.01	0.05	1.78

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

4.2.3 นโยบายและมาตรการ

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นประเทศส่งออก ข้าวที่สำคัญประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีนโยบายข้าวที่ผ่านมาที่สำคัญ ดังนี้

1) ปี 2532 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) และเปิดการค้าแบบเสรีสำหรับสินค้า เกษตรทุกชนิด ยกเว้น การส่งออก ข้าว โดยการส่งออก ข้าวอยู่ ภายใต้การควบคุม/ผูกขาดของรัฐบาล มี Myanmar Agricultural Produce Trading (MAPT) เป็นผู้กำกับดูแล

2) ปี 2546 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ยกเลิกระบบจัดสรรข้าว (rice ration system) และระบบจัดซื้อข้าวเปลือก (paddy procurement system) รัฐบาลพยายามควบคุมราคาข้าวในประเทศโดยอาศัยการผูกขาดการส่งออกข้าวและแทรกแซงตลาดข้าวของภาคเอกชน โดยบริษัทส่งออกข้าวภาคเอกชนจะต้องขออนุญาตจากทางกระทรวงพาณิชย์

3) ปี 2553 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์จัดตั้งสมาคมอุตสาหกรรมข้าว เมียนมาร์ (Myanmar Rice industry Association: MRIA) โดยเป็นการรวมตัวของ 3 หน่วยงานเข้าด้วยกัน คือ สมาคมผู้ผลิตข้าวเปลือกเมียนมาร์ (Myanmar Paddy Producers Association : MPPA) สมาคมโรงสี (Myanmar Rice Millers Association : MRMA) และสมาคมผู้ค้าข้าวเปลือกและข้าวสาร (Myanmar Paddy and Rice Traders Association : MPRTA) โดย MRIA มีจุดประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

4) ปี 2554 รัฐบาลกำหนดนโยบายในแต่ละด้าน ดังนี้

3.4.1) ด้านการผลิต

(1) การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต รัฐบาลกระตุ้นให้บริษัทเอกชนจัดหาเงินทุนขนาดย่อมให้กับเกษตรกร สำหรับซื้อเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิต

(2) การสนับสนุนด้านสินเชื่อ ในพื้นที่เขตมณฑลทะเลย์ รัฐบาลสนับสนุนสินเชื่อ 135,908 จ๊าดต่อเฮกตาร์ (ประมาณ 696 บาท/ไร่) สำหรับเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2.5 ต่อเดือน และมีระยะเวลากู้ยืม 8 เดือน

3.4.2) ด้านการส่งออก

(1) การห้ามส่งออก รัฐบาลสั่งระงับการส่งออกข้าว เพื่อเพิ่มอุปทาน ข้าวในประเทศ และควบคุมการเพิ่มขึ้นของราคาในประเทศ โดยมาตรการห้ามส่งออกข้าวเริ่มตั้งแต่สัปดาห์สุดท้ายของเดือนกุมภาพันธ์ 2554 และสิ้นสุดเมื่อ 30 เมษายน 2554

(2) การขออนุญาตส่งออก ผู้ส่งออกต้องขออนุญาตส่งออกข้าวจากกระทรวงพาณิชย์

(3) ภาษีส่งออก ภาษีส่งออกข้าวลดลงจากร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 5 เป็นระยะเวลา 6 เดือน

5) ปี 2555-2556

3.5.1) สนับสนุนการจัดตั้งสมาพันธ์ข้าวอาเซียน

3.5.2) เปิดโอกาสการลงทุนจากต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมลงทุนภาคเกษตรของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เพื่อเพิ่มการส่งออก โดยเป้าหมายผลักดันการส่งออกข้าวสารในปี 2563 ปริมาณ 4.5 ล้านตัน

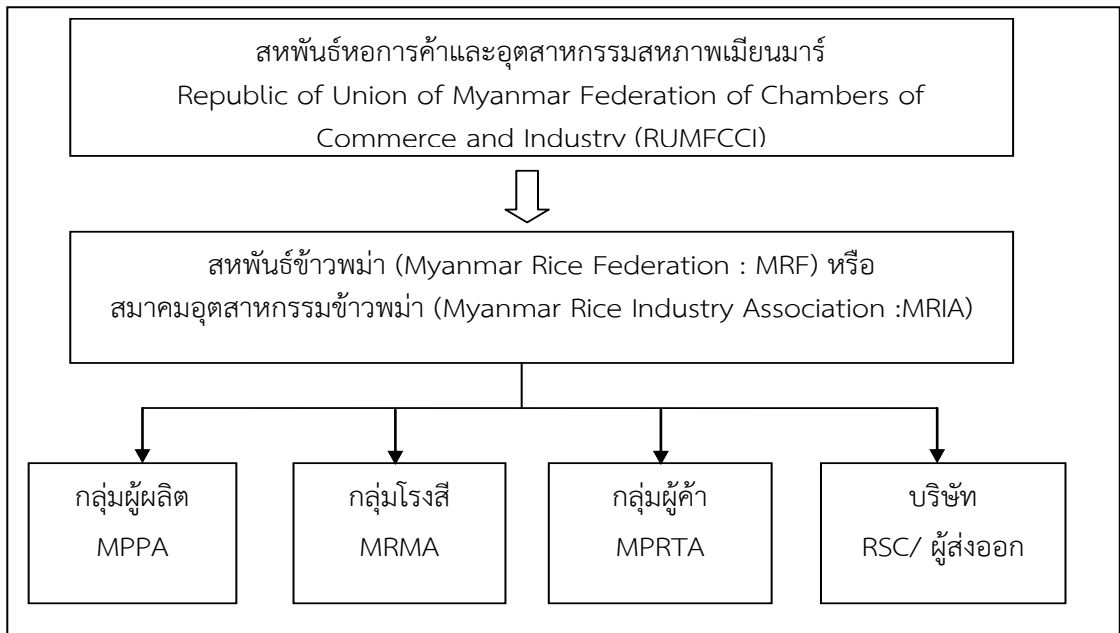
3.5.3) สนับสนุนเพิ่มพื้นที่และปริมาณการทำนาเพื่อผลิตข้าวในช่วงฤดูฝนที่เข้าสู่การทำนา ตั้งแต่ปี 2556 นี้เป็นต้นไป โดยตั้งเป้าหมายผลิตข้าวสารปริมาณ 2,500-3,000 ล้านถัง (25-30 ล้านตัน) และกำหนดเป้าหมายส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลกเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือ AEC ในปี 2558

3.5.4) เดือนมิถุนายน 2556 สหภาพยุโรป (The European Union) ลงนามในกฎหมายอนุญาตให้สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งจัดเป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least developed country; LDC) สามารถส่งออกข้าวไปยังสหภาพยุโรปโดยได้รับสิทธิพิเศษภาษีนำเข้า ในอัตราร้อยละ 0 เช่นเดียวกับกัมพูชา

4.2.4 หน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้อง

1) สหพันธ์ข้าวเมียนมาร์ (Myanmar Rice Federation : MRF) หรือชื่อเดิมคือ สมาคมอุตสาหกรรมข้าวของเมียนมาร์ (Myanmar Rice Industry Association : MRIA) ก่อตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2553 โดยการรวมองค์กร 3 แห่ง ได้แก่ สมาคมผู้ผลิตข้าวเปลือก เมียนมาร์ (Myanmar Paddy Producers Association : MPPA) สมาคมโรงสี (Myanmar Rice Millers Association : MRMA) และสมาคมผู้ค้าข้าวเปลือกและข้าวสาร (Myanmar Paddy and Rice Traders Association : MPRTA) เข้าด้วยกัน โดยสมาชิกของสหพันธ์ข้าวเมียนมาร์ประกอบด้วยเกษตรกร โรงสีนายหน้า พ่อค้า ผู้ส่งออก และรวมถึงผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในอุตสาหกรรมข้าว เมียนมาร์ ปัจจุบันมีสมาชิกใน 12 รัฐ จำนวน 121 บริษัท 12,124 ราย (ประกอบด้วยพ่อค้าร้อยละ 43 โรงสีร้อยละ 31 และเกษตรกรร้อยละ 26)

จุดประสงค์หลักในการก่อตั้งสหพันธ์ข้าว เมียนมาร์คือ การพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน ข้าว และเพิ่ม ประสิทธิภาพ การผลิตข้าว เพื่อรับประกัน ความมั่นคงอาหาร ในประเทศ และการเป็นผู้ส่งออกข้าว ที่สำคัญของโลก รวมทั้งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ซื้อต่างประเทศในการจับคู่ธุรกิจและให้ความช่วยเหลืออื่นๆ (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 โครงสร้างสหพันธ์ข้าวเมียนมาร์ (Myanmar Rice Federation : MRF)

ที่มา : Myanmar Rice Industry Association

2) บริษัทชำนาญการพิเศษเพื่อส่งเสริมการผลิตข้าวเป็นการเฉพาะ (Rice Specialization Companies : RSC)

เป็นความร่วมมือของผู้ส่งออกข้าวในย่างกุ้ง พ่อค้าท้องถิ่น โรงสีข้าว และเกษตรกร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทาน และปรับเปลี่ยนจากธุรกิจขนาดเล็กให้เป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ กิจกรรมที่สำคัญของ RSC คือ การให้สินเชื่อตามฤดูกาล การให้สินเชื่อในรูปของสิ่งของ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปัจจัยการผลิต การให้บริการความรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีเครื่องจักรกลการเกษตร และการกำจัดศัตรูพืช รวมทั้ง การรับซื้อ

ผลผลิตในราคาตลาด และรับประกันราคาถ้าราคาตลาดต่ำกว่า 3,000 จี๊ด/ตะกร้า (ประมาณกิโลกรัมละ 4.61 บาท) ณ ความชื้น 14%

กลยุทธ์การดำเนินงานของ RSC ประกอบด้วย

(1) การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรอง (Certificate Seed Production)

(2) ธุรกิจเกษตรเชิงพาณิชย์ (Commercial Farming) เพื่อเป็นต้นแบบ (Model Farm)

ของการทำธุรกิจเกษตรเชิงพาณิชย์ และส่งเสริมการผลิตข้าวแบบพันธะสัญญา รวมทั้งส่งเสริมการปลูกข้าว
แซมกับพืชอื่นๆ

(3) การแปรรูปและการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Processing/Value Adding) โดยโรงสีท้องถิ่น
และการปรับปรุงคุณภาพข้าวโดยโรงงานที่อยู่ในเขตศูนย์กลางการค้าข้าว

(4) การกระจายผลิตภัณฑ์และการสร้างสัญลักษณ์ของข้าว (Distribution and Branding)
ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งสร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับตลอดห่วงโซ่การผลิต

(5) กำหนดตลาดเป้าหมายส่งออก คือ ตลาดเอเชียได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ จีน ฟิลิปปินส์
และบังคลาเทศ รวมทั้งตลาดแอฟริกาและตะวันออกกลาง

โครงการเกษตรพันธะสัญญาของ RSC (Contract Farming Project by Rice
Specialization Companies) มีบริษัทเข้าร่วมจำนวน 55 บริษัท/ราย จำนวนโรงสี 127 แห่ง ดังนี้ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 โครงการเกษตรพันธะสัญญา ของ RSC

ปี	ฤดูการผลิต	สมาชิก RSC (ราย)	จำนวนเกษตรกร ที่เข้าร่วม (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	มูลค่าปัจจัยการผลิต (ล้านบาท)
2552	ฤดูฝน	24	29,015	384,664	163.569
	ฤดูร้อน	27	16,844	362,412	398.065
2553	ฤดูฝน	31	49,959	1,017,696	574.064
	ฤดูร้อน	26	31,525	579,292	739.288

ที่มา : Myanmar Rice Federation (MRF)

3) Myanmar Agribusiness Public Corporation Limited (MAPCO) เป็นบริษัทมหาชน
เมียนมาร์ (wholly-owned non government public company) ก่อตั้งเมื่อปี 2555 โดยวัตถุประสงค์/
เป้าหมาย/เป้าประสงค์ เพื่อ (1) เป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ มีพลวัตร และ เป็นองค์กรแสวงหา กำไร (2)
พัฒนาและสนับสนุนกิจกรรมธุรกิจการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นใจ ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านความมั่นคง
อาหารของชาติและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (3) เป็นผู้นำในการพัฒนาธุรกิจการเกษตร และอุตสาหกรรม
การเกษตรสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (4) พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและ ระบบโลจิสติกส์ที่
เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมาร์ และ (5) เป็นผู้นำด้านการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

MAPCO ประกอบด้วย 3 เสาหลักในการดำเนินงาน ดังนี้

(1) ความมั่นคงทางด้านอาหาร

(1.1) การพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน

มูลค่า

(1.2) การบริหารจัดการสต็อกของประเทศ

(1.3) การประสานงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดห่วงโซ่อุปทานกับห่วงโซ่

(1.4) ความปลอดภัยด้านอาหาร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(2) การดำเนินธุรกิจ

(2.1) การค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศ

(2.2) การสนับสนุนและแทรกแซงตลาด

(2.3) การทำการเกษตรแบบพันธะสัญญา

(2.4) การกระจายปุ๋ย

(2.5) การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์

(2.6) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

(2.7) การก่อตั้งธนาคารเพื่อการเกษตร/เกษตรกร

(3) การพัฒนาตลาดอย่างยั่งยืน

(3.1) ความสอดคล้องของตลาดและความยั่งยืน

(3.2) การสนับสนุนนโยบายรัฐบาล

(3.3) ความมีเสถียรภาพของ ราคาและอุปทาน (นโยบายและ บริหารจัดการ

มูลค่ากันชน)

(3.4) ศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้า (Commodity Exchange Centers, COMEX)

ผลการดำเนินงานที่สำคัญของ MAPCO ในช่วงที่ผ่านมาคือการได้ร่วมมือกับบริษัท Mitsui & Co ซึ่งเป็นบริษัท Trading Firm รายใหญ่ของประเทศญี่ปุ่น วางแผนลงทุนด้านธุรกิจข้าวใน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สร้างโรงสีข้าวและโรงงานแปรรูปข้าวขนาดใหญ่ใน กรุงเนปิดอ เมืองตันเตย์ (Tantay) ในเขตย่างกุ้ง เมืองไจ้ลัต (Kyaiklat) เขตอิระวดี (Ayeyarwady) และเมืองเลตปาดัน (Letpadan) เขตพะโค (Bago) มูลค่าโครงการประมาณ 15,000 ล้านเยน (ประมาณ 5,000 ล้านบาท) โดยตั้งเป้าหมายการ ผลิตสีข้าวและการแปรรูปข้าว (น้ำมันรำข้าว และเส้นหมี่) ปีละประมาณ 300,000 ตัน เริ่มก่อสร้างในเดือน เมษายน 2556 และกำหนดแล้วเสร็จภายในปี 2557 ซึ่งโครงการนี้เป็นความร่วมมือด้านธุรกิจการเกษตรครั้ง แรกของ Mitsui & Co ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ นอกจากนี้ Mitsui & Co วางแผนที่จะแนะนำการ ปลูกข้าวและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพดีและมีผลผลิตสูง

ทั้งนี้ MAPCO ได้ตั้งเป้าหมายที่จะสร้างโรงสีข้าวและโรงงานแปรรูปข้าวขนาดใหญ่ ทั่วประเทศทั้งหมด 15 แห่ง ภายในปี 2561

4.3 สปป.ลาว

4.3.1 การผลิต

1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

สปป.ลาว สามารถปลูกข้าวได้ทั่วทุกภาคของประเทศ เช่นเดียวกับไทย แต่แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง 7 แห่ง บริเวณภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ ซึ่งมีพื้นที่เกินครึ่งหนึ่ง ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ ในแต่ละปีสามารถผลิตข้าวได้ใน 3 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ ได้แสดงภาพที่ 13)

(1) ที่ราบลุ่มสะหวันนะเขต ทางตอนกลางของประเทศ มีพื้นที่ปลูก ประมาณ 1.11 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

(2) ที่ราบลุ่มจำปาสัก ทางตอนใต้ของประเทศ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 0.58 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

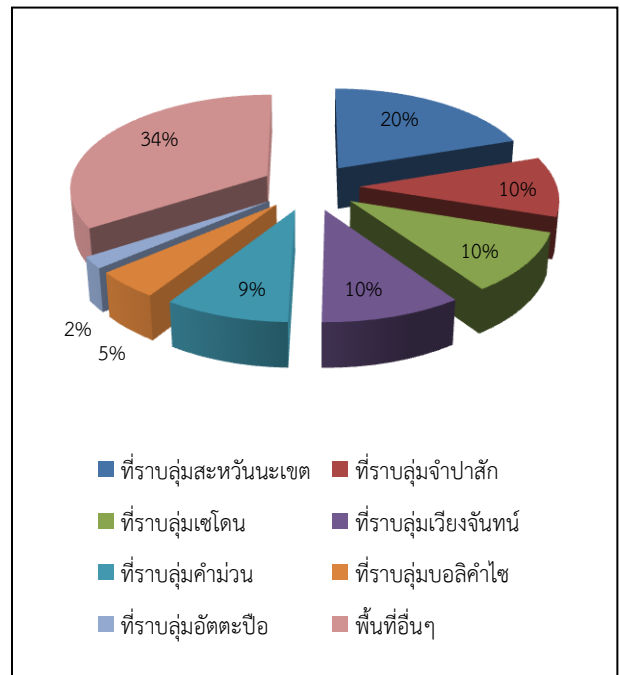
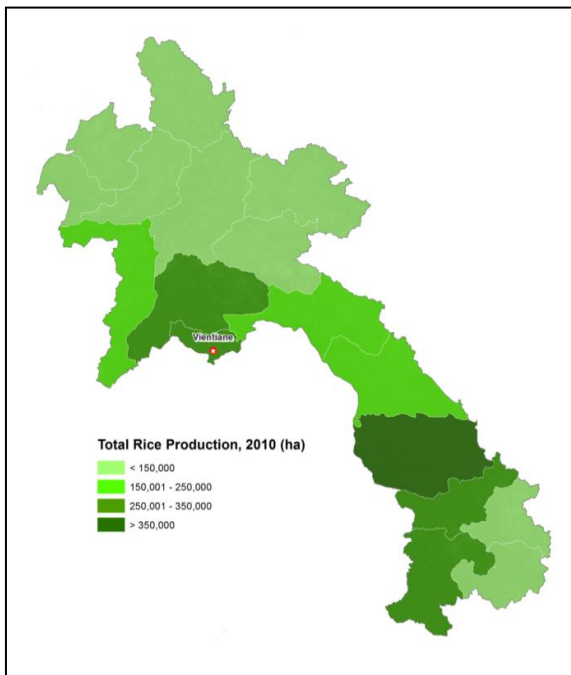
(3) ที่ราบลุ่มเซโดน (แขวงสาละวัน) ทางตอนใต้ของประเทศ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 0.58 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

(4) ที่ราบลุ่มเวียงจันทน์ ทางตอนกลางของประเทศ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 0.56 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

(5) ที่ราบลุ่มคำม่วน ทางตอนกลางของประเทศ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 0.50 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

(6) ที่ราบลุ่มบอลิคำไซ ทางตอนกลางของประเทศ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 0.26 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 5 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

(7) ที่ราบลุ่มอัตตะปือ ทางตอนใต้ของประเทศ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 0.11 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 2 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ

ภาพที่ 13 แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของ สปป.ลาว

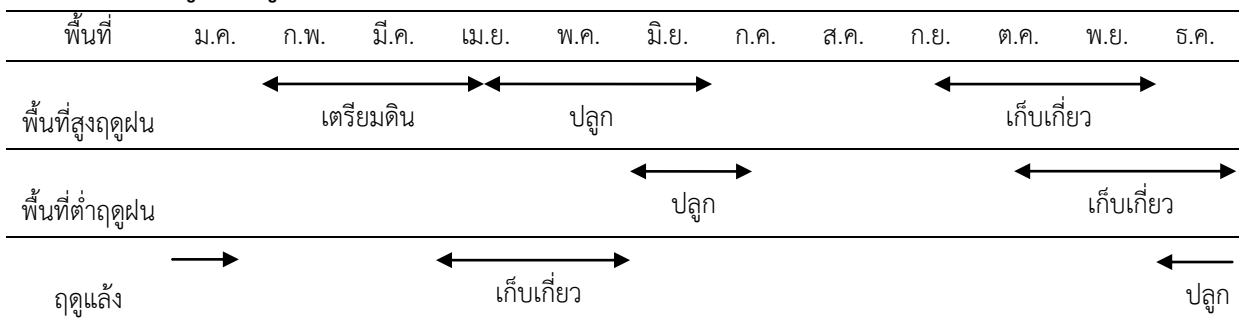
ที่มา : International Rice Research Institute (IRRI) , 2553

2) ฤดูปลูกข้าวของ สปป.ลาว แบ่งเป็น 2 ฤดู (ตารางที่ 21) คือ

(1) ฤดูฝน (Wet season paddy) เกษตรกรในเขตภูเขาและพื้นที่สูง(Highland) ปลูกข้าวเดือนเมษายนและเก็บเกี่ยวข้าวเดือนกันยายนเป็นต้นไปโดยการเพาะปลูกในเขตภูเขาและพื้นที่สูงคิดเป็นร้อยละ 14 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 303 กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรในพื้นที่ต่ำ(Lowland) ปลูกข้าวเดือนมิถุนายนและเก็บเกี่ยวเดือนตุลาคม เป็นต้นไป โดยการเพาะปลูกในพื้นที่ต่ำคิดเป็น ร้อยละ 77 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 560 กิโลกรัม

(2) ฤดูแล้ง (Dry season paddy) เกษตรกรปลูกข้าวเดือนธันวาคม และเก็บเกี่ยวเดือนเมษายนของปีถัดไป โดยการเพาะปลูกข้าวฤดูแล้งคิดเป็นร้อยละ 9 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยไร่ละ 770 กิโลกรัม

ตารางที่ 21 ฤดูกาลปลูกข้าวของ สปป.ลาว

ที่มา : United States Department of Agriculture (USDA)

3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

สปป.ลาว ผลิตข้าวเพื่อบริโภคในประเทศเป็นหลัก โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว ประมาณร้อยละ 92 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ (มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียว ประมาณ 672,500 ครัวเรือน) ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวเจ้ามีเพียงร้อยละ8 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ(มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ้าประมาณ99,600 ราย)

สำหรับการพัฒนาพันธุ์ข้าว เมื่อปี 2534 รัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้ดำเนินการปรับปรุงพันธุ์ข้าวร่วมกับสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) ตามโครงการ Lao-IRRI โดยมีข้าวที่ได้จากการปรับปรุงประมาณ 18 ชนิดพันธุ์ แต่มีการนำมาปลูกในปัจจุบันจำนวน 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ Thadokkham1 (TDK1) และพันธุ์ Thasanol (TSN1) ซึ่งปลูกในพื้นที่ราบน้ำฝน และ สปป.ลาว ยังมีพันธุ์ดั้งเดิมที่ปลูกในปัจจุบันอีก 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ Hom Nang Nouane (HNN) ซึ่งปลูกในพื้นที่ภาคกลางและภาคใต้ และพันธุ์ Kai Noy Leuang (KNL) ซึ่งปลูกในภาคกลางและภาคเหนือ ข้าวทั้ง 2 พันธุ์นี้มีความหอมและหุงแล้วนุ่ม ต่างจาก 2 พันธุ์ที่ IRRI ปรับปรุงซึ่งไม่มีความหอม

4) เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

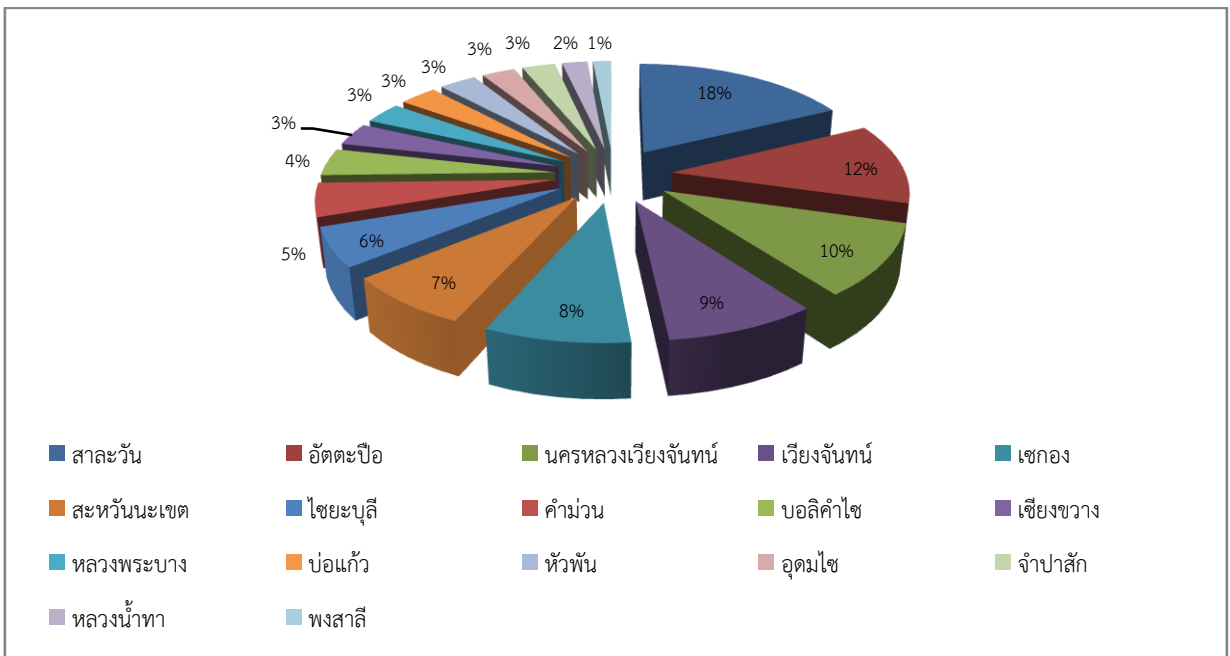
ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2550/51-2554/55) เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นจาก 5.44 ล้านไร่ 2.97 ล้านตันข้าวเปลือก และ 576 กิโลกรัม ในปี 2550/51 เป็น 5.91 ล้านไร่ 3.72 ล้านตันข้าวเปลือก และ 630 กิโลกรัม ในปี 2555/56 หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.77 4.34 และ 2.22 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับปี 2555/56 คาดว่ามีเนื้อที่เพาะปลูก 5.94 ล้านไร่ ผลผลิต 3.82 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 644 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2554/55 ร้อยละ 0.51 2.69 และ 2.22 ตามลำดับ (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวสปป.ลาว ปี 2550/51-2555/56

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2550/51	5.44	5.16	2.97	576
2551/52	5.65	5.46	3.15	576
2552/53	5.62	5.34	3.07	575
2553/54	5.72	5.11	3.07	600
2554/55	5.91	5.91	3.72	630
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	1.77	2.07	4.34	2.22
2555/56	5.94	5.94	3.82	644
ผลต่าง (ร้อยละ)	0.51	0.51	2.69	2.22

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี 2554/55 คือ แขวงสาละวัน สามารถผลิตข้าวได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 18 ของผลผลิตข้าวทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่ แขวงอัตตะปือ ร้อยละ 12 และนครหลวงเวียงจันทน์ ร้อยละ 10 ของผลผลิตข้าวทั้งประเทศ ตามลำดับ (ภาพที่ 14)

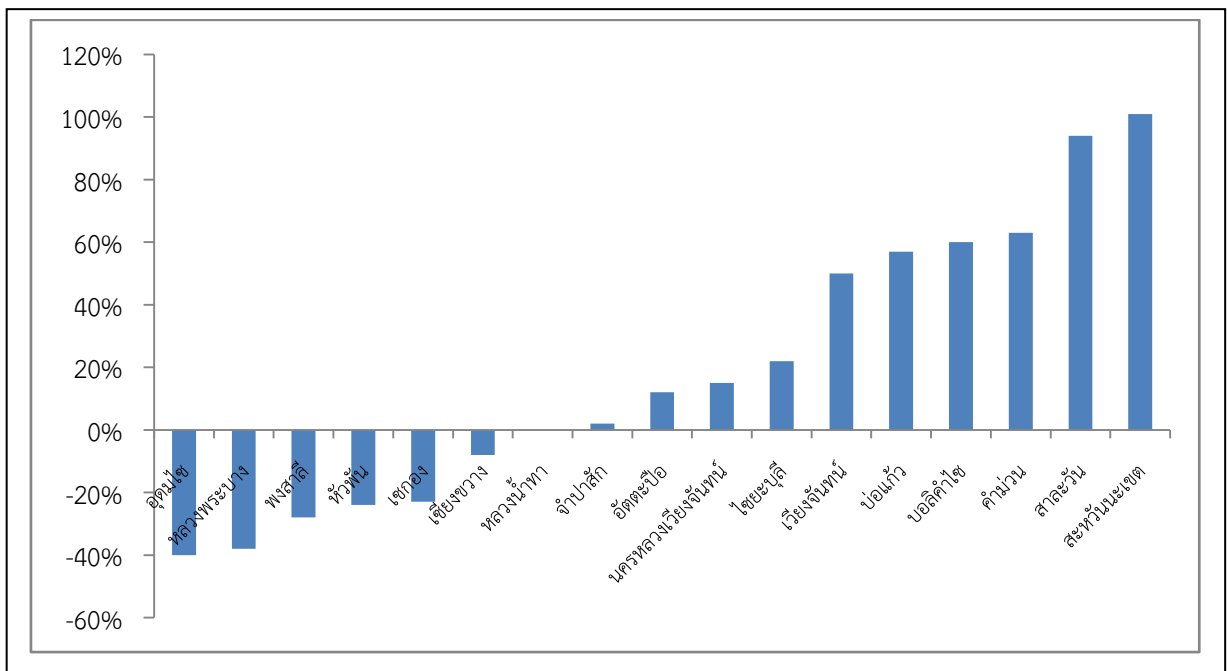
ภาพที่ 14 สัดส่วนปริมาณผลผลิตข้าวของ สปป.ลาว ปี 2554/55

ที่มา : Ministry of Agriculture and Forestry

4.3.2 การตลาด

1) ความต้องการใช้

การปลูกข้าวของ สปป.ลาว เป็นการปลูกข้าวเพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก โดยตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา สปป.ลาว สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ ซึ่งจากการวิจัยของ IRRI พบว่า ปี 2553 แขวงที่ผลิตข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภคได้แก่ แขวงจำปาสัก แขวงอัตตะปือ นครหลวงเวียงจันทน์ แขวงไชยะบูลี แขวงเวียงจันทน์ แขวงบ่อแก้ว แขวงบอลิคำไซ แขวงคำม่วน แขวงสาละวัน และแขวงสะหวันนะเขต ส่วนแขวงที่ผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ได้แก่ แขวงอุดมไซ แขวงหลวงพระบาง แขวงพงสาลี แขวงหัวพัน แขวงเซกอง และแขวงเชียงขวาง (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 ร้อยละความเพียงพอของความต้องการข้าวต่อการบริโภค ปี 2553

ที่มา : International Rice Research Institute (IRRI)

สำหรับปริมาณความต้องการข้าวภายในประเทศในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551-2555) เพิ่มขึ้นจาก 1.73 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2551 เป็น 2.11 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.22 ต่อปี ซึ่งอัตราการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรลาวเฉลี่ย 160 – 166 กิโลกรัมต่อคนต่อปี สำหรับปี 2556 ปริมาณความต้องการข้าวภายในประเทศ คาดว่ามีปริมาณ 2.31 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 2.11 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2555 ร้อยละ 9.48 (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ปริมาณการใช้ข้าวภายในประเทศ ปี 2551-2556

ปี	การบริโภคข้าวภายในประเทศ (Domestic Utilization) (ล้านตันข้าวสาร)
2551	1.73
2552	1.80
2553	1.75
2554	1.83
2555	2.11
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	4.22
2556	2.31
ผลต่าง (ร้อยละ)	9.48

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

2) การส่งออก

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551 – 2555) ปริมาณการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว เพิ่มขึ้นจาก 9,279 ตันข้าวสาร ในปี 2551 เป็น 24,088 ตันข้าวสาร ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.72 ต่อปี โดยตลาดส่งออกที่สำคัญ คือ จีน รองลงมาได้แก่ สหภาพยุโรป และอาเซียน

สำหรับในส่วนของตลาดอาเซียน สปป.ลาว ส่งข้าวไปยังเวียดนามมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไทยและสิงคโปร์ตามลำดับ (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ปริมาณการส่งออกข้าวของ สปปลาว ปี 2551 - 2555

ประเทศ	หน่วย : ตัน					อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
	2551	2552	2553	2554	2555	
ส่งออกรวม	9,279	30,473	12,910	9,514	24,088	7.72
-จีน	4,317	17,049	6,840	7,462	22,329	27.89
-สหภาพยุโรป	133	88	903	1,572	1,684	121.66
-ฮ่องกง	-	-	-	-	66	-
-อาเซียน	4,816	13,330	5,167	480	9	-79.58
-สิงคโปร์	-	-	-	-	5	-
-ไทย	300	293	170	33	4	-66.10
-เวียดนาม	4,516	13,037	4,997	447	-	-

ที่มา : International Trade Centre (Trade map), กรกฎาคม 2556

3) การนำเข้า

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551 – 2555) ปริมาณการนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว ลดลง จาก 20,671 ตันข้าวสาร ในปี 2551 เป็น 11,440 ตันข้าวสาร ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 15.96 ต่อปี โดย สปป.ลาว นำเข้าข้าวจากอาเซียน (ไทยและเวียดนาม) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และจีน (ตารางที่ 25)

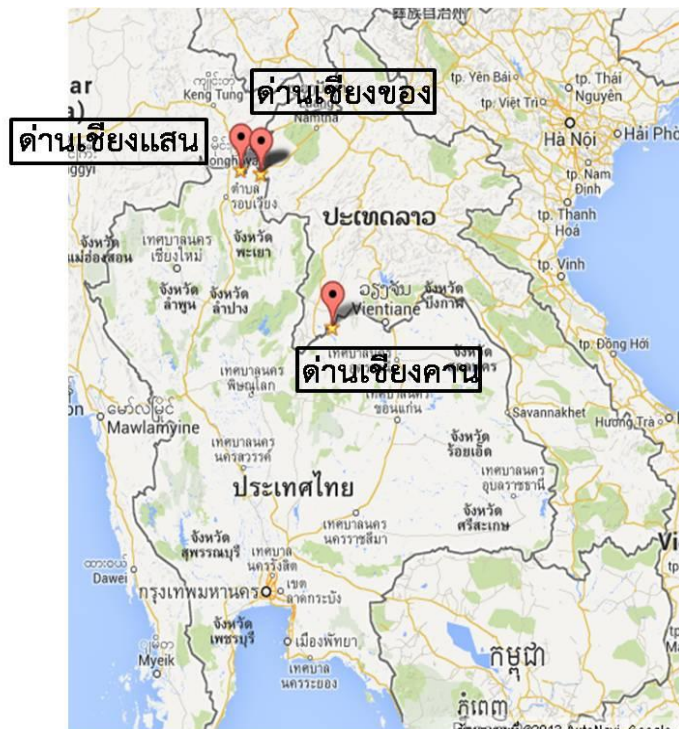
ตารางที่ 25 ปริมาณการนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว ปี 2551 - 2555

ประเทศ	หน่วย : ตัน					อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	
นำเข้ารวม	20,671	48,144	37,680	27,617	11,440	-15.96
-อาเซียน	20,421	48,144	36,873	25,331	11,240	-16.78
ไทย	19,034	46,597	29,627	21,996	11,240	-16.51
เวียดนาม	1,387	1,547	7,246	3,335	-	-
-ญี่ปุ่น	-	-	347	-	200	-
-สหรัฐอเมริกา	250	-	460	2,280	-	-
-จีน	-	-	-	6	-	-

ที่มา : International Trade Centre (Trade map) , กรกฎาคม 2556

4) การค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว

จากรายงานสถิติการค้าชายแดนไทยกับ สปป.ลาว ของด่านศุลกากรประเทศไทย ทั้ง 11 ด่าน พบว่า มีการค้าชายแดนไทย- สปป.ลาว ของสินค้าข้าว ผ่านด่านศุลกากรจำนวน 3 ด่าน ได้แก่ ด่านเชียงของ (ศก.3) จ.เชียงราย ด่านเชียงแสน (ศก.3) จ.เชียงราย และด่านเชียงคาน (ศก.2) จ.เลย (ภาพที่ 16) ซึ่งการนำเข้าข้าวจาก สปป.ลาว มีมูลค่าการนำเข้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยในปี 2551 ไทยนำเข้าข้าวผ่านด่านเชียงของ มูลค่า 0.92 ล้านบาท และในปี 2552 ไทยนำเข้าข้าวจาก สปป.ลาว ผ่านด่านเชียงแสน ด่านเชียงของ และด่านเชียงคาน มูลค่า 0.68 0.25 และ 0.23 ล้านบาท ตามลำดับ

ภาพที่ 16 ด่านการค้าชายแดนข้าวไทยกับสปป.ลาว

ที่มา : Google Map

4.3.3 นโยบายด้านข้าวที่สำคัญของ สปป.ลาว

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้าวของ สปป.ลาว มีเป้าหมายหลักที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ เป้าหมายด้านความมั่นคงอาหาร และเป้าหมายด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 7 ประการ ได้แก่ การปรับปรุงด้านโภชนาการ ราคาที่ต่ำและมีเสถียรภาพ ปริมาณข้าวที่เพียงพอ ความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ รายได้เกษตรกร การขยายตัวของการส่งออก และการเพิ่มมูลค่าเพิ่ม โดยมีนโยบายที่สำคัญดังนี้

1) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการส่งออก

จุดประสงค์ของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าส่วนใหญ่ คือ การแก้ปัญหาความผันผวนของราคาข้าว ประกอบไปด้วย มาตรการหลัก 3 มาตรการ ได้แก่ 1) การห้ามค้าข้าวระดับแขวง ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของเจ้าแขวง (provincial governor) 2) การห้ามส่งออก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า (Ministry of Industry and Commerce's Domestic Trade Department) มีจุดประสงค์ที่จะรักษาเสถียรภาพด้านราคา ปรับลดราคาข้าว และพัฒนาอุตสาหกรรมสีข้าวในประเทศ ซึ่งล่าสุด สปป.ลาว สั่งห้ามส่งออกในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2553 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2554 เป็นผลมาจากราคาข้าวในประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้น และ 3) ข้อตกลงการค้าระดับทวิภาคีและการค้า ในภูมิภาค ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า โดยตั้งแต่เดือนมกราคม 2556 สปป.ลาว ได้โควตายกเว้นภาษีในการส่งออกข้าวไปยังเวียดนามปีละ 70,000 ตัน

2) นโยบายสำรองข้าว

นโยบายที่เกี่ยวกับการสำรองข้าวประกอบไปด้วย 1) โครงการสำรองข้าวแห่งชาติ (National Rice Reserve: NRR) ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า 2) การสำรองเมล็ดพันธุ์ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและปศุสัตว์ และ 3) โครงการแจกจ่ายข้าวยามฉุกเฉิน ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

โครงการนำร่องของโครงการสำรองข้าวแห่งชาติ เริ่มเมื่อปี 2552 โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าจะสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่านธนาคารของรัฐ แก่โรงสี เพื่อเก็บสำรองข้าวในปริมาณขั้นต่ำที่ต้องการ ซึ่งภายหลัง โครงการนำร่องดังกล่าวได้เปลี่ยนไปดำเนินการผ่าน Foodstuff Enterprise Company ซึ่งควบคุมและดูแลโดยตรงโดยเทศบาล นครเวียงจันทน์ และมีการทำสัญญากับโรงสี 2 แห่ง โดยได้รับสินเชื่อสนับสนุน 10,000 ล้านบาท (ประมาณ 40 ล้านบาท) ดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี สำรองข้าวจำนวน 5,000 ตัน

3) นโยบายจัดซื้อข้าวของรัฐบาล

สปป.ลาว จัดตั้งองค์กร The State Food Enterprise (SFE) เพื่อบริหารจัดการระบบการตลาดของสินค้าข้าว โดยมีหน้าที่รวบรวมสินค้าข้าวในช่วงฤดูปลูกเก็บเกี่ยวแล้วนำออกจำหน่ายในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ซึ่งที่ผ่านมา SFE จะจัดซื้อข้าวปีละ 20,000 – 25,000 ตัน จากเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพันธสัญญา ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรโดยการแจกเมล็ดพันธุ์และปุ๋ย และจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่เกษตรกร

4) การสนับสนุนเกษตรกรด้านชลประทาน

รัฐบาลให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรด้านชลประทานผ่านมาตรการที่เกี่ยวข้อง 2 มาตรการ ได้แก่ 1) มาตรการลดภาษีสำหรับไฟฟ้าเพื่อการเกษตร โดยตั้งอัตราภาษีสำหรับไฟฟ้าที่จะนำมาใช้กับการเกษตร (ปั้มน้ำ) ต่ำกว่าอัตราภาษีสำหรับอุตสาหกรรมอื่นๆ และ 2) มาตรการพัฒนาระบบชลประทาน โดย สปป.ลาว วางเป้าหมายที่จะขยายพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นในอนาคต

5) สินเชื่อเพื่อเกษตรกร

ปัจจุบันมีธนาคารของรัฐที่บริการสินเชื่อให้แก่เกษตรกร 2 แห่ง ได้แก่ ธนาคารส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Promotion Bank: APB) และธนาคารนโยบาย (Nayoby Bank: NBB) โดยธนาคารส่งเสริมการเกษตรจะให้บริการสินเชื่อตามฤดูกาล (seasonal credit) แก่เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยจะอนุมัติสินเชื่อให้แก่เกษตรกรที่รวมกลุ่มกัน กลุ่มละ 5-10 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีวงเงินกู้สูงสุดได้ไม่เกินกลุ่มละ 10 ล้านบาท (หรือประมาณ 40,000 บาท) ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 ในปี 2554 มียอดอนุมัติเงินกู้ 2.635 แสนล้านบาท (หรือประมาณ 1.05 พันล้านบาท)

ในส่วนของธนาคารนโยบาย เปิดให้บริการตั้งแต่ปี 2549 โดยให้บริการเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีรายได้ต่ำ 47 เขตทั่วประเทศ สนับสนุนเงินกู้ 3 ลักษณะ ได้แก่ เงินกู้ระยะสั้น ไม่เกิน 12 เดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี เงินกู้ระยะกลาง ไม่เกิน 36 เดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี และเงินกู้ระยะยาว มากกว่า 3 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี โดยในปี 2554 ธนาคารนโยบายมียอดอนุมัติเงินกู้ 2.2 หมื่นล้านบาท (หรือประมาณ 88 ล้านบาท) ให้บริการเกษตรกร 8,000 ราย

6) เป้าหมายภายในปี 2558

กระทรวง กสิกรรมและป่าไม้กำหนดเป้าหมายภายในปี 2558 เกี่ยวกับการปลูกข้าว ตามรายงานการประชุมสมัชชาพรรคประชาชนปฏิวัติ สปป .ลาว ครั้งที่ 9 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ดังนี้

- (1) เพิ่มผลผลิตเป็น 4.2 ล้านตันข้าวเปลือก
- (2) เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เป็น 720 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับข้าวนาปีในเขตน้ำฝน และ 880 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับข้าวนาปรัง
- (3) พื้นที่ 1,062,500 ไร่ (170,000 เฮกตาร์) ในพื้นที่ราบ จะต้องได้รับการพัฒนา และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปลูกข้าว
- (4) ส่งออกข้าวคุณภาพ ดีที่ไม่ใช่ข้าวเหนียว 600,000 ตัน ไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน

4.4 ราชอาณาจักรกัมพูชา

4.4.1 การผลิต

1) แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ

พื้นที่ปลูกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชา ร้อยละ 86 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด เป็น การปลูกข้าวแบบข้าวนาน้ำฝน (Rainfed lowland rice) ซึ่งให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องชลประทานและเทคโนโลยีการผลิต ขณะที่การปลูกข้าวในลักษณะ ข้าวทมน้ำลึก (Deep water) หรือข้าวขึ้นน้ำ (Floating rice) ทำได้เฉพาะบริเวณโตนเลสาบ โดยจะทำการเพาะปลูกในช่วงน้ำลด และใช้พื้นที่เพียงร้อยละ 4 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด แต่ให้ผลผลิตร้อยละ 12 ของผลผลิตข้าวทั้งหมด

แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญได้แก่พื้นที่ในจังหวัด พระตะบอง จังหวัดกำปงจาม จังหวัดตาแก้ว และจังหวัดไพรแวง โดยทำการเพาะปลูกมากตามพื้นที่บริเวณแม่น้ำโขงและโตนเลสาบ แต่สามารถปลูกได้เพียงปีละครั้ง เนื่องจากประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งรัฐบาลกำลังดำเนินการจัดการเรื่องระบบชลประทานให้สามารถปลูกข้าวได้ปีละ 3 ครั้ง

2) ฤดูปลูกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชา แบ่งเป็น 2 ฤดู คือ

- (1) ข้าวนาปี (Wet Season) เก็บเกี่ยวระหว่างเดือนพฤศจิกายน – มกราคม
- (2) ข้าวนาปรัง (Dry Season) เก็บเกี่ยวระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – กรกฎาคม

3) ชนิดและพันธุ์ข้าว

(1) ข้าวนาปี

พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกในนาปี ได้แก่ ข้าวหอมนาปี (Fragrant Rice) เช่น ข้าวพันธุ์สุมาลี เนียงมะลิ ผกามะลิ ผกาชโย ผกาลำดวน ส่วนข้าวเจ้านาปี ได้แก่ ข้าวพันธุ์เนียงคอน จาบจาย เนียงมิน และข้าวหนึ่น้ำ

การปลูกข้าวนาปีของราชอาณาจักรกัมพูชา แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ข้าวที่ปลูกในที่ลุ่ม ที่น้ำลึก และที่ดอน ซึ่งต้องพึ่งพิงน้ำฝนเป็นหลัก ยกเว้นในบางพื้นที่ที่มีระบบชลประทาน หรือมีการบริหารจัดการน้ำในฤดูน้ำหลาก โดยพันธุ์ข้าวที่ใช้จะเป็นพันธุ์ข้าวหนัก-เบา แตกต่างกันตามลักษณะของ พื้นที่ และส่วนมากเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่นเดียวกับพฤติกรรมกรรมการปลูกข้าวนาปีนอกเขตชลประทานของไ(ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ความสัมพันธ์ของพันธุ์ข้าวกับลักษณะพื้นที่ปลูก

ลักษณะพื้นที่นา	ระดับน้ำในท้องนา	พันธุ์ข้าวที่ปลูก
นาดอน	ต่ำกว่า 20 ซม.	ข้าวเบา (เก็บเกี่ยวปลาย พ.ย ต้น ธ.ค)
นาที่ลุ่ม	10-40 ซม.	ข้าวกลาง (เก็บเกี่ยวกลาง-ปลาย ธ.ค)
น่าน้ำลึก	30-50 และสูงกว่า	ข้าวหนัก (เก็บเกี่ยวปลาย ธ.ค-กลาง ม.ค)

ที่มา : Fujisaka 1988, Lando & Mak 1994, Nesbitt & Chan 1997

(2) ข้าวนาปรัง

พันธุ์ข้าวนาปรังที่นิยมปลูกร้อยละ 90 ของพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง ได้แก่ ข้าวพันธุ์ผสม IR 66 ซึ่งได้รับการส่งเสริมตามโครงการความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรกัมพูชา-สถาบันวิจัยข้าวนานาชาติและออสเตรเลีย (Cambodia-IRRI-Australia Project) และเป็นข้าวที่มีอายุการเก็บเกี่ยวไว (ข้าวเบา) ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทำให้มีการใช้พื้นที่น้อยอย่างแพร่หลาย

4) เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่

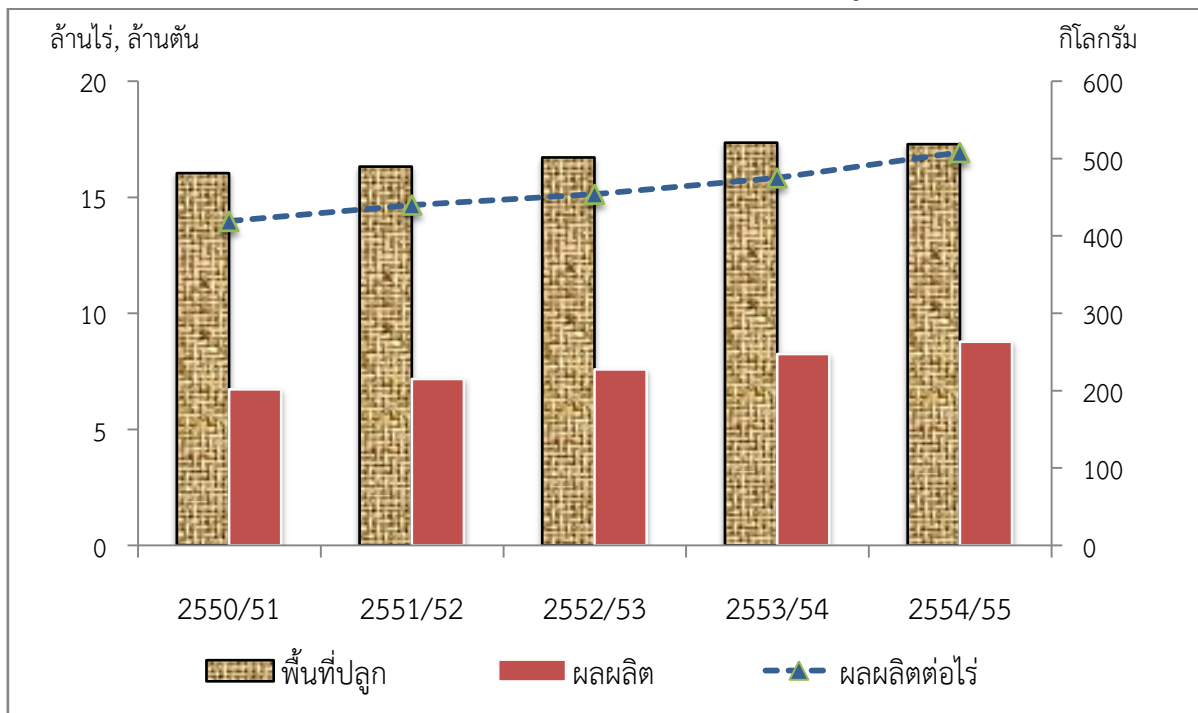
ในภูมิภาคอาเซียน ราชอาณาจักรกัมพูชา มีพื้นที่เก็บเกี่ยว และผลผลิต ข้าวเป็นอันดับ 6 รองจาก อินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม พม่า และฟิลิปปินส์ โดยในช่วง ปี 2550/51-2554/55 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 16.04 ล้านไร่ ผลผลิต 6.73 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 419 กิโลกรัม ในปี 2550/51 เป็นพื้นที่ 17.29 ล้านไร่ ผลผลิต 8.78 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 508 กิโลกรัม ในปี 2554/55 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.13 6.95 และ 4.73 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับปี 2555/56 คาดว่า มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 18.57 ล้านไร่ ผลผลิต 9.30 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 500 กิโลกรัม พื้นที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปี 2554/55 ร้อยละ 7.38 และ 5.99 ตามลำดับ แต่ผลผลิตต่อไร่ลดลงจากปี 2554/55 ร้อยละ 1.57 (ตารางที่ 27 และ ภาพที่ 17)

ตารางที่ 27 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวราชอาณาจักรกัมพูชา ปี 2550/51 – 2555/56

ปี	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2550/51	16.04	6.73	419
2551/52	16.32	7.17	440
2552/53	16.72	7.59	454
2553/54	17.36	8.25	475
2554/55	17.29	8.78	508
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	2.13	6.95	4.73
2555/56	18.57	9.30	500
ผลต่าง (ร้อยละ)	7.38	5.99	-1.57

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook , AFSIS ประจำเดือนธันวาคม 2555

ภาพที่ 17 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวราชอาณาจักรกัมพูชา ปี 2550/51 – 2554/55

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

4.4.2 การตลาด

1) ความต้องการใช้

ปริมาณความต้องการ ใช้ข้าวภายในประเทศในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551–2555) เพิ่มขึ้น จาก 2.86 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2551 เป็น 3.30 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.26 ต่อปี สำหรับปี 2556 ปริมาณความต้องการข้าวภายในประเทศ คาดว่ามีปริมาณ 3.32 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 3.30 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2555 ร้อยละ 0.51 (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ปริมาณการใช้ข้าวภายในประเทศ ปี 2551-2556

ปี	การบริโภคข้าวภายในประเทศ (Domestic Utilization) (ล้านตันข้าวสาร)
2551	2.86
2552	2.93
2553	2.96
2554	3.04
2555	3.30
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	3.26
2556	3.32
ผลต่าง (ร้อยละ)	0.51

ที่มา : Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012

2) การส่งออก

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2550 – 2554) ปริมาณการส่งออก ข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชา เพิ่มขึ้นจาก 4,441 ตันข้าวสาร ในปี 2550 เป็น 174,520 ตันข้าวสาร ในปี 2554 โดยตลาดส่งออกที่สำคัญ คือ สหภาพยุโรป รองลงมาได้แก่ รัสเซีย และอาเซียน

ทั้งนี้ในส่วนของตลาดสหภาพยุโรป ราชอาณาจักรกัมพูชา ส่งข้าวไปยังฝรั่งเศสมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โปแลนด์ และเนเธอร์แลนด์ ตามลำดับ และในส่วนของตลาดอาเซียน ราชอาณาจักรกัมพูชา ส่งข้าวไปยังมาเลเซียมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เวียดนาม และสิงคโปร์ ตามลำดับ (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ปริมาณการส่งออกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชาปี 2550 - 2554

ประเทศ	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	หน่วย : ตัน
						อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ส่งออกรวม	4,441	6,085	15,930	51,181	174,520	157.84
-สหภาพยุโรป	2,373	2,594	12,125	45,095	129,332	196.00
-ฝรั่งเศส	1,370	1,646	11,129	28,920	39,555	160.96
-โปแลนด์	-	-	144	4,128	31,407	-
-เนเธอร์แลนด์	504	-	-	1,127	10,372	-
-เบลเยียม	-	-	422	544	7,175	-
-โรมาเนีย	-	312	48	-	5,544	-
-สหราชอาณาจักร	-	-	-	575	4,769	-
-อื่นๆ	499	636	382	9,801	30,510	199.26
-รัสเซีย	-	-	-	1,752	21,301	-
-อาเซียน	1,596	3,264	3,476	1,525	16,655	48.13
-มาเลเซีย	1,320	2,458	1,213	1,075	14,062	47.77
-เวียดนาม	8	208	441	28	2,026	147.53
-สิงคโปร์	245	598	148	404	567	13.72
-อื่นๆ	23	-	1,674	18	-	-
-สหรัฐอเมริกา	15	227	17	827	2,153	207.28
-ประเทศอื่นๆ	457	-	312	1,982	5,079	-

ที่มา : International Trade Centre (Trade map), กันยายน 2556

3) ช่องทางการส่งออกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชา

(1) ทำเรือพระสีหนุ เป็นท่าเรือที่ส่งออกข้าวจาก ราชอาณาจักรกัมพูชา ไปสู่ตลาดต่างประเทศ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งจากโรงสีไปท่าเรือแห่งนี้ยังคงมีราคาสูง เพราะต้องขนส่งทางรถยนต์

(2) ทำเรือไซ่ง่อนหรือท่าเรือโคเมบ (Caimep) ของประเทศเวียดนาม ต้องอาศัยการขนส่งตามแม่น้ำโขงไปออกทะเล เพื่อบรรทุกเรือขนส่งขนาดใหญ่และส่งออกไปยังประเทศแถบอเมริกาเหนือ ซึ่งค่าใช้จ่ายถูกกว่าการขนส่งผ่านท่าเรือสีหนุ และใช้ระยะเวลาเดินทางถึงปลายทางน้อยกว่า 2-3 วัน

(3) ทำเรือแหลมฉบังหรือท่าเรือกรุงเทพฯ ประเทศไทย อยู่ระหว่างการเจรจาเรื่องการเดินรถขนส่ง ซึ่งรัฐบาลราชอาณาจักรกัมพูชามีนโยบายส่งเสริมการลงทุนตั้งโรงสีหรือสร้างโกดัง สต็อกข้าวใกล้จังหวัดชายแดนของไทย

4.4.3 นโยบายด้านข้าวที่สำคัญของราชอาณาจักรกัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชาได้ตั้งเป้าหมายที่จะส่งออกข้าวให้ได้ 1 ล้านตัน ภายในปี 2558 โดยรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะสนับสนุน/ส่งเสริม ดังนี้

- 1) ส่งเสริม/ให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการเกี่ยวกับเทคโนโลยี ตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว และการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว (Post-harvest Technology)
- 2) ส่งเสริม/สนับสนุนพันธุ์ข้าวให้ตรงกับความต้องการของตลาด เพื่อให้เกษตรกรปลูกประมาณ 10 สายพันธุ์
- 3) การจัดตั้งสมาพันธ์โรงสีและผู้ส่งออกข้าวกัมพูชา (Federation of Rice Millers Export) ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรจนถึงผู้ส่งออกข้าว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้การส่งออกข้าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 4) ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการลดต้นทุนค่าพลังงานและการขนส่ง
- 5) ส่งเสริมการลงทุนสร้างโรงสี และการเก็บสต็อกข้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพในการแปรรูป รวมถึงคุณภาพข้าวเพื่อการส่งออก โดยนำเทคโนโลยี เครื่องจักร และองค์ความรู้จากต่างชาติเข้ามา ช่วยเพิ่มมูลค่าแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร หรือเป็นข้าวหนึ่ง นอกจากนี้จะมีการผลักดันให้เกิดการทำ Contract Farming ระหว่างนักลงทุนและเกษตรกรในพื้นที่
- 6) เร่งหาตลาดข้าวใหม่ นอกจากตลาดสหภาพยุโรป โดยเริ่มมีการเจรจาและลงนาม MOU รวมถึงมีคำสั่งซื้อจากบางประเทศแล้ว
- 7) กำหนดนโยบาย ที่จะตอบสนองต่อแนวโน้มความต้องการและพฤติกรรมของตลาดโลกตะวันตก เช่น กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การดูแลสุขภาพและความสนใจในข้าว Organic Rice ที่ให้ความสำคัญในการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ รวมทั้งการสร้าง Brand Identity ของข้าวให้มีความแข็งแกร่งในตลาดโลกให้ได้
- 8) เร่งจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมการผลิตและการส่งออกข้าว (Working Group on Rice Production & Export Promotion)

บทที่ 5

การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าว

การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันสินค้าข้าวของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา เปรียบเทียบกับ ประเทศไทย จะใช้การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) และการวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (Boston Consulting Group : BCG)

5.1 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA)

การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก และตลาดอาเซียน สามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

1) ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก

$$RCA_{\text{โลก}} = \frac{X_i^W / X_i^{\text{รวม}W}}{X_W^{\text{ข้าว}} / X_W^{\text{รวม}W}}$$

โดย

- X_i^W = มูลค่าการส่งออกข้าวของประเทศ i ไปยังตลาดโลก
- $X_i^{\text{รวม}W}$ = มูลค่าการส่งออกสินค้ารวมของประเทศ i ไปยังตลาดโลก
- $X_W^{\text{ข้าว}}$ = มูลค่าการส่งออกข้าวของทุกประเทศในโลกไปยังตลาดโลก
- $X_W^{\text{รวม}W}$ = มูลค่าการส่งออกสินค้ารวมของทุกประเทศในโลกไปยังตลาดโลก
- i = ไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

2) ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดอาเซียน

$$RCA_{\text{อาเซียน}} = \frac{X_i^A / X_i^{\text{รวม}A}}{X_W^{\text{ข้าว}A} / X_W^{\text{รวม}A}}$$

โดย

- X_i^A = มูลค่าการส่งออกข้าวของประเทศ i ไปยังตลาดอาเซียน
- $X_i^{\text{รวม}A}$ = มูลค่าการส่งออกสินค้ารวมของประเทศ i ไปยังตลาดอาเซียน
- $X_W^{\text{ข้าว}A}$ = มูลค่าการส่งออกข้าวของทุกประเทศในโลกไปยังตลาดอาเซียน
- $X_W^{\text{รวม}A}$ = มูลค่าการส่งออกสินค้ารวมของทุกประเทศในโลกไปยังตลาดอาเซียน
- i = ไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา^{1/}

^{1/} ไม่สามารถคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ในตลาดอาเซียนได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลมูลค่าส่งออกข้าวจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ไปยังตลาดอาเซียน

ค่า RCA ที่ได้จากการคำนวณถ้า

- ค่า $RCA > 1$ แสดงว่า ประเทศ i อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก (W) /ตลาดอาเซียน (A)

- ค่า $RCA < 1$ แสดงว่า ประเทศ i อยู่ในฐานะที่เสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ ในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก(W) /ตลาดอาเซียน (A)

- ถ้าค่า $RCA = 1$ แสดงว่า ประเทศ i อยู่ในฐานะไม่ได้เปรียบและไม่เสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ ในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก (W) /ตลาดอาเซียน (A)

ผลการวิเคราะห์ดัชนีความ ไม่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) การส่งออกข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา มีดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์ดัชนีความไม่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก

ผลการคำนวณค่าดัชนีความไม่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของไทยในตลาดโลก พบว่า ไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา (ปี 2547-2554) หมายความว่า ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลง โดยค่า RCA ลดลงจาก 29.19 ในปี 2547 เป็น 21.68 ในปี 2554 หรือลดลงร้อยละ 2.72 ต่อปี

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา (ปี 2553-2554) หมายความว่า สาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมาร์ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีความได้เปรียบโดย เปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลงร้อยละ 16.05

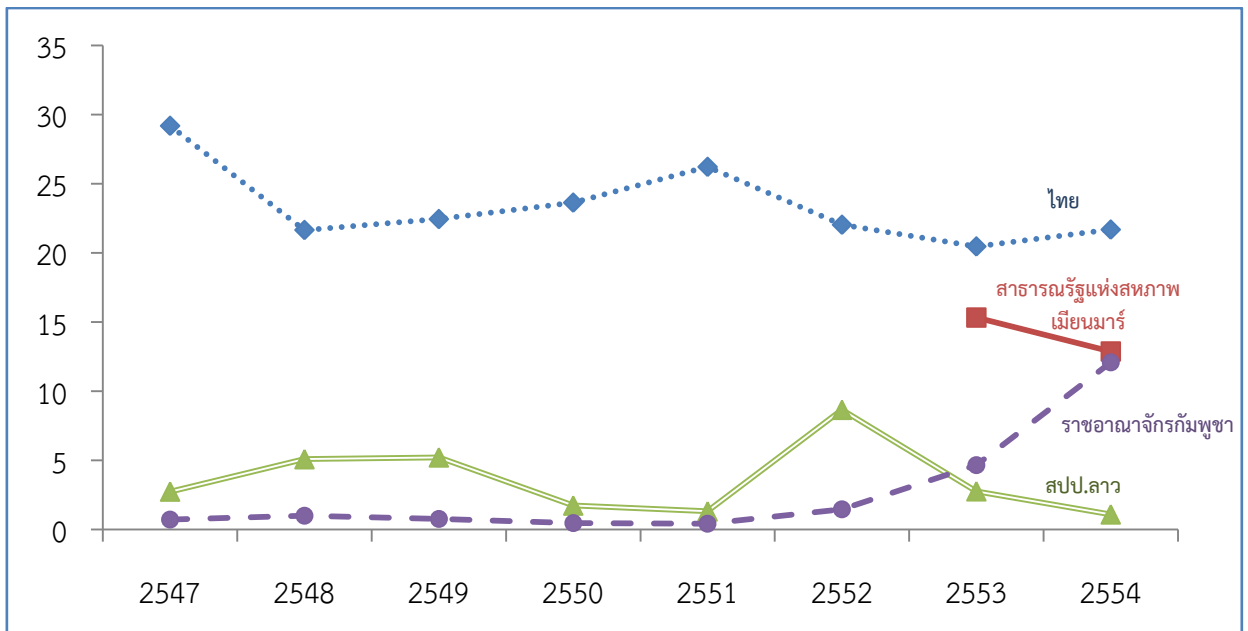
สปป.ลาว มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา (2547-2554) หมายความว่า สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลง โดยค่า RCA ลดลงจาก 2.74 ในปี 2547 เป็น 1.09 ในปี 2554 หรือลดลงร้อยละ 9.36 ต่อปี

ราชอาณาจักร กัมพูชา มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ในช่วงปี 2547 และ 2549-2551 หมายความว่า ในช่วงดังกล่าว ราชอาณาจักร กัมพูชาไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ในปี 2548 และปี 2552-2554 ค่า RCA มีค่ามากกว่า 1 หมายความว่า ราชอาณาจักรกัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก ทั้งนี้ราชอาณาจักร กัมพูชามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 0.72 ในปี 2547 เป็น 12.09 ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.62 ต่อปี (ตารางที่ 30 และภาพที่ 18)

ตารางที่ 30 ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดโลก ปี 2547 – 2554

ประเทศ	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	GR
ไทย	29.19	21.65	22.44	23.63	26.22	22.03	20.46	21.68	-2.72
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์							15.33	12.87	-16.05
สปป.ลาว	2.74	5.08	5.21	1.73	1.31	8.65	2.76	1.09	-9.36
ราชอาณาจักรกัมพูชา	0.72	1.01	0.77	0.46	0.42	1.47	4.65	12.09	41.62

ที่มา : จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจาก International Trade Centre (Trade map) , กรกฎาคม 2556

ภาพที่ 18 ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดโลก ปี 2547-2554

ที่มา : จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจาก International Trade Centre (Trade Map), กรกฎาคม 2556

5.1.2 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดอาเซียน

ผลการคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของไทยในตลาดอาเซียนพบว่า

ไทย มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา (ปี 2547-2554) หมายความว่าไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน อย่างไรก็ตาม ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนลดลง โดยค่า RCA ของไทยมีค่าลดลง จาก 11.83 ในปี 2547 เป็น 7.18 ในปี 2554 หรือลดลงร้อยละ 7.22 ต่อปี

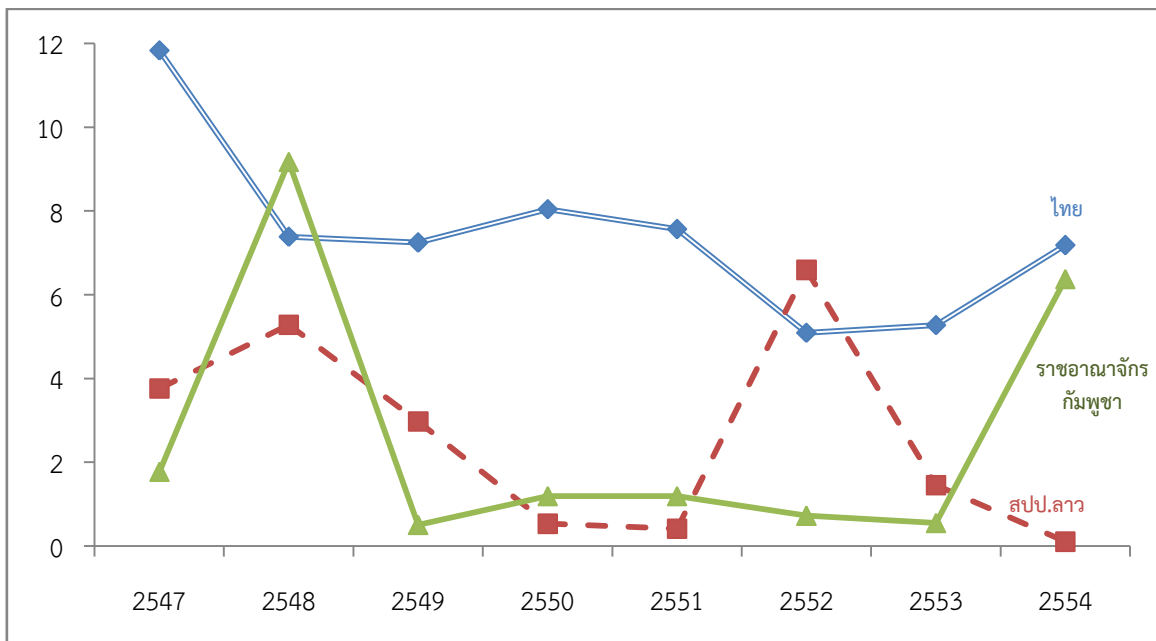
สปป.ลาว มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2547-2549 และปี 2552-2553 หมายความว่า สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนลดลง โดยค่า RCA ของ สปป.ลาว มีค่าลดลง จาก 3.76 ในปี 2547 เป็น 0.10 ในปี 2554 หรือลดลงร้อยละ 29.85 ต่อปี

ราชอาณาจักรกัมพูชา มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2547-2548 ปี 2550-2551 และปี 2554 หมายความว่าในช่วงดังกล่าว ราชอาณาจักร กัมพูชา มีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน อย่างไรก็ตาม ราชอาณาจักรกัมพูชา มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียนลดลง โดย RCA มีค่าลดลงร้อยละ 4.63 ต่อปี (ตารางที่ 31 และภาพที่ 19)

ตารางที่ 31 ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดอาเซียน ปี 2547 - 2554

ประเทศ	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	GR
ไทย	11.83	7.38	7.24	8.04	7.56	5.09	5.27	7.18	-7.22
สปป.ลาว	3.76	5.28	2.97	0.53	0.41	6.59	1.45	0.10	-29.85
ราชอาณาจักรกัมพูชา	1.77	9.17	0.50	1.19	1.19	0.72	0.55	6.37	-4.63

ที่มา : จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจาก International Trade Centre (Trade map) , กรกฎาคม 2556

ภาพที่ 19 ค่า RCA ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในตลาดอาเซียน ปี 2547 - 2554

ที่มา : จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจาก International Trade Centre (Trade Map) , กรกฎาคม 2556

5.2 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (Boston Consulting Group : BCG)

เป็นการเปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) และอัตราการขยายตัวของตลาด (Market Growth Rate) ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกระหว่างปี 2547-2550 และช่วงที่ 2 ระหว่างปี 2551-2554 ผลการวิเคราะห์ มีดังนี้ (ตารางที่ 32 และภาพที่ 20)

ตารางที่ 32 ส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการเติบโตของตลาด ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบช่วงปี 2547-2550 กับช่วงปี 2551-2554

ประเทศ	ช่วงปี 2547-2550		ช่วงปี 2551-2554	
	ส่วนแบ่งตลาด	อัตราการขยายตัว	ส่วนแบ่งตลาด	อัตราการขยายตัว
	เชิงเปรียบเทียบ*	ของตลาด	เชิงเปรียบเทียบ*	ของตลาด
	(Relative Market Share)	(Market Growth Rate)	(Relative Market Share)	(Market Growth Rate)
ไทย	0.87	19.89	0.82	3.09
สปป.ลาว	-0.41	-1.55	-0.42	-36.14
ราชอาณาจักรกัมพูชา	-0.64	12.22	-0.45	100.79

หมายเหตุ : * ส่วนแบ่งตลาดของแต่ละประเทศ คำนวณโดยเปรียบเทียบกับส่วนแบ่งตลาดของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดในตลาดอาเซียน

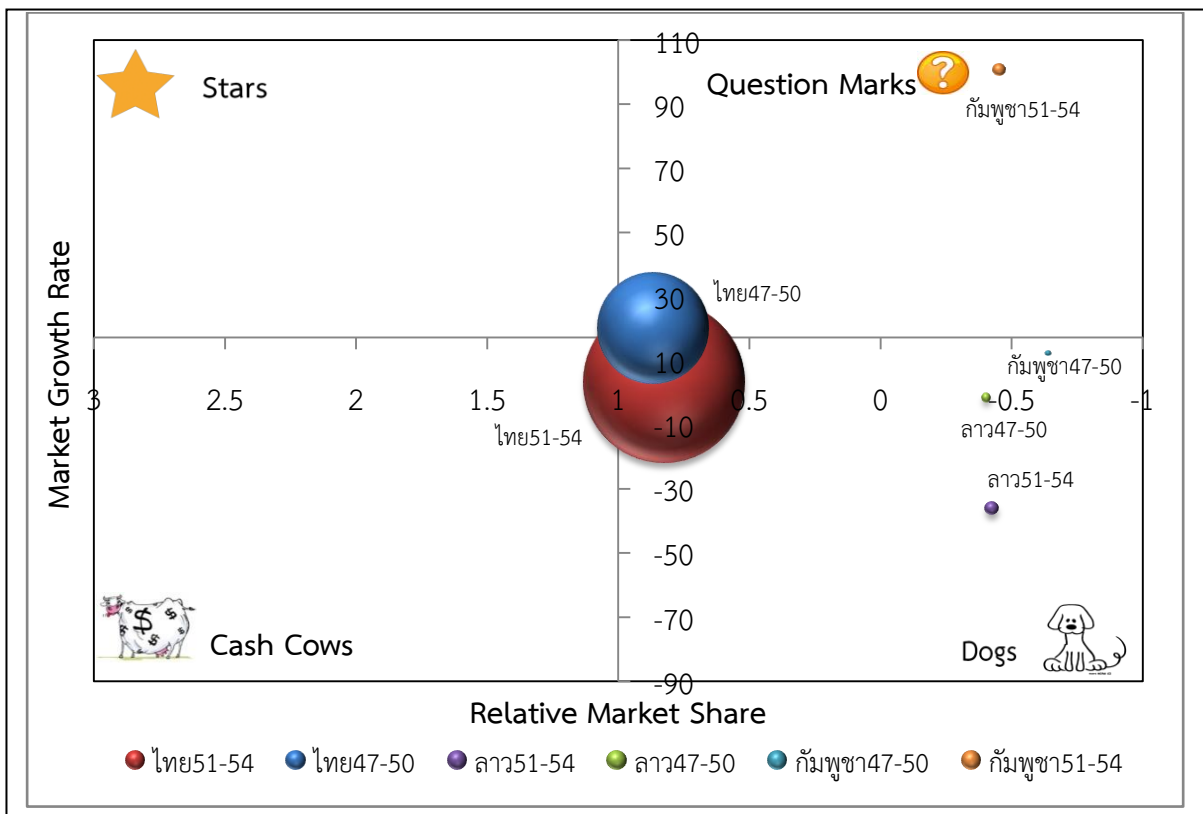
ที่มา : จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจาก International Trade Centre (Trade Map), กรกฎาคม 2556

ไทย ในช่วงปี 2547-2550 ข้าวของไทยอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ แต่มีอัตราการขยายตัวของตลาดสูงกว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน หลังจากนั้น ในช่วงปี 2551-2554 ข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ และมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน เนื่องจากราคาข้าว ไทยสูงกว่าข้าวเวียดนามค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำเข้าข้าวไทยปรับเปลี่ยนไปซื้อข้าวจากเวียดนามแทน ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกข้าวไทยไปตลาดอาเซียนมีแนวโน้มลดลง

สปป.ลาว ในช่วงปี 2547-2550 และช่วงปี 2551-2554 ข้าว สปป.ลาวอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ และอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน

ราชอาณาจักร กัมพูชา ในช่วงปี 2547-2550 อยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวรุ่ง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ และมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน หลังจากนั้น ในช่วงปี 2551-2554 ข้าวราชอาณาจักรกัมพูชาเปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการขยายตัวของตลาดสูงขึ้น เนื่องจากมูลค่าการส่งออกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชาไปตลาดอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

โดยในภาพรวมแล้ว ในช่วงปี 2547-2550 ไทยมีส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการขยายตัวของตลาดข้าวในตลาดอาเซียนสูงกว่า สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา แต่มาช่วงปี 2551-2554 ไทยและ สปป.ลาว มีส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการขยายตัวของตลาดข้าว ในตลาดอาเซียน ลดลง เมื่อเทียบกับช่วง ปี 2547-2550 ในขณะที่ราชอาณาจักร กัมพูชามีส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ และอัตราการขยายตัวของตลาดสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงปี 2547-2550 และมีอัตราการขยายตัวของตลาดข้าว ในตลาดอาเซียน สูงกว่า ไทย และ สปป.ลาว

ภาพที่ 20 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ของข้าวไทย สปป.ลาว และ ราชอาณาจักรกัมพูชาในตลาดอาเซียนเปรียบเทียบช่วงปี 2547-2550 กับช่วงปี 2551-2554
ที่มา : คำนวณจาก International Trade Centre (Trade map) , กรกฎาคม 2556

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

6.1.1 สถานการณ์ข้าว

1) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเป็นอันดับ 4 ของอาเซียน โดยเนื้อที่เก็บเกี่ยวคิดเป็นร้อยละ 14.05 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวอาเซียน และผลผลิตข้าวคิดเป็นร้อยละ 9.58 ของผลผลิตข้าวอาเซียน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์สามารถผลิตข้าวปอชันมุย หรือข้าวเพิร์ลปอว์ซาน ซึ่งเป็นข้าวคุณภาพดี ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดสุดยอดข้าวในงานประชุมข้าวโลก ประจำปี 2554 ด้านการส่งออก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ส่งออกข้าว สารคุณภาพต่ำเป็นส่วนใหญ่ โดยสามารถส่งออกข้าวได้มากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากไทยและเวียดนามคู่ค้าข้าวที่สำคัญในตลาดโลก คือไต้หวัน ฮ่องกง บังคลาเทศ และแอฟริกาใต้ ส่วนในตลาดอาเซียน คือ สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ทั้งนี้ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ตั้งเป้าหมายที่จะกลับขึ้นมาเป็นผู้ส่งออกข้าว หลักของโลกอีกครั้ง หลังจากที่เคยเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกและได้รับฉายาว่า “ชามข้าวแห่งเอเชีย (Rice Bowl of Asia)” โดยสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีศักยภาพที่จะขยายพื้นที่การปลูก ข้าวได้อีกมาก เนื่องจากมีลุ่มน้ำและมีพื้นที่ราบที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมีแรงงานจำนวนมากและค่าจ้างแรงงานต่ำตลอดจนนโยบายการเปิดประเทศของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ส่งผลให้นานาประเทศให้ความสนใจที่จะลงทุนในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งการลงทุนจากต่างประเทศในเรื่องข้าวจะส่งผลให้การผลิตข้าวของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีศักยภาพมากขึ้นในอนาคต

2) สปป.ลาว

สปป.ลาว มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวเป็นอันดับ 7 ของอาเซียน และมีผลผลิตเป็นอันดับ 8 ของอาเซียน โดยเนื้อที่เก็บเกี่ยวคิดเป็นร้อยละ 1.77 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวอาเซียน และผลผลิตข้าวคิดเป็นร้อยละ 1.24 ของผลผลิตข้าวอาเซียน โดย สปป.ลาว เป็นประเทศที่ผลิตและบริโภคข้าวเหนียวมากที่สุดในโลก ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริโภคในประเทศเป็นหลัก โดยมีปริมาณส่งออกข้าวเป็นอันดับ 6 ของอาเซียน คู่ค้าข้าวที่สำคัญในตลาดโลก คือ จีน และสหภาพยุโรป ส่วนในตลาดอาเซียน คือ เวียดนาม ไทย และสิงคโปร์ ทั้งนี้ สปป.ลาว มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีศักยภาพที่จะขยายพื้นที่การปลูกและผลผลิตได้อีกมาก โดยเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง 7 แห่ง ตลอดจนมีแรงงานจำนวนมากและค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าไทย การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวยังใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวต่ำกว่าไทย

3) ราชอาณาจักรกัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชา มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเป็นอันดับ 6 ของอาเซียน โดยเนื้อที่เก็บเกี่ยวคิดเป็นร้อยละ 5.99 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวอาเซียน และผลผลิตข้าวคิดเป็นร้อยละ 3.78 ของผลผลิตข้าวอาเซียน ซึ่งพื้นที่ปลูกข้าวของราชอาณาจักรกัมพูชาประมาณร้อยละ 86 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเป็นการปลูกข้าวแบบนาฉ่ำน้ำ (Rain fed lowland rice) ซึ่งให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องชลประทานและเทคโนโลยีการผลิต สำหรับการส่งออก ราชอาณาจักรกัมพูชาส่งออกข้าวเป็นอันดับที่ 4 ของอาเซียน รองจากไทย เวียดนาม และ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ โดยการส่งออกในช่วงปี 2550 – 2555 มีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัว คู่ค้าข้าวที่สำคัญในตลาดโลก คือ ตลาดสหภาพยุโรป เช่น ฝรั่งเศส โปแลนด์ และ เนเธอร์แลนด์ เนื่องจากสหภาพยุโรปให้ สิทธิพิเศษทางภาษี (GSP) แก่กัมพูชา ส่วนคู่ค้าในตลาดอาเซียน คือ มาเลเซีย เวียดนาม และสิงคโปร์ ทั้งนี้กัมพูชาตั้งเป้าการส่งออกข้าวให้ได้ 1 ล้านตันในปี 2558

6.1.2 การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA)

1) การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดโลก

การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในการส่งออกข้าวของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป. ลาว และราชอาณาจักร กัมพูชา ในตลาดโลก พบว่า ไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว มีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่า ทั้ง 3 ประเทศ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกของทั้ง ประเทศในช่วงระยะเวลาที่ศึกษามีแนวโน้มลดลง สำหรับราชอาณาจักร กัมพูชา มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ในช่วงปี 2547 และ 2549-2551 หมายความว่า ราชอาณาจักร กัมพูชาไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในปี 2548 และปี 2552-2554 ค่า RCA มีค่ามากกว่า 1 หมายความว่า ราชอาณาจักร กัมพูชา มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลก ทั้งนี้ราชอาณาจักร กัมพูชา มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกเพิ่มขึ้น

2) การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในตลาดอาเซียน

การวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของไทยในตลาดอาเซียน พบว่า ไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา หมายความว่าไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน สำหรับ สปป.ลาว มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2547-2549 และปี 2552-2553 หมายความว่า สปป.ลาว มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ส่วนราชอาณาจักรกัมพูชา มีค่า RCA มากกว่า 1 ในปี 2547-2548 ปี 2550-2551 และปี 2554 หมายความว่าราชอาณาจักร กัมพูชา มีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าวไปยังตลาดอาเซียน ของ ไทย สปป. ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษามีแนวโน้มลดลง

6.1.3 การวิเคราะห์ตำแหน่งและความสามารถในการแข่งขัน (BCG) ในตลาดอาเซียน

เป็นการเปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share) และอัตราการขยายตัวของตลาด (Market Growth Rate) ในการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน เปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกระหว่างปี 2547-2550 และช่วงที่ 2 ระหว่างปี 2551-2554 จากการวิเคราะห์ พบว่า ในช่วงปี 2547-2550 ตลาดข้าวของไทยอยู่ในตำแหน่งสินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ แต่มีอัตราการขยายตัวของตลาดสูง กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน หลังจากนั้น ในช่วงปี 2551-2554 ตลาดข้าวไทยได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้าดาวรุ่ง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ และมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน เนื่องจากราคาข้าวไทยสูงกว่าข้าวเวียดนามค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำเข้าข้าวไทยปรับเปลี่ยนไปซื้อข้าวจากเวียดนามแทน ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกข้าวไทยไปตลาดอาเซียนมีแนวโน้มลดลง

สำหรับ สปป.ลาว ทั้งช่วงปี 2547-2550 และช่วงปี 2551-2554 ตลาดข้าวอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวร่วง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ และอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน ส่วนราชอาณาจักรกัมพูชา ในช่วงปี 2547-2550 ตลาดข้าวอยู่ในตำแหน่งสินค้าดาวร่วง (Dogs) คือ มีส่วนแบ่งตลาดต่ำ และมีอัตราการขยายตัวของตลาดต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยอัตราการขยายตัวของตลาดอาเซียน เช่นเดียวกับ สปป.ลาว แต่ได้เปลี่ยนตำแหน่งไปสู่สินค้ามีปัญหา (Question Marks) คือ มีส่วนแบ่งตลาดเชิงเปรียบเทียบและอัตราการขยายตัวของตลาดสูงขึ้นในช่วงปี 2551-2554 แทน

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักร กัมพูชา มีศักยภาพในการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้น เนื่องจากทั้ง 3 ประเทศมีสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ และต้นทุนการผลิตต่ำกว่าไทย โดยคาดว่าสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และราชอาณาจักร กัมพูชา จะเป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยในการส่งออกข้าว นอกเหนือจากเวียดนาม แม้ว่า ทั้ง 2 ประเทศยังมีข้อจำกัดด้านชลประทานและเทคโนโลยีการแปรรูป แต่ปัจจุบันได้มีหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐ สิงคโปร์ และจีน ได้ขยายการลงทุนเรื่องข้าวในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และราชอาณาจักร กัมพูชาเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ศักยภาพในการผลิตข้าวของทั้ง 2 ประเทศเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และราชอาณาจักร กัมพูชายังมีความสามารถในการผลิตข้าวหอมพันธุ์ดีที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิของไทยและเป็นที่ยอมรับในระดับโลกในขณะนี้

ดังนั้นเพื่อเพิ่มศักยภาพการส่งออกข้าวไทยทั้งในตลาดโลกและตลาดอาเซียน และเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ไทยควรดำเนินการ ดังนี้

6.2.1 ด้านการผลิต

- 1) ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาเมล็ดพันธุ์ พัฒนาระบบชลประทานให้กระจายทั่วถึง ตลอดจนเพิ่มคุณภาพของผลผลิต
- 2) พัฒนาสายพันธุ์ข้าวหอมมะลิที่มีคุณค่าและลักษณะเฉพาะตัว เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของข้าวหอมมะลิไทย รวมทั้งพัฒนาข้าวสายพันธุ์พื้นเมืองให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อใช้คุณลักษณะและความเฉพาะตัวของข้าวสายพันธุ์ไทยเข้าครองตลาดในกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะ (niche market) เช่น ข้าวไรซ์เบอรี่

6.2.2 ด้านการตลาด

- 1) ให้ความสำคัญในการรักษาและขยายตลาดข้าวกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะและตลาดระดับบน
- 2) พัฒนาสินค้าข้าวที่มีคุณภาพข้าวและระดับราคาที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม
- 3) เร่งรัดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับข้าวของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน ให้ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำให้รับรู้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อการปรับตัว
- 4) บริหารการนำเข้าข้าวอย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบการผลิตและการตลาดข้าวไทย
- 5) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ข้าวไทย โดยเฉพาะการขนส่งให้มีต้นทุนที่ต่ำลง เพื่อจะทำให้ไทยยังคงมีศักยภาพและเป็นผู้นำการส่งออกข้าวต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- กรมการค้าข้าว. 2554. **ร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ 2 ปี 2555-2559**. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ . 2556. **สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dft.go.th/Default.aspx?tabid=164> (วันที่สืบค้นข้อมูล 15 สิงหาคม 2556).
- กระทรวงพาณิชย์ 2556 **สถิติการค้าระหว่างประเทศออนไลน์**. เข้าถึงได้จาก: <http://www2.ops3.moc.go.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2556).
- คณะกรรมการ AEC Prompt หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย . 2554. **เอกสารวิชาการ หมายเลข 4 : ข้าวอาเซียน**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- ณัฐกมล นพแก้ว. 2553. **การวิเคราะห์โครงสร้างการส่งออก การนำเข้า และความสามารถการแข่งขันในการส่งออกข้าวของประเทศสมาชิกอาเซียน** . กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชราภรณ์ บุญอ้อมแก้ว . 2553. **การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้านการผลิตและการส่งออกข้าวของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภูษณิศานันตย . 2554. **บทความวิชาการเรื่อง ราชอาณาจักรกัมพูชา** กรุงเทพฯ: สำนักการเกษตรต่างประเทศ
- ฤทัยชนก จริ่งจิตร . 2555. **กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **BCG matrix [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก http://th.wikipedia.org/wiki/BCG_matrix. (วันที่สืบค้นข้อมูล 19 กันยายน 2557).
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. 2556. **ประเทศพม่า**. เข้าถึงได้จาก <http://heritage.mod.go.th/nation/neighbour/myanmar.htm>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 20 กันยายน 2556)
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ . 2550. **การตลาดข้าวกัมพูชา**. กรุงพนมเปญ. ราชอาณาจักรกัมพูชา
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว. 2556. **บริษัท Mitsui ร่วมมือกับบริษัทพม่าลงทุนในธุรกิจข้าว**. เข้าถึงได้จาก <http://www.ditp.go.th/attachments/article/73942/บริษัท%20Mitsui%20เริ่มลงทุนอุตสาหกรรมข้าวในพม่า.pdf>. (วันที่สืบค้น 23 กรกฎาคม 2556)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร . 2555. **สถานการณ์สินค้าข้าว ปี 2555 และแนวโน้ม ปี 2556**. กรุงเทพฯ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร . 2556. **ผลพยากรณ์ผลผลิตการเกษตรข้าวนาปี- ข้าวนาปรัง**. วารสารการพยากรณ์ผลผลิตการเกษตร ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 หน้า 1-7. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร . กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน . 2555. **ความได้เปรียบเสียเปรียบไทย ใน AEC [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thai-aec.com/> (วันที่สืบค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2555).
- อัทธ์ พิศาลวานิช. 2555. **โอกาส อุปสรรคการค้าและการลงทุนในพม่า**. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ASEAN Food Security Information System (AFSIS). 2555. **Agricultural Commodity Outlook No.9 December 2012**. AFSIS Secretariat. Office of Agricultural Economics.
- Central Intelligence Agency. **The World Factbook [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> (วันที่สืบค้นข้อมูล 17 กันยายน 2557).
- Google Map. 2556. **แผนที่ สปป.ลาว [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <https://maps.google.com/> (วันที่สืบค้นข้อมูล 10 กันยายน 2556).
- International Rice Research Institute (IRRI). 2555. **Handbook on Rice Policy for Asia**.
- International Rice Research Institute (IRRI). 2555. **Lao People's Democratic Republic Rice Policy Study**.
- International Rice Research Institute (IRRI). 2556. **IRRI: Rice in Lao PDR [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : http://www.irri.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=8750:rice-in-lao-pdr&lang=en (วันที่สืบค้นข้อมูล 24 กรกฎาคม 2556).
- International Trade Center (Trade map). 2556. **สถิติการนำเข้า-ส่งออก [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.Trademap.org> (วันที่สืบค้นข้อมูล 31 กรกฎาคม 2556).
- International Trade Centre (Trade map). 2556. **สถิติการนำเข้า-ส่งออก [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.Trademap.org/Country-SelProductCountry-TS.aspx> (วันที่สืบค้นข้อมูล 15 กันยายน 2556).
- Khin Lay Swe. 2554. **Country report on rice cultivation practice: Myanmar**. Yezin Agricultural University.
- Ministry of Agriculture and Forestry, Lao PDR. **พื้นที่เก็บเกี่ยวและปริมาณผลผลิตข้าว**.
- Myanmar Agribusiness Public Corporation (MAPCO). 2555. **เอกสารเผยแพร่ MAPCO**.
- Myanmar Rice Federation (MRF). 2556. **เอกสารเผยแพร่ MRF**.

Myanmar Rice Industry Association (MRIA). 2555. **Study of Socio-demographic Characteristics and Impact of Contract Farming on Rice Farmers' Performance in Myanmar.**

Thaigoodview. **อาเซียน [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaigoodview.com>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 2 กันยายน 2557).

U Kyaw Myint. 2553. **Rice Supply Chain in Myanmar.** E-trade Myanmar Co. Ltd. (Private Market Information Service-PMIS).

USDA. 2554. **LAOS: Sustainability of Future Rice Production Growth and Food Security Uncertain [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก: http://www.pecad.fas.usda.gov/highlights/2011/12/Laos_13Dec2011/ (วันที่สืบค้นข้อมูล 31 กรกฎาคม 2556).

USDA. 2556. **World Agricultural Production.** เข้าถึงได้จาก <http://www.fas.usda.gov>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 25 กันยายน 2556)

World Food Programme. 2556. **Agricultural Production – Lao PDR [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.foodsecurityatlas.org/lao/country/availability/agriculture> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 31 กรกฎาคม 2556).

ตารางผนวกที่ 1 มูลค่าการส่งออกข้าว ของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป .ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
ไปยังตลาดโลก ปี 2547-2554

หน่วย : พันดอลลาร์สหรัฐฯ

ประเทศ	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ไทย	2,691,394	2,321,682	2,579,060	3,470,015	6,107,572	5,046,464	5,341,082	6,507,473
สาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาร์							156,306	139,538
สปป.ลาว	1,160	3,020	4,974	1,926	2,452	18,456	7,633	4,310
ราชอาณาจักรกัมพูชา	1,924	2,982	2,416	1,556	2,427	11,003	34,748	106,368
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	950,315	1,408,379	1,275,895	1,490,180	2,895,938	2,666,062	3,249,502	3,659,212
การส่งออกข้าวโลก	8,716,070	10,097,679	10,549,213	13,215,584	21,149,530	18,608,560	20,226,418	23,861,245

ที่มา : International Trade Center (Trade map), กรกฎาคม 2556

ตารางผนวกที่ 2 มูลค่าการส่งออกข้าวของไทย สปป.ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ไปยังตลาดอาเซียน ปี 2547-2554

หน่วย : พันดอลลาร์สหรัฐฯ

ประเทศ	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ไทย	328,615	284,054	330,831	571,859	1,027,129	463,069	706,782	987,265
สปป.ลาว	936	2,872	3,575	826	1,254	13,138	4,603	399
ราชอาณาจักรกัมพูชา	194	2,102	200	624	1,280	1,292	1,178	13,480
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	318,619	617,129	703,868	990,435	1,526,992	1,336,418	1,709,772	2,000,499
อาเซียนนำเข้าข้าวทั้งหมด	658,622	931,120	1,115,754	1,630,142	3,189,326	2,021,045	2,879,306	2,926,948

ที่มา : International Trade Center (Trade map), กรกฎาคม 2556

ตารางผนวกที่ 3 มูลค่าการส่งออกสินค้าของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดโลก ปี 2547-2554

หน่วย : พันดอลลาร์สหรัฐฯ

ประเทศ	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ไทย	96,247,901	110,110,034	130,580,046	153,571,126	175,907,915	152,497,203	195,311,520	228,823,973
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	NA	NA	NA	NA	NA	NA	7,625,237	8,263,001
สปป.ลาว	442,153	610,236	1,085,685	1,163,763	1,410,541	1,420,431	2,067,546	3,016,213
ราชอาณาจักรกัมพูชา	2,797,507	3,018,613	3,566,413	3,531,237	4,358,188	4,992,010	5,590,104	6,704,137
การส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก	9,097,787,857	10,366,215,624	11,985,054,143	13,823,120,822	15,971,872,932	12,388,082,098	15,129,902,944	18,189,244,792

ที่มา : International Trade Center (Trade map), กรกฎาคม 2556

ตารางผนวกที่ 4 มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ไปยังตลาดอาเซียน
ปี 2547-2554

หน่วย : พันดอลลาร์สหรัฐฯ

ประเทศ	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ไทย	21,177,856	23,968,586	27,231,062	32,894,237	39,655,838	32,490,608	44,333,936	54,304,687
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์	NA	NA	NA	NA	NA	NA	3,735,120	3,765,074
สปป.ลาว	189,992	338,986	717,273	721,668	897,011	712,584	1,048,417	1,593,276
ราชอาณาจักรกัมพูชา	83,447	142,881	240,576	241,536	315,287	645,435	703,368	835,434
อาเซียนนำเข้าสินค้าทั้งหมด	502,199,745	580,140,471	664,600,618	753,695,281	931,380,535	722,302,398	951,641,393	1,156,202,205

ที่มา : International Trade Center (Trade map), กรกฎาคม 2556